

Biblia

APRILIS

Biblioteca Municipală B. R. HASDEU Vol. 88 (2023) Nr. 1

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is on the top line and "Polis" is on the bottom line, both centered.

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 88 (2023) Nr. 1 (serie nouă)

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

dr. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*);

prof. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Revista presei*)

Revista este editată cu suportul financiar al Primăriei Municipiului Chișinău, sub egida Direcției generale cultură și patrimoniu cultural a Consiliului Municipal Chișinău.

Aprobat de Consiliul științific-editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Secretar general de redacție:

dr. Nadejda IVANOV

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS

EDITORIAL

<i>Ivan PILCHIN</i> Ziua Națională a Lecturii	5

STUDII ȘI CERCETĂRI

<i>Lidia KULIKOVSKI</i> Reziliența profesională	7
<i>Maria PILCHIN</i> Scriitura și lectura ca forme ale rezilienței intelectuale	15
<i>Elena PRUS</i> Căutarea „sensus comunis” prin dialogul intercultural și interreligios	28

TEORII ȘI PRACTICI

<i>Nelly ȚURCAN</i> Studiul nevoilor de formare profesională a personalului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”	39
<i>Silvia ZAPOROJANU</i> Repere metodologice privind organizarea și desfășurarea unei activități educaționale în biblioteci	56

IULIAN FILIP – 75

<i>Tatiana LUCHIAN</i> Iulian Filip – poetul care aduce „un colț de cer”	64
Iulian Filip între biblioteci și bibliotecare, sau Educația doar prin cultură e posibilă... (<i>Consemnare de Raia ROGAC</i>)	73

CHIȘINĂUL CITEȘTE

<i>Raia ROGAC</i> Lansarea festivă a programului de lectură „Chișinăul citește”	84

PREMIILE PENTRU DEBUT ÎN LITERATURĂ

<i>Elena TARAGAN</i> Debutul în literatură – prilej de sărbătoare: Premiile pentru Debut în Literatură oferite de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (ediția a IV-a)	92

VERNISAJ

Инна КУЗНЕЦОВА-СТАМАТИ

«С Бессарабией в душе»: встреча с художником Михаилом
Пейковым в Библиотеке им. Христо Ботева в Кишиневе 101

MARATON LITERAR

Татьяна ИСКИМЖИ

Литературный марафон «Рашковский мудрец
Ихил Шрайбман» 106

LANSĂRI DE CARTE

Raia ROGAC

„Grigore Tinică: cu inima în palmă” 110

Nina REȘETNIC

Cartea didactică și valoarea ei 115

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

Victoria BARGAN

Pledoarie pentru romanul „Războiul Solomonarilor”
de Moni Stănilă 118

Irina GARȘTEA

„Războiul Solomonarilor” de Moni Stănilă – o incursiune
în basmele și miturile fundamentale românești 121

Cristina DICUSAR

O privire în urmă: *Margareta noastră și Sălbaticii copii dingo* 124

Vitalie RĂILEANU

Expresia deplină a poeziei Alinei Purcaru 128

Elena TARAGAN, Elena UNGUREANU

„Primăvara lecturii la români” de Teodora Fintînaru – un
extraordinar periplu prin viața și istoria cărții 131

Eugenia MANEA-CERNEI

„Metafora între cuvânt și dramă” – monumentul literar
al lui Tudor Palladi 134

REVISTA PRESEI

(*Rubrică susținută de Nelly ȚURCAN*) 139

ZIUA NAȚIONALĂ A LECTURII

*Ivan PILCHIN,
redactor-șef*

Pe 14 februarie 2023, de ziua poetului Grigore Vieru, pentru prima dată în Republica Moldova, a fost marcată Ziua Națională a Lecturii. Proiectul de hotărâre privind instituirea acestei Zile a fost adoptat, în unanimitate, de către deputații Parlamentului Republicii Moldova, la 31 martie 2022¹. Conform acestei Hotărâri, bibliotecile publice (alături de muzee, instituțiile de învățământ, edituri și organizații neguvernamentale) reprezintă o verigă activă și importantă în organizarea activităților de susținere a cititului și a manifestărilor culturale dedicate Zilei Naționale a Lecturii, beneficiind, în acest sens, în limita resurselor bugetare și logistice disponibile, de sprijinul material, financiar și logistic din partea autorităților publice centrale și locale, din partea instituțiilor cu atribuții în domeniile educației și culturii, precum și din partea instituțiilor de învățământ superior. Astfel, de exemplu, „pe parcursul săptămânii care include Ziua Națională a Lecturii, în timpul desfășurării activităților didactice, instituțiile de învățământ pot organiza activități de promovare și încurajare a lecturii, pentru care pot dispune: a) invitarea bibliotecilor publice teritoriale de a desfășura activități de prezentare a serviciilor de bibliotecă, de înregistrare la bibliotecă, de colectare de carte și donație; b) invitarea organizațiilor necomerciale care au drept scop educarea publicului și satisfacerea necesităților culturale de a organiza cluburi de lectură, ateliere de scriere creativă, ateliere de ilustrare de carte, discuții libere și debateri despre literatură și cărți sau alte programe similare”.

Într-un mesaj video prilejuit Zilei Naționale a Lecturii, președinta Maia Sandu a subliniat importanța lecturii atât pentru devenirea individuală, cât și pentru dezvoltarea întregii țări:

¹ Hotărâre pentru modificarea punctului 1 din Hotărârea Parlamentului nr. 433/1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova nr. 83 din 31.03.2022 (Monitorul Oficial, nr. 97/160 din 07.04.2022). Propunere legislativă aparține deputatei Angela Munteanu-Pojoga.

Precum bine știți, lectura ne aduce multe beneficii: ne dezvoltă vocabularul, gândirea critică, ne face mai puțin vulnerabili la manipulare. Lectura ne ajută să trecem peste stresul zilnic, indiferent dacă suntem președinți de țară sau elevi din clasa a doua. Ea ne menține creierul sănătos și chiar, așa cum zic savanții, ne prelungește viața. (...) Cititorii sunt lideri – aceasta este realitatea secolului nostru – și îmi doresc să creștem în țara noastră noi generații de lideri: inteligenți, creativi, liberi în gândire, capabili să se adapteze în orice circumstanțe și să devină competitivi oriunde în lume”.

Instituirea Zilei Naționale a Lecturii în Republica Moldova a devenit, odată în plus, un prilej pentru a discuta despre problemele legate de cultura cititului, despre filozofia și metodologia promovării și motivării la lectură. Însă, oricare ar fi abordarea metodologică, formală sau practică, a lecturii, axiomatică pare a fi totuși ideea că lectura este un spațiu al libertății, al devenirii existențiale, al speranței și solidarizării, al comunicării cu celălalt și cu sinele propriu; că lectura este, totodată, un proces foarte intim, conjugat cu un întreg ansamblu al psihologiei umane, cu visele, frustrările, căutările și traumele individuale.

Problema lecturii este, cred, și una a modelelor: *a modelelor existențiale*, care se cristalizează, de exemplu, în galeria personajelor (cu care ne identificăm sau nu); *a modelului celui care citește* – un model de integritate, înțelepciune, de bun simț, al libertății interioare etc. (altfel, parcurgerea unui text poate să pară doar o formă de evadare din realitate); *a modelului celui care scrie*, pentru că, promovând cartea, promovăm inevitabil și un destin, o viziune, un angajament și, astfel, un sistem de valori și orientări etice și estetice (ceea ce presupune o selecție responsabilă și foarte riguroasă a cărților și autorilor).

Dincolo de capcanele și riscurile inerente oficializării unor eforturi îndreptate spre promovarea cititului (festivismul excesiv, obligativitatea, birocratizarea, transformarea lecturii într-o formă de consum al producției editoriale), finalitatea acestora ar trebui să fie, până la urmă, discernământul lecturii, continuitatea căutărilor și a devenirii cu ajutorul cărților, comuniunea noastră civică și spirituală. În plus, finalitatea cititului ar trebui să fie declanșarea imaginației și a resorturilor noastre emoționale, căutarea, crearea și aprofundarea sensurilor care ne îmbogățesc viața. Și, cel mai important, umanizarea noastră.

REZILIENȚA PROFESIONALĂ

dr. Lidia KULIKOVSKI

Rezumat: Articolul abordează subiectul formării rezilienței pentru bibliotecari care se confruntă cu schimbări rapide ale mediului. Bibliotecarii, caracterizați ca buni practicieni, au nevoie și de alte competențe și abilități necesare transformărilor profesionale, digitale și a cunoașterii realității controversate economic și politic. În acest context, în care schimbarea este intermitentă, bibliotecarii au nevoie de încurajare, susținere și formare, ceea ce Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și-a asumat ca prioritate.

Cuvinte-cheie: reziliență, schimbare, formare continuă, sincronizare, inovare, persoane reziliente, transformare, viitor.

Mega-schimbările lumii abia încep.

Dezvoltarea rezilienței este cea mai corectă acțiune pe care o poate întreprinde o bibliotecă în aceste timpuri de risc, turbulente și incerte. Formarea rezilienței bibliotecarilor necesită o abordare sistemică și, deci, e de responsabilitate instituțională. Ne aflăm într-un proces de transformare digitală care solicită dezvoltarea rezilienței operaționale – esențială pentru atingerea succesului și a competitivității. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” tinde a fi, cu întreg pachetul de activități și inovații, în mijlocul comunității în schimbare, asumându-și reziliența ca prioritate în acest an.

Bibliotecarii au nevoie să înțeleagă mediul în care muncesc, să se adapteze cu ușurință, să își asume riscurile, să accepte schimbările din bibliotecă, să aibă încredere în abilitățile proprii de a soluționa problemele și să fie deschiși pentru a lucra cu oamenii. Altfel spus, un bibliotecar rezilient profesional posedă încredere în sine, tinde spre autonomie, demonstrează comportamente adaptive la schimbare și capacitatea de preluare a controlului și de dezvoltare. Ei reușesc să își adune forțele, transformând experiențele negative în oportunități de învățare/creștere personală și profesională.

Creșterea tempoului schimbărilor în activitatea profesională definește reziliența ca abilitate necesară atât pentru angajați, cât și pentru utilizatori. BM poate întări reziliența angajaților și utilizatorilor prin feedback constructiv, oportunități de exercitare a

autonomiei, împuternicirea pentru control și decizii de un anumit nivel, învățare, dezvoltare a abilităților și apartenenței la schimbare.

Provocările profesionale nu scutesc pe nimeni, așa că este eficient să găsim căile potrivite de funcționare și cultivare a rezilienței proprii în carieră. Oamenii reacționează diferit la provocările

Nu numai în biblioteci, dar și în alte domenii, reziliența poate fi privită ca abilitate de a reveni în forță după anumite schimbări sau evenimente stresante.

schimbării – unii le depășesc dificil, alții găsesc forțe interne să treacă peste orice încercare. În categoria a doua se află persoanele reziliente, care acționează intuitiv, căutând soluții. BM recunoaște importanța rezilienței și asigură, prin diverse acțiuni de instruire,

antrenarea acestei abilități. Noi, bibliotecarii, suntem obligați să fim rezilienți.

Ce este reziliența? Nu insistăm pe definiții. În contextul nostru organizațional, reziliența e considerată ca fiind abilitatea bibliotecii de a face față incertitudinii sau oricărei situații care încetinește buna funcționare a instituției și a bibliotecarilor. Nu numai în biblioteci, dar și în alte domenii, reziliența poate fi privită ca abilitate de a reveni în forță după anumite schimbări sau evenimente stresante. Termenul de reziliență a fost preluat de experții din domeniul psihologiei pentru a defini capacitatea unei persoane de a se adapta rapid la situații, prin învățare. De regulă, oamenii rezilienți știu să transforme un eșec într-o oportunitate; au capacitatea de a-și păstra energia când se află sub presiune constantă; răspund eficient și echilibrat în fața factorilor stresanți; au abilitatea de a-și utiliza experiența dobândită în trecut pentru a rezolva problemele aducătoare de schimbare; au capacitatea de a-și reveni rapid după eșecuri; au puterea de a se reinventa atunci când ceva în viața lor nu mai funcționează.

Indiferent cât de echilibrat este mediul în care lucrăm, ocazional, apar situații care ne stresează și cer rezolvare rapidă. Reziliența ne ajută să găsim resurse personale pentru a le face față. Reziliența poate fi dezvoltată/educată sau poate fi dobândită de la părinți, din comunitate, societate și mediul în care ne formăm. E important să menționăm că reziliența nu se obține peste noapte, ci are nevoie de un exercițiu constant. Reziliența este strâns legată de încrederea în sine, de respectul și stima de sine. Cu cât aceste trei aspecte sunt mai bine definite, cu atât capacitatea de a face față oricărei schimbări este mai mare. Frica de incertitudine, nevoia de control,

teama de schimbare stau în calea rezilienței. Soluția este să transformăm teama de incertitudine în curiozitate; să facem lucruri care ne scot din zona de confort; să testăm activități de care ne este teamă: de exemplu, să mergem la un curs de public speaking, la unul de actorie, de pictură sau de improvizație.

E bine să privim orice eveniment din cel puțin trei perspective diferite: învățăm continuu; construim viziuni pe termen lung, lucrăm la perseverență. Aceste aspecte ne vor ajuta să vedem lucrurile dincolo de momentul prezent. Mai trebuie să acceptăm faptul că există lucruri controlabile (propriile resurse, atitudinea, modul în care reacționăm la schimbări) și aspecte care nu pot fi controlate (mediul în care operăm, viteza schimbărilor, cerințe profesionale tot mai mari, comportamentul celorlalți oameni, întâmplări, diferite evenimente).

Într-o lume atât de schimbătoare ca cea de astăzi, reziliența este o abilitate pe care ar trebui să o cultivăm zi de zi bibliotecarii. Doar în acest fel vom asigura calitatea serviciilor noastre și vom fi mai abili să îmbunătățim continuu activitatea.

Cuvântul „rezilient” nu face încă parte din limbajul obișnuit al bibliotecarilor. În acest an, 2023, „reziliența” este cuvântul-cheie al activității noastre, în general, și al programului de instruire continuă, în particular. Cuvântul „reziliența” va fi utilizat foarte mult pe parcursul acestui an – până vom înțelege că reziliența este mai mult ceea ce faci, decât ceea ce ai.

Bibliotecile sunt într-o zonă de risc, o zonă turbulentă și incomodă care este rezultatul lipsei de sincronizare între cererile mediului exterior în schimbarea rapidă și inabilitatea bibliotecii, adică a noastră, a bibliotecarilor, de a ne schimba. Ritmul rapid al schimbării din mediul exterior necesită un răspuns pe măsură în interiorul bibliotecii, pentru a se obține grade de sincronizare, dacă dorim să nu fim anacronici. Deși avem computere, Internet, Wi-Fi, suntem anacronici, în viziunea chișinăuianului. Exemple: ora de poveste, ora de lectură, expoziție tradițională, împrumut de carte fără sentiment și capacitate profesională... Astăzi, ora de

Reziliența poate fi dezvoltată/ educată sau poate fi dobândită de la părinți, din comunitate, societate și mediul în care ne formăm. E important să menționăm că reziliența nu se obține peste noapte, ci are nevoie de un exercițiu constant. Reziliența este strâns legată de încrederea în sine, de respectul și stima de sine. Cu cât aceste trei aspecte sunt mai bine definite, cu atât capacitatea de a face față oricărei schimbări este mai mare.

poveste / ora poveștii se face prin improvizație. Ca să înveți din poveste trebuie s-o trăiești, trebuie s-o improvizezi. Noi nu improvizăm, noi reproducem; or, reproducerea nu este nici îmbunătățire, nici diferențiere – este o copie. E bine dacă copiem ideea, dar o facem în modul nostru individualizat și personalizat (pentru utilizatori).

Condițiile din mediul exterior sunt extrem de nefavorabile, iar biblioteca, ca și cum pe timp de furtună, ar avea catargul navei rupt. Avem nevoie de o revenire radicală. Nu de copii. Dar se pare că bibliotecile rămân într-o stare de acalmie. DEX-ul numește „acalmia” drept răstimp de liniște în cadrul unei perioade frământate și vine cu un exemplu din literatură: „Trec mîinile-i pe clape, în maximul vitezii... Vai, ce pățesc acuma bemolii și diezii! Și deodată parcă s-ar face-o acalmie... Dar nu!.. și mai sălbatic prind notele să zboare!”. Aceasta ar trebui să fie (la figurat) starea bibliotecilor astăzi. Acea bibliotecă care-și transformă acalmia într-un sentiment de securitate se află într-un pericol foarte mare dacă schimbarea nu este axa dominantă a activității bibliotecii.

Cum să punem la punct o capacitate bine fundamentată, rezilientă, pentru inovație? Ce ne zice stagiritul, vorba lui Alexe Rău, adică Aristotel (nume dat acestuia după orașul său natal, Stagira)? Prin strategii – vine răspunsul. Prin strategii de învățare și inovare continuă. Suntem la început de formare a capacității de reziliență. Începuturile, ca și finalurile de toate felurile (ale experiențelor, proiectelor, negocierilor, etapelor vieții), ne conturează comportamentul în patru moduri previzibile. Ne ajută să ne energizăm, să codificăm, să aducem corectări, ne ajută să evoluăm, în final.

De ce administrația BM și-a asumat prioritatea Rezilienței? De ce avem nevoie de reziliență? Pentru că e la modă? Pentru că toată lumea vorbește de reziliență? Nu! Pentru că e imperativ necesar pentru activitatea bibliotecii care se confruntă cu schimbarea intermitentă.

Sunt convinsă, și am spus-o la ședința de planificare: noi, bibliotecarii, suntem rezilienți, dar nu total rezilienți. Un bibliotecar eficient al schimbării trebuie să dețină caracteristicile unui om rezilient. Cele mai importante caracteristici ale unui manager-bibliotecar eficient al schimbării sunt:

- comunicarea unei viziuni – sus, jos și pe lateral (evident că avem o viziune);
- energie și pasiune;

- inspirație și motivare, care ne permit să relaționăm cu cei din jurul nostru;
- integritate, moralitate și transparență adaptate contextului;
- curajul de a începe și de a continua, în momente grele, ceea ce am început;
- elasticitate și minte deschisă;
- inteligență emoțională;
- să ne înțelegem cu partenerii și să fim buni în crearea de rețele;
- viclenie politică, să știm a asculta, să creăm un sentiment al urgenței.

Bibliotecarii prezenți la atelierul *Reziliență profesională* (februarie 2023) și-au testat caracteristicile listate mai sus. Sarcina era să bifeze, pe o scală de la 1 (punctul cel mai de jos) la 10 (punctul cel mai înalt), cât de bine îi reprezintă fiecare dintre aceste caracteristici?

Bibliotecarii noștri au înregistrat rezultate bune și foarte bune. 60% au obținut punctaj mare, de până la 90 de puncte, ceea ce ne spune că suntem pricepuți să ne descurcăm, că suntem rezilienți! Am putea fi modele pentru alții.

La fel, mulți (40%) au obținut punctaj mediu, între 69-89 de puncte. Înseamnă că ne descurcăm destul de bine.

Nimeni nu a înregistrat un punctaj mic (sub 50%). Deci, nu suntem din categoria celor care nu sunt capabili să facă față presiunilor. Nici din categoria celor care nu învață din experiențele proaste. Poate se simt puțin răniți când oamenii îi critică. Câteodată ne putem simți neajutorați și fără speranță, dar aceste afirmații nu ni se potrivesc.

Testul a urmărit să aflăm care sunt zonele în care le-ar plăcea sau ar avea nevoie să-și îmbunătățească abilitățile pentru a-și dezvolta aceste caracteristici personale? De ce anume ar avea nevoie pentru a-și crește reziliența? La aceste întrebări am căutat răspuns împreună cu ei printr-o discuție facilitată.

Dacă analizăm rezultatele testului, reiese că bibliotecarii noștri (prezenți la atelier) sunt rezilienți. Dar nu au avut 10 puncte la fiecare dintre caracteristici. Au bifat cu 6 până la 10 puncte. Trei dintre caracteristici i-au pus în încurcătură. Caracteristica „Elasticitate și minte deschisă” a fost bifată de 42% dintre participanți cu note medii. Iar caracteristicile „Să creăm un sentiment al urgenței” și „Viclenie politică”, foarte importante pentru

dezvoltarea rezilienței, n-au fost înțelese. Bibliotecarii nu înțelegeau ce înseamnă „viclenie politică” și de ce ar trebuie să o dețină. Am clarificat împreună cu ei sintagma „viclenia politică” – însușirea de a ne folosi de mijloace ingenioase pentru a ne apăra, pentru a reuși; șmecherie, șiretlic, stratagemă, truc. E o caracteristică necesară pentru toate timpurile. Și-au dat seama că trebuie să învețe unele aspecte ale rezilienței. O parte din participanți la cele trei *Ateliere de reziliență* au notat în comentariile lor: „Mi-ar plăcea să învăț cum să fac față mai bine dificultăților”, „Cum să învăț mai mult despre viclenia politică?”, „Cum aș putea să creez un sentiment al urgenței la biblioteca mea?”.

Totuși, cum să fim mai rezilienți?

Ne gândim la ce se va întâmpla în viitor cu bibliotecile. Ne imaginăm cum va fi viitorul biblioteconomic. Vedem vreo oportunitate pentru un nou concept de activitate care ar da gata pe toată lumea? Suntem noi oare vocea oportunității în biblioteca voastră? Suntem o sursă a diversității? Suntem capabili să ne imaginăm alternative la starea de fapt? Nu prea ne autointerogăm asupra acestor aspecte. Și altceva: noi nu muncim încă pentru viitor, noi muncim doar pentru azi.

Rezilienți devenim, dacă nu uităm de viitor.

Multe biblioteci au încercat să găsească modalități inovative de a gestiona imprevizibilitatea inerentă despre viitor. O reacție este să ne imaginăm diverse variante ale viitorului în forma unor scenarii. Scopul este de a afla cum va submina viitorul modelul actual de activitate a bibliotecii. Este însă o activitate defensivă.

O altă reacție la imprevizibilitatea viitorului este să devenim mai agili, mai flexibili – abilități devenite virtuți ale timpului. Capacitatea de a reconfigura rapid produsele, competențele este esențială pentru a ne menține relevanța într-o lume zguduită de schimbări. Agilitatea e grozavă, dar ne rezervă locul doi.

Bibliotecile eșuează în crearea viitorului nu pentru că nu reușesc să îl prezică, ci pentru că nu reușesc să-l imagineze. Așadar, este vital să înțelegem diferența dintre „viitor” și „neimaginat”, între a ști ce urmează și a imagina ceea ce este posibil. Oamenii rezilienți schimbă perspectiva – ceea ce se întrevede ca posibil, realizabil în viitor; posibilitate de dezvoltare, de realizare în viitor a ceva sau a cuiva. Nimeni nu poate cumpăra perspectiva, nu poate închiria perspectiva. Pentru a schimba perspectiva, trebuie să găsim neconvenționalul – inovația, dintr-un nou fel de a vedea

lucrurile, care presupune și un nou fel de a fi. Fără bibliotecari care au o perspectivă diferită față de activitate, fără utilizator, lume în general, nu există varietate. Apropos de perspectivă. Ce le propunem utilizatorilor referitor la perspectivă? Ei așteaptă... „Descoperim perspectiva împreună!” – e o lozincă bună pentru un program, pentru un serviciu, pentru un plan anual.

Prin ce tehnici putem fi autodidacți în materie de arta trecerii peste lucrurile familiare către lucruri cu adevărat noi? Cum să fim dependenți de noutate? Nu doar prin cuvântul NOU pe care-l adăugăm la un serviciu planificat. Prin autoînvățare. Noi ne naștem cu capacitatea de a învăța în trei moduri diferite: învățarea în sălile de curs – e o învățare programată; învățarea prin imitarea oamenilor eficienți, adică de la modele (astfel însușim modelele de acțiune ale altora); învățarea automotivată din propria experiență.

Pentru a afla ce gândesc bibliotecarii, cum învață din experiența proprie, i-am provocat să discutăm, în cadrul *Atelierului de reziliență*, prin metoda discuției facilitate „Întâlnirea cu schimbarea”. Discuția-dezbaterea s-a bazat pe câteva repere: „Cum ies dintr-o schimbare (ca stare)?”; „Atitudinea, obiceiurile creează bariere sau, dimpotrivă, punți spre un viitor mai bun?”; „Acuză pe alții pentru necazurile schimbării?”; „Autocunoașterea ne îmbunătățește reziliența?”; „Cum răspundem la cererile și nevoile acestei lumi?”; „Avem capacitatea de a determina încotro s-o luăm?”.

Bibliotecile eșuează în crearea viitorului nu pentru că nu reușesc să îl prezică, ci pentru că nu reușesc să-l imagineze. Așadar, este vital să înțelegem diferența dintre „viitor” și „neimaginat”, între a ști ce urmează și a imagina ceea ce este posibil.

Spicuirile din răspunsurile bibliotecarilor ne dau speranțe și ne conving că ei au răspuns sincer și responsabil: „dacă ne dezvoltăm reziliența, vom face mai ușor față schimbărilor majore”; „ne simțim responsabili pentru regăsirea unei căi de a depăși situații potrivnice”; „se mai întâmplă să ne cantonăm când e vorba de acțiuni imediate”; „din schimbare ieșim mai puternici, mai fericiți”; unii s-au exprimat că „rămân aceiași, precum au fost până la schimbări”, dar au fost în minoritate; nu toți consideră că au capacitatea de a determina încotro s-o luăm. Unii, în grupul șefilor de filiale, au spus că „fiecare om are capacitatea de a intui calea, dar nu fiecare o trezește, preferă să o lase în hibernare, să n-o utilizeze”.

Îmbucurător este faptul că participanții nu-i acuză pe alții pentru nereușite și necazuri, fiind convinși că reziliența derivă din

efortul lor de a-și reveni și de a ieși cu bine din stări negative; că nu sunt panicați de schimbare; că abilitățile unice pe care le posedă îi ajută să înfrunte schimbarea. Orice schimbare, consideră unii dintre participanții la discuție, ne poate conduce la dezvoltarea unor abilități și puncte forte despre care nu știam că le avem; reziliența se dezvoltă datorită automotivării, autoeducării la școala vieții; autocunoașterea ne îmbunătățește reziliența; fiecare persoană își

Reușita va avea loc dacă avem *încredere în sine, stimă de sine, imagine de sine* (sunt, de fapt, concepte esențiale). Dacă aceste concepte despre sine sunt puternice, solide, pozitive și sănătoase, putem conta pe capacitatea oamenilor noștri de a învăța deprinderi valoroase care-i vor ajuta să devină tot mai rezilienți cu o gamă vastă de talente, abilități și puncte forte pentru reziliență.

crează o variantă proprie, unică de a fi rezilient și aceasta depinde de autocunoașterea fiecăruia.

Răspunsurile bibliotecarilor ne deschid o perspectivă – avem forța necesară pentru a ne confrunța cu schimbări de diverse nivele și categorii.

Autocunoașterea derivă din așezarea abilități ca autoobservarea, experimentarea și receptivitatea la tot ce este în jurul nostru. Punctul nostru de observare, la nivel intern, se situează acolo unde facem alegeri conștiente despre felul cum vom interacționa cu

lumea în care trăim, cum vom răspunde la cererile și nevoile acestei lumi. Alegerile conștiente ne asigură libertatea, independența și controlul activității profesionale (și a vieții) proprii. Reușita va avea loc dacă avem *încredere în sine, stimă de sine, imagine de sine* (sunt, de fapt, concepte esențiale). Dacă aceste concepte despre sine sunt puternice, solide, pozitive și sănătoase, putem conta pe capacitatea oamenilor noștri de a învăța deprinderi valoroase care-i vor ajuta să devină tot mai rezilienți cu o gamă vastă de talente, abilități și puncte forte pentru reziliență.

Ca ființă umană, am fost binecuvântați cu capacitatea minunată de a continua să învățăm cum să înfruntăm realitatea, cum să ne adaptăm, cum să supraviețuim și cum să prosperăm în circumstanțe noi, pe parcursul întregii vieți. Abraham Maslow a spus că nimeni nu reușește să realizeze o actualizare completă a sinelui înainte de 60 de ani. Cheia pentru a te bucura de acest proces este să utilizezi automotivarea de a învăța noi căi de a face lucrurile.

Noi, bibliotecarii, învățăm în toate cele trei moduri. Cunoaștem calea de a privi deosebirile dintre modurile de învățare ale oamenilor: la școală mai întâi înveți, apoi susții un test; la școala vieții

întâi susții testul și apoi înveți o lecție. Deși răspunsurile bibliotecarilor noștri sunt satisfăcătoare, mai avem de învățat. Mai avem de dezvoltat abilități de citire rapidă a realității, a curiozității, învățarea din eșecuri.

Înțelegând că trebuie să fim la fel de revoluționari precum timpurile pe care le trăim, înțelegem și că învățarea este cheia pentru stăpânirea schimbării.

Suntem în zorii erei rezilienței. Începând cu acest *Atelier*, am deschis drumul către capacitatea de schimbare – a noastră ca persoane umane și ca bibliotecari.

Referințe bibliografice

1. RAGAN, Sean Michael. *The total inventor's manual*. San Francisco, CA: Weldon Owen, [2017]. 230 p. ISBN 978-1-68188-158-4.
2. SIEBERT, Al. *Avantajul rezilienței*. București: BusinessTech International Press, 2009. 318 p. ISBN 978-973-8495-50-0.

SCRIITURA ȘI LECTURA CA FORME ALE REZILIENȚEI INTELECTUALE

Maria PILCHIN,
critic literar

Rezumat: Studiul dat se referă la scriitură și la lectură ca la niște forme de atingere a rezilienței intelectuale. Depășirea unei traume prin scris și citit ține de conceptul artei curative. Tradiția celor aproape 70 de ani de a aborda produsele gândirii umane prin prisma unor capacități reziliente ale umanului ne-a făcut să aplicăm conceptul în acest sens. Ororile și erorile umane periclitează cultura și arta, există riscul ca oamenii să nu mai creadă în valoarea lor. Am insistat să subliniem funcția lor vindicativă. Între genialitate și patologie, între a crea și a recepta creația, între a muri și a iubi, între a imita și a crea ceva original care să te înalțe, să te purifice – iată direcțiile ideatice pe care le-am valorificat.

Cuvinte-cheie: reziliență, rezistență, traumă, vindecare, depășire, limită, tragic, sublim, creație, artă, catharsis.

Reziliența – o noțiune

Etimologic, **reziliența** pornește de *resilire*, care în latină însemna un salt înapoi: *salire* – „a sări”, *re* – „înapoi”. Retragerea dintr-un șoc pentru a-ți face un nou avânt – iată care ar fi semnificația. Adesea noțiunea dată este confundată sau echivalată cu

cea de rezistență. Ele sunt complementare, dar nicidecum sinonime totale, așa cum rezistența presupune capacitatea de a rămâne în picioare după o lovitură, iar reziliența invocă un nouă săritură înaintea.

Serge Tisseron, în studiul său *Reziliența*, insistă pe ideea de restart, căci reziliența „reprezintă o aspirație esențială a ființei umane: aceea de a crede că putem rezista unui mediu de viață maltratant sau traumatizant și/sau că un eveniment traumatizant, individual sau colectiv, poate deveni un nou punct de plecare” [6, p. 137].

În sens social, importanța noțiunii și a temei, în general, se referă la faptul că traumele ascunse și bine controlate de către o generație se pot dezvolta și detona în generațiile următoare prin

Inițial reziliența era privită drept o calitate umană, apoi drept un proces individual și colectiv, mai târziu – drept o forță proactivă. În prezent, conceptul este atât de vast în semnificațiile sale încât cuprinde diverse aspecte psihologice, sociale, economice și politice.

diverse somatizări, depresii, percepții eronate, comportamente perverse, inadecvate, manifestări ciudate, angoasante, lipsa unei armonizări dintre viața publică (carieră) și cea privată. Iar sănătatea fizică și mintală a unui individ ține de sănătatea generală a comunității lui.

Și fiindcă insistăm în subiectul anunțat pe capacitatea individului care scrie/citește de a fi rezilient, să nu

uităm că Roland Barthes se referea la un soi de rezistență, poate chiar reziliență a textului în sine. „Dacă înfigi un cui în lemn, lemnul rezistă în mod diferit după locul unde îl ataci: se spune că lemnul nu este isotrop. Textul nu este nici el isotrop: marginile, falia sunt imprevizibile” [1, p. 33].

Din istoricul conceptului

Noțiunea de reziliență a fost lansată în anii 1950, în Statele Unite, iar peste vreo trei decenii a fost adoptată în Franța. Astăzi, termenul se bucură de o uzanță globală. Emmy Werner este considerată „mama” rezilienței. Din 1955, ea a studiat comportamentul a 698 de copii de pe o insulă de lângă Hawaii, de la vârsta de nou-născut și până la maturitate. Cercetările ei se refereau atât la starea fizică, cât și la securitatea psihică a indivizilor.

Inițial, reziliența era privită drept o calitate umană, apoi drept un proces individual și colectiv, mai târziu – drept o forță proactivă. În prezent, conceptul este atât de vast în semnificațiile sale,

încât cuprinde diverse aspecte psihologice, sociale, economice și politice.

**Reziliența – nevoia unui termen nou,
sau În căutarea unor stări curative**

Referindu-se la mai multe teorii ale cunoașterii umane, reziliența, în primul rând, se referă la teoria atașamentului, la genetică (adaptabilitatea, dependență etc.) și la psihanaliză [6, p. 35]. Toate acestea sunt necesare pentru identificarea unor relații și instrumente terapeutice. Acomodarea la lumea înconjurătoare nu e doar una biologică, ci și psihologică, noologică, și este operată în mod strâns de ideile și percepțiile umane ale acestui univers imens de date și relații.

În mod cert, termenul de reziliență nu aduce o ipostază umană nouă, căci oamenii mereu au avut nevoie să se adapteze, să supraviețuiască. Reziliența aduce un context nou, o formă nouă de depăși și de a gestiona o criză. Ea presupune un sistem de instrumente și activități care au drept scop preîntâmpinarea unei dificultăți, depășirea și transmiterea de informație comunității prezentului și generațiilor viitoare. Este o dimensiune în care putem constata un management socio-cultural al omenirii în fața unui impas sau a unor catastrofe. Și, dacă privim experiența estetică prin scris și prin lectură ca o formă de reziliență intelectuală, nu putem să nu fim de acord cu Hans Robert Jauss care sublinia: „Tocmai faptul că arta nu reprezintă o instituție impusă, că adevărul ei nu poate fi combătut prin dogme și nici «falsificat» prin logică, îi conferă o funcție prin excelență socială” [3, p. 59]. Iar traumatismele și catastrofele umane presupun apariția nevoii de refacere, de vindecare. Scriitura este o formă de reinventare umană, lectura – la fel. Roland Barthes sublinia faptul că „plăcerea lecturii vine, evident, de la anumite rupturi (sau de la anumite coliziuni)” [1, p. 9].

Reziliența aduce un context nou, o formă nouă de a depăși și de a gestiona o criză. Ea presupune un sistem de instrumente și activități care au drept scop preîntâmpinarea unei dificultăți, depășirea și transmiterea de informație comunității prezentului și generațiilor viitoare. Este o dimensiune în care putem constata un management socio-cultural al omenirii în fața unui impas sau a unor catastrofe.

(In)capacitatea de a depăși

Capacitatea de a face față unor situații dificile, de a ieși cu capul sus din ele este una ideală. Doar că pe noi ne preocupă și *cealaltă față a lunii*, în acest context.

Serge Tisseron anunță patru etape ale procesului rezilient [6, p. 13]:

1. *pregătirea* pentru a face față unui traumatism (cunoașterea naturii traumatismelor, buna inserție familială și socială);
2. *rezistența* în fața traumatismului;
3. *reconstruirea* (reconstituirea capacităților proprii, profitarea de schimbările care au survenit, dezvoltarea personală pornind de la alte fundamente);
4. *consolidarea vindecării* (pregătirea pentru a face față unor posibile traumatisme ulterioare).

Cercetătorii enumeră câteva resurse interne și câțiva factori exteriori de protecție [6, pp. 56-57]:

1. *resursele interne ale individului*: funcționarea cognitivă (IQ ridicat, capacitatea de planificare și soluționare a problemelor), stima de sine (încrederea în sine, autoaprecierea), competențe relaționale (flexibilitate); un sistem de opinii personale (valorile proprii, credință, etică); mecanisme de apărare (negare, diferențiere, defulare, sublimare, intelectualizare, umor);
2. *factorii familiali de protecție*: buna educație, relațiile bune cu membrii familiei, buna înțelegere între părinți, existența unor tutori de dezvoltare personală;
3. *factorii de protecție extrafamiliali, care țin de societate și cultură*: buna relație cu adulții care nu fac parte din familie, existența unor raporturi cu diferite organizații sociale, frecventarea unei școli în care procesul de învățare are loc într-o atmosferă dialogală și caldă, cu o bună reușită.

„Orice fericire sfârșește în suferință. Orice dorință culminează în tortură” [5, p. 251]. Suferința ca sursă de inspirație este un aspect al rezilienței, așa cum nefericirea e o ipostază umană considerată adesea drept firească, mai lesne de suportat decât fericirea pe care nu o cunoaștem. Or, „putem să fim sincer atașați de ceea ce ne face să suferim... doar pentru faptul că aceasta ne face să suferim și pentru că nefericirea stimulează acțiunea într-un mod mai eficient decât fericirea” [6, p. 51]. Teza dată se pliază perfect

pe tema pe care o abordăm aici – mă refer la truismul că scriitorii fericiți nu există, că totul vine dintr-o experiență traumatizantă. Iar dacă și există, intervine o dificultate creatoare: „unul dintre cele mai mari paradoxuri stendhaliene a fost tocmai faptul că o ființă atât de pasionat preocupată de urmărirea fericirii a trebuit în cele din urmă să se recunoască aproape neputincios să-și descrie cât de cât clar diversele nuanțe ale acestei fericiri, ba chiar să păstreze în sufletul său o imagine distinctă a lor. Căci fericirea poate fi trăită și rețrăită, dar nu poate fi povestită” [5, p. 15].

Serge Tisseron susține că „adeptii rezilienței pun pe primul plan expresia artistică – mai ales scrișul – și umorul” [6, p. 61]. Dar într-o notă tot el precizează că nu orice scris este rezilient, există situații în care scrișul adâncește rănilile. Spre exemplu, victimele genocidului din Rwanda „și-au pierdut ideea pe care o aveau până în acel moment despre ființa umană. Cum să mai continue să creadă în ceea ce transmite cultura, când această cultură, care se bazează pe credința în om, a fost total contrazisă de ceea ce ele au trăit” [6, p. 81]. Cam aceeași dramă culturală o trăiesc ucrainenii în acest moment.

Tot mai multe voci insistă pe termenul de „scriitură de reziliență” care produce și dă sens existenței celui care scrie și, respectiv, celui care citește. Astfel apare termenul din domeniul studiilor despre reziliență, cel de „o minunată nefericire” [6, p. 92]. Scriitorul care își descrie propria traumă sau sechelele celor din jurul lui pe care i-a văzut abuzați, răniți, nu este însă un *vânzător de fericire*, el e mai degrabă un povestitor al unor fapte, al unor povești din care înveți, cu care îți antrenezi mintea, imaginația. Oare nu asta era misiunea principală a poveștilor din copilărie pe care le citeam sau ni se citeau/povesteau – să ne pregătească pentru viața de adult, cu bunele și relele sale, cu bucurii și obstacole etc.

În acest context, fiecare text literar ne duce la acele rudimente de preliteratură, primele creații literare prin care specia umană și-a configurat un instrumentar eficient de a se salva: proverbele, poveștile, epopeile, miturile ș.a. Omul a conștientizat faptul că e

Scriitorul care își descrie propria traumă sau sechelele celor din jurul lui pe care i-a văzut abuzați, răniți, nu este însă un *vânzător de fericire*, el e mai degrabă un povestitor al unor fapte, al unor povești din care înveți, cu care îți antrenezi mintea, imaginația. Oare nu asta era misiunea principală a poveștilor din copilărie pe care le citeam sau ni se citeau/povesteau – să ne pregătească pentru viața de adult, cu bunele și relele sale, cu bucurii și obstacole etc.

nevoie să reproducă propria existență, să o schițeze în diferite feluri, iar imaginația, arta și jocul au fost cele mai la îndemână unelte creatoare. În momentul în care omul cavernelor și-a pus o întrebare, a conturat o dilemă, o îndoială, nu a mai vrut doar să simtă foame, frig, sete, ci a vrut să transmită celor de alături ce simte, cum și de ce simte – atunci am intrat în artă și, neapărat, în matricea sa terapeutică, conservatoare de energii și informații, creatoare de magie umană care vine, în primul rând, din faptul că omul e o ființă glotică care a învățat să povestească, să se povestească.

Între scriitorul de geniu și patografie

Între cultul geniului și scriitura unei patologii, noi, cititorii și noi, scriitorii, oscilăm mereu în funcție de nevoile și senzațiile noastre culturale, artistice, literare. Trebuie să recunoaștem că

În momentul în care omul cavernelor și-a pus o întrebare, a conturat o dilemă, o îndoială, nu a mai vrut doar să simtă foame, frig, sete, ci a vrut să transmită celor de alături ce simte, cum și de ce simte – atunci am intrat în artă și, neapărat, în matricea sa terapeutică, conservatoare de energii și informații, creatoare de magie umană care vine, în primul rând, din faptul că omul e o ființă glotică care a învățat să povestească, să se povestească.

istoria și critica literară a cam înclinat mereu spre cultul geniului, spre o mitologizare a spiritului creator. Doar că, mai nou, tocmai experiențele mai puțin exemplare, mai puțin mitologizante au început tot mai mult să intereseze publicul larg. Asistăm tot mai mult la demitizarea marilor scriitori, ceea ce, constatăm ușurați, nu diminuează valoarea lor. Aflăm astfel despre adicția lui Edgar Alain Poe la diferite substanțe stupefiante, despre crailăcurile lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, despre dependența de alcool al lui Nichita Stănescu și lista poate continua la nesfârșit.

Norbert Groeben, referindu-se, în cartea sa *Psihologia literaturii*, la patografie, constată că „știința literaturii a reacționat mai degrabă emoțional la încălcarea tabuului (în raport cu estetica geniului)” [2, p. 61]. Cercetătorul se referă și la psihobiografiile autorilor, acele biografii psihanalitice care au venit tot mai mult înspre noi și care „se înfățișează ca problemă a colaborării interdisciplinare între teoreticienii literaturii și psihologi” [2, p. 66].

Tot Groeben pune în discuție structura personalității artistice, psihoza și nevroza, raportul dintre geniu și nebunie, doar că mi se pare că îi lipsesc multe instrumente care au survenit în știința

psihologiei, psihanalizei și chiar a psihiatriei recente. El insistă pe o sănătate mentală a scriitorului matur, bine format, lăsând starea maladivă novicelor. Mi se pare o poziție chiar naivă și trag alarma din interiorul breslei, gândindu-mă la suferințele personale și de comunitate creativă a scriitorilor de top: imaginea de sine, depresiile sistematice, concurența bolnăvicioasă (premii, receptare a criticilor, ecouri pe rețelele sociale). Or, eu nu cred în scriitorul autosuficient și care se bucură de viață. Dar îi dau dreptate lui și acelor care vin cu teza că un scriitor care suferă de anumite psihoze, nevroze etc. știe să își distileze aceste stări într-o scriitură „normală”. Tocmai această capacitate și face ca scriitura lui să fie artă și nu delir. Dar aceasta nu anulează sursa și motivația actului creativ. Anume această stare a lucrurilor, pulsivitatea nevrotică care, fiind canalizată înspre procesul creativ, devine produs artistic și mă face să cataloghez scriitura literară drept o scriitură a rezilienței în care, într-un final, sunt implicați cei doi: cel care scrie (emițătorul de idei, de imagini literare) și cel care citește (receptorul lor). De această manieră, scriitorul se transformă din individ nevrotic în personalitatea constructivă, generatoare de idei și de plăceri estetice.

Or, stările anormale de conștiință, limbajul literar versus nevrotic nu pot fi abordate printr-un soi de purism al cercetării și recepției. Nu există standarde care să stipuleze câtă pulsivitate nevrotică și cât limbaj psihotic punem într-un text literar. Cu siguranță, un roman în care sunt înjurat la tot pasul și invectivele sar pe mine de după orice colț ficțional nu va fi considerat de mine, cititorul, drept unul neapărat constructiv și rezilient. S-ar putea să mă intereseze mai mult pe mine cercetătorul, criticul literar și deloc pe mine cititorul simplu, căutător de plăceri axiologice și estetice. Aici este ascuns marele secret al dozei, contextului, performanței lingvistice etc.

Frumosul și urâtul, sublimul și grotescul – această roză estetică a vânturilor ne amintește de ideea lui Fr. Nietzsche precum că estetica nu este decât o fiziologie aplicată. Omul este conținut în toate aceste puncte cardinale, e un univers antropocentric și, cu siguranță, prolific în sens artistic.

Între genial și patologic rămâne să existe o zonă a unei deveniri, a unei perpetue transformări umane și creative. Jean-Pierre Richard, invocându-l pe Flaubert, admite existența unui instinct care l-a îndemnat să pună mâna pe condei pentru a-și făuri ființa,

produsă „printr-un lent travaliu de reformă interioară al cărui sediu și în același timp sorginte va fi eul spontan” [5, p. 180]. Dacă conceptul de educație prin literatură este aplicat, de obicei, cititorului, cercetătorul francez îl utilizează în privința unui autor: „Acesta e înțelesul pe care Flaubert îl atribuie cuvântului *educație*: o operație a sa asupra sa, grație căreia ființa încearcă să se împlinească și să se posede salvând ceea ce e

Omul trebuie să fie rezilient nu doar față de pericolele exterioare, dar și față de dificultățile interioare ale propriei dezvoltări ca individ, conștiință, mentalitate. Ghidarea de sine – iată o facultate rezilientă necesară cu adevărat.

incontrolabil. Arta și iubirea platonică îi vor îngădui să realizeze această împlinire...” [5, p. 180].

Și fiindcă am menționat educația, să ne gândim la sensul etimologic al acesteia. *Ex ducere*, adică „scoaterea din” – iată ce însemna la începuturi acest cuvânt. Este extragerea din ani-

malitate, din primitiv, carnal înspre ideal, umanist, metafizic. E mișcarea vectorială de jos în sus, e dialectica devenirii umane în toate sensurile a lui *homo duplex*. Astfel magia, miturile și religia au fost transpuse în alte sisteme de gândire, de creație și de receptare – arta și literatura. Astfel, omul trebuie să fie rezilient nu doar față de pericolele exterioare, dar și față de dificultățile interioare ale propriei dezvoltări ca individ, conștiință, mentalitate. Ghidarea de sine – iată o facultate rezilientă necesară cu adevărat.

Personajul: între scriitor și lector

Personajul neacceptat și personajul cu care te identifici nu țin neapărat de felul în care autorul și-a structurat intenția în privința receptorului său. Autenticitatea, verosimilitatea ipostazelor narative sau intensitatea poetică sunt acele criterii după care ne conducem (literaritatea), doar că o facem mai degrabă intuitiv, decât rațional, căci nu există, repet, standarde cantitative și calitative în privința literaturii. Dar un fapt este cert, literatura și cultura, în general, provin din impulsuri socio-culturale, le identifică, le reprezintă, și, la rândul lor, le generează. Aceasta explică de ce autorul, ca factor originar, este mereu interpretat în raport cu opera sa pe care o creează și în raport cu o comunitate care îl receptează. Iată de ce ne întrebăm mereu de ce un scriitor (vorbim despre valorile certe) nu este prea înțeles de epoca lui și mai mult de posteritate, iar altul este primit foarte bine de către contemporani, dar uitat mai târziu.

Personajul sau eul liric, eul poematic sunt acea mască, acel paravan al textului în spatele cărora stă fie autorul, fie un prototip de la care autorul pornește în acea portretizare. Indiferent de originea acestuia, personajul este o oglindă în care cititorul se reflectă. Și această reflectare și reflecție este un exercițiu foarte bun prin care alteritatea devine un fel de prismă a sinelui. Adresantul scriiturii și-o apropie, uneori, până la identificare totală cu personajul, cu întâmplarea narată, cu finalul aceluia *story*. Faptul că cititorul se bucură, că e trist, empatizează cu textul și personajele sale, cu limbajul, stilul, râde și varsă lacrimi, regretă, își pune întrebări – toate acestea anunță textul drept un mecanism psihosociologic care facilitează o comunicare și o

comuniune umană de forță. Retragerea înspre o lectură solitară permite o detașare de grupul de referință, de societate, de epocă – această singurătate a lecturii e tămăduitoare, căci ea permite un bilanț egocentric și, totodată, colectiv. Eu și ceilalți, noi toți, de ce suntem așa cum suntem, de ce facem asta, de ce suferim cu toții de asta? Este o fenomenală posibilitate a unui audit individual care apoi este exportat societății prin: simple discuții despre o carte, texte critice, texte de promovare, emisiuni, filme, spații publice dedicate unui anumit personaj, volum, autor etc.

Hans Robert Jauss, în studiul său *Experiența estetică și hermeneutica literară*, propune o clasificare a tipurilor de identificare cu personajul [3, pp. 264-297]:

1. *identificarea asociativă* se referă la joc și serbare, care eliberează publicul prin intermediul desfătării estetice de constrângerile și obișnuințele cotidianului, existând însă riscul să îl implice în diverse acte ritualice care îi pot metamorfoza atitudinea estetică inițial liberă într-o dependență de identificare colectivă;
2. *identificarea admirativă* se referă la acea admirație care are un efect estetic capabil să dispună la preluarea modelelor și exemplurilor;
3. *identificarea simpatetică* presupune acel afect estetic față de un erou imperfect, mai implicat în cotidian, erou în care

Eu și ceilalți, noi toți, de ce suntem așa cum suntem, de ce facem asta, de ce suferim cu toții de asta? Este o fenomenală posibilitate a unui audit individual care apoi este exportat societății prin: simple discuții despre o carte, texte critice, texte de promovare, emisiuni, filme, spații publice dedicate unui anumit personaj, volum, autor etc.

- cititorul poate recunoaște marja propriilor sale posibilități, solidarizându-se cu ființa care e din același aluat cu dânsul;
4. *identificarea kathartică* este atitudinea estetică care îl transpune pe receptor în situația eroului aflat în suferință, fiind operată, totodată, o eliberare a spiritului prin intermediul estetic în vederea reflexiei, adresa fiind cititorul luminat;
 5. *identificarea ironică* presupune o identificare care solicită o ironizare imediată în sensul distrugerii unei iluzii prin reflexia estetică și morală.

Așa cum scriitorii sunt diferiți, la fel și cititorii constituie o vastă diversitate intelectuală, estetică și de interese literare. Nu există cititorul total, el nu există în natură! Acel cititor care să citească pe toți și să accepte, să aprecieze în mod egal și înglobant pe toți. Această imposibilitate e, în primul rând, de ordin fizic. Însă chiar dacă, utopic (cu gândul la o aplicație de tip „cip” înserată în creier), am putea admite că un singur creier ar putea înghiți toate textele literare ale omenirii, nu credem că ar fi posibil să îi placă toate, nici măcar jumătate. Limbajul are o varietate a funcțiilor, după cum ne semnala Roman Jakobson, tocmai datorită faptului că indivizii care creează limbajul sunt foarte diferiți și lectura lor nu este nici

Goethe declara existența a trei categorii de cititori: una a celor care se desfată fără să judece, o alta a celor care judecă fără să se desfete, și una de mijloc, a celor care judecă desfătându-se și se desfată judecând (aceștia din urmă recrează de fapt pe cont propriu opera de artă).

Indiferent de finalitatea lecturii, să nu uităm că ea este o colosală posibilitate de a naviga în spații și epoci, de a trece dintr-un continent în altul, dintr-o țară în alta.

pe departe asemănătoare. Dacă scriitorul este cunoscut de pe Wikipedia, de la televizor sau de pe rețelele sociale, cititorii sunt aproape niște necunoscuți, cu excepția acelor care au dorit să își anunțe manifest preocuparea de lectură: profesori, jurnaliști culturali, bloggeri, critici literari, cercetători etc.

Să ne amintim de faptul că marii autori au meditat asupra acestui fapt. Ezra Pound, spre exemplu, distingea două tipuri de cărți: cele care sunt citite pentru dezvoltarea inteligenței, pentru îmbunătățirea cunoștințelor și cărțile destinate odihnei, ca stimulente

sau calmante. André Maurois se referea undeva la lectura-viciu, lectura-plăcere și lectura-muncă. Goethe declara existența a trei categorii de cititori: una a celor care se desfată fără să judece, o alta a celor care judecă fără să se desfete, și una de mijloc, a celor care judecă desfătându-se și se desfată judecând (aceștia din urmă

recrează de fapt pe cont propriu opera de artă). Indiferent de finalitatea lecturii, să nu uităm că ea este o colosală posibilitate de a naviga în spații și epoci, de a trece dintr-un continent în altul, dintr-o țară în alta.

De la Thanatos la Eros

Textul necitit este mort, el reînvie de fiecare dată când i se aplică o lectură. Riscul neînțelegerii între emițător și receptor este mereu immanent, e un risc care sporește neșansa textului în fața unui cititor anumit. Criteriile sunt adesea temporale, de spațiu. Într-un fel citesc literatura antică, pe cea veche, literatura modernă, avangardistă și textele recente. Cineva preferă autorii clasici, altul anunță că e sătul de marile cărți ale trecutului și că ar vrea să se recitească în copertele scriitorilor prezentului. Unii consideră un text drept plictisitor, declarându-l astfel mort. Dar să nu uităm că „în imobilitatea molatică a plictiselii, circulă mii de principii de creație și doarme o putere de fecunditate care nu așteaptă decât un semn pentru a se manifesta la lumina zilei. Aceste ape inițiale sunt așadar mai puțin niște ape moarte și mai degrabă niște ape mamă” [5, p. 225]. Aceste lichide amniotice ne extrag din uterul anatomico-fiziologic și ne plasează în matca psihosociologică a culturii, artei și literaturii.

În limitele neonatalității rămâne și Roland Barthes atunci când, în *Plăcerea textului*, se referă la plictis, la textul-flecăreală: „Acest text mă plictisește. S-ar spune că *pălăvrăgește*... Scriindu-și textul, scriitorul întrebuințează un limbaj de sugar: imperativ, automat, neafectuos, o mică revărsare de clicuri” [1, p. 8].

Jean-Pierre Richard, în lucrarea sa *Literatură și senzație*, se apropie de stările tanatice din altă perspectivă. Având în vizor scriitura lui Stendhal, el se referă la moarte ca la o soluție, căci ea e o eliberare fericită: „Pe această poartă, eroul stendhalian își face ieșirea. Moartea e pentru el forma ultimă a detașării și, ca să zicem așa, avântul definitiv” [5, p. 77]. Același autor semnalează faptul că o altă soluție pe care o aplică prozatorul francez lipsei de armonie a lumii este cea a stărilor erotice: „Psihologia stendhaliană ne-a apărut în întregul ei străbătută de o mișcare de du-te-vino a cărei amplitudine numai artele frumoase, muzica, pictura sau literatura, o pot reduce, ba chiar ajung uneori să-i oprească oscilația. Și totuși echilibrările acestea rezultă totdeauna dintr-un compromis: pentru a se amesteca și a se acomoda unul cu celălalt, elementele

vrăjmașe trebuie în acest caz să sacrifice fiecare din ele ceva din sine însuși. Ar fi mult mai exaltant să găsim un mijloc nu de a echilibra cele două forțe rivale, ci de a le satisface una prin cealaltă în unitatea unei unice mișcări triumfătoare! Stendhal își închipuie că iubirea poate realiza acest miracol” [5, p. 117].

Cartea e o *opera aperta*, în formula lui Umberto Eco, și asta salvează, asta îi asigură o reziliență estetică, până al urmă. La fiecare lectură, textul se naște, renaște, revine într-un dialog; ceea ce părea mort, nefinalizat ca proces comunicator, devine deodată viabil, întregit prin receptare, prin acceptare. După ce s-a închis pentru genitorul său (autorul) ea (opera) manifestă o deschidere amplă

La fiecare lectură, textul se naște, renaște, revine într-un dialog; ceea ce părea mort, nefinalizat ca proces comunicator, devine deodată viabil, întregit prin receptare, prin acceptare. După ce s-a închis pentru genitorul său (autorul) ea (opera) manifestă o deschidere amplă pentru cititor. Ea moare pentru cel care a creat-o în sensul în care a fost finalizată și devine o sursă a unui hedonism cognitiv.

pentru cititor. Ea moare pentru cel care a creat-o în sensul în care a fost finalizată și devine o sursă a unui hedonism cognitiv. Jauss preciza: „Comunicarea literară păstrează în toate raporturile sale funcționale caracterul unei experiențe estetice atâta vreme cât activitatea poietică, aistetică și kathartică se menține în sfera comportamentului desfătării” [3, p. 90].

Textul care mă dorește, în formula lui Roland Barthes, este entitatea ideatică care mă acceptă în universul său prin faptul că mă tentează, interesează,

încurajează să parcurg mai departe și să simt o plăcere de moment: „Textul pe care-l scrieți trebuie să-mi dea dovada că mă dorește. Această dovadă există: este scriitura. Scriitura este acest lucru: știința desfătărilor limbajului, kāmāsutra sa” [1, p. 9].

De la Mimesis la Catharsis

Dacă *ars imitatur natura* (lat. „arta imită natura”), atunci imitația nu este neapărat o ocupație mediocră. Toate, până la urmă, pornesc de la imitație, mai ales dacă rămânem în zona educației. După imitație intervine însă originalitatea, ineditul, ceea ce te diferențiază de ceilalți, te scoate din rând, te reprezintă și te numește. Odată ce am învățat abecedarul imitării, putem imagina ceva similar sau ceva diferit de ceea ce imităm. Și iată aici din artizani ne transformăm în artiști. Astfel materialul, naturalul, palpabilul se întrupează în idee, concepte, viziuni, emoții, căci „nu există vreo

intelență autentică și vie decât mânăată de o întregă agitație de emoții” [5, p. 125].

Din obiectiv și obiectual migrăm înspre subiectiv și imaterial, adică înspre artă care, la rândul său, va produce și obiecte materiale: cărți, picturi, sculpturi, înregistrări coregrafice și muzicale, produse cinematografice etc. Astfel, „a imagina” e sinonim ulterior cu „a construi”. Energiile inconștiente devin afișate, conștientizate și publice. Astfel, creația e o formă de reziliență individuală, dar și socială, căci ea îndeamnă și implică un segment de public să vadă, să perceapă, să aprecieze, să înțeleagă, să producă judecăți de valoare, să producă un univers al sensibilității față de o temă artistică. Cultura și arta au un grad înalt de simbolizare, de transformare a concretului în abstract, de a ridica particularul la reprezentativ, de a transforma materialitatea în semnificație. Astfel, *homo primitivus* devine un *homo symbolicus*, un *homo semnificans*. Iar scriitorul – un om care produce toate acestea, așa cum „cartea face sensul, sensul face viața” [1, p. 33].

Gabriel Liiceanu, în *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, configurează acele coordonate ale ființei în care omul este „limita și depășirea limitei în planul ireal al gândirii limitei și în cel al gândirii nelimitate” [4, p. 36]. Filosoful român afirmă că „sublimul este convertirea suferinței care sub tensiunea întâlnirii cu limita se răstoarnă în opusul ei” [4, p. 38]. Și definițiile, toate raportate la limită, continuă. „Opera este produsul pur al dialogului solitar dintre conștiință și limită” [4, p. 41].

Gabriel Liiceanu insistă să distingem trei interpretări ale tragicului în gândirea modernă [4, p. 211]:

1. Hegel – tragicul este conflictul permanent rezolvat și permanent depășit în ordinea perfectă a întregului;
2. Schopenhauer – tragicul este conflictul nerezolvat și nerezolvabil;
3. Schiller – tragicul este conflictul care poate fi rezolvat, dar a cărui soluție nu e nici definitivă, nici perfect dreaptă sau satisfăcătoare.

Tragicul poate fi anulat prin obediența la limită sau prin sentimentul de vină, precum că limita căreia este expus umanul ar fi una meritată. La un moment, tragicul poate fi convertit la sublim, „viața poate să îmbrace forma patetică și paradoxală a morții și suferinței” [4, p. 85].

Catharsisul (care, la origini, presupunea purificarea sufletului prin muzică) reprezentării unor stări și situații auctoriale într-un personaj se întâlnește cu acel catharsis al identificării cu personajul de către cititor. Această sincronizare produce o stare de bine pe care o trăiește lectorul. Or, dimensiunea cathartică a artei și a ființei artistice, în pofida diferitor crize moderne ale conceptului, presupune o capacitate umană de compasiune și empatie la nivel de specie umană, o facultate de reflexie asupra sinelui și a celorlalți, ceea ce ne diferențiază de animalic.

Referințe bibliografice

1. BARTHES, Roland. *Plăcerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes. Lecția*. Chișinău: Cartier, 2006. ISBN 978-9975-794-008.
2. GROEBEN, Norbert. *Psihologia literaturii*. București: Univers, 1978.
3. JAUSS, Hans Robert. *Experiență estetică și hermeneutică literară*. București: Univers, 1983.
4. LIICEANU, Gabriel. *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*. București: Univers, 1975.
5. RICHARD, Jean-Pierre. *Literatură și senzație*. București: Univers, 1980.
6. TISSERON, Serge. *Reziliența*. București: Spandugino, 2020. ISBN 978-60-689-44-166.

CĂUTAREA „SENSUS COMUNIS” PRIN DIALOGUL INTRECULTURAL ȘI INTERRELIGIOS

Prof. univ. dr. hab. Elena PRUS

Rezumat: Prin prisma științei, teologia este tratată drept ceea ce este: o necesitate fundamentală de cunoaștere, o forță pozitivă, un element major și constant al dinamicii naționale și mondiale.

Propunându-și să depășească gândirea analitică și cea conceptuală, filozofii contemporani propun concluzii de ordin filosofico-(inter)cultural despre înțelegerea între culturi și religii care poate oferi un drum spre pace într-o lume în confruntare. Interculturalitatea este indispensabilă pentru a nu cădea într-o viziune monolitică, care ar putea duce la fanatism și la impunerea unei culturi ca model unic al societății umane.

Pornind de la ideea că societatea de azi a ajuns la un anumit tip de toleranță culturală, pluralismul religios este totuși mai dificil de acceptat, deoarece ține de identitatea noastră personală și profundă. Cum sufletul oricărei culturi este religia, filozofii și teosofii (R. Panikkar, F. Julien ș.a.)

demonstrează că dialogul intercultural duce, în mod firesc, la un dialog interreligios. Este evident faptul că nu poate exista comunicare interculturală în absența unei etici generale bazate pe valori autentice și profunde, care depind, în general, de sistemele religioase – acestea fiind cele mai durabile realități umane. Misiunea interculturalității este de a ne aminti despre rolul esențial al religiilor. Dialogul între culturi, civilizații și religii se impune ca un semn al timpurilor noastre, iar dialogul intercultural și interreligios – ca un important imperativ istoric și cultural pentru supraviețuirea umanității și un simbol al transformării a ceea ce știm în ceea ce credem.

Cuvinte-cheie: societate pluriculturală, diversitate culturală, filozofia interculturalității, dialogul de culturi, dialog interreligios.

Sfârșitul secolului trecut, ca și începutul secolului al XXI-lea, sunt diferit calificate ca „era disperării” sau „era speranței”. De la Malraux, care proclama că secolul al XXI-lea va fi spiritual, religios sau nu va fi deloc, până în zilele noastre, ideea de „întoarcere a religiosului” a devenit un loc comun. Și dacă asemenea poziții erau acum câțiva ani calificate ca intuiție fulgurantă, dar neoperantă [Simion, p. 19], acum ele își impun evidența și sunt reevaluate. Simțim cum timpul se comprimă: totul trebuie reînceput sau totul va exploda. Dar formula este inexactă, stipulează filozoful francez Jacques Demorgon, deoarece religiosul nu a plecat pentru a se întoarce acum, religiosul rezistă și este mereu prezent [p. VIII, 333].

Astfel, religiile ocupă iarăși o parte substanțială a dezbaterilor publice, în timp ce filozofia religiei se confruntă cu critici radicale. Câmpul filozofic din ultimele decenii generează, în continuare, diverse sisteme/dia-sisteme și teorii complexe de coabitare a culturilor și religiilor. **Diversitatea culturală**, ca sursă de exploatat, pare a fi o idee relativ nouă în Europa, drept urmare a faptului că europenii au rămas mult timp închiși în monocultura lor. Supremația occidentală se afirmă prin concepte europene care se impuneau ca universale, schemele și modulele lor nerezistând în timp la această pretenție.

Datorită mai multor studii și cercetări a devenit clar că nu există *ur-cultură* (cultură fundamentală unitară și originară), nici metalimbaje (idiom comun pentru întreaga umanitate). Refuzând astăzi închiderea reduționistă în identitate sau apartenență comunitară, filozofii pun mai riguroso condițiile unui dialog, în general, și a unui dialog care a fost numit intercultural, în particular. Cultura dialogului a devenit astăzi o marcă a Europei. *Dialogul* a substituit treptat noțiunea astăzi banalizată de *comunicare*, insistându-se pe puterea de asimilare, de transformare și de deschidere

a dialogului de culturi (plural devenit astăzi obligatoriu), bazat pe deschidere și cunoașterea Celuilalt. Acest Celălalt, în mine sau în afara mea, condiționează mișcarea și progresul vieții mele individuale și colective, generând condiții noi pentru auto-reflectare.

Avem nevoie de Celălalt pentru a ne cunoaște. Pentru a defibra conceptul european, filozoful francez François Julien operează o analogie cu China, pentru a constata că nu există o corespondență de principiu între aceste culturi care s-au format și afirmat separat. La fel cum filozoful-teolog spaniol Raimon Panikkar se referea

Cultura dialogului a devenit astăzi o marcă a Europei. *Dialogul* a substituit treptat noțiunea astăzi banalizată de *comunicare*, insistându-se pe puterea de asimilare, de transformare și de deschidere a dialogului de culturi (plural devenit astăzi obligatoriu), bazat pe deschidere și cunoașterea Celuilalt. Acest Celălalt, în mine sau în afara mea, condiționează mișcarea și progresul vieții mele individuale și colective, generând condiții noi pentru auto-reflectare.

prin comparație la India, apropierea dintre culturi se vor face prin transformări și traducere (singura etică posibilă a lumii globale, care conține exigența de universalitate, de natură translingvistică, promovând generalitatea conceptului, în opinia lui F. Julien), care recurg la decategorizare, ca apoi să se facă operația de recategorizare, deoarece categoriile acestor culturi sunt diferite de cele europene. Concluzia la care ajunge F. Julien este că doar prin sensul comun, care vizează universalitatea, culturile se vor înțelege în vederea comunicării. Pentru o bună înțelegere, fiecare cultură trebuie să facă

inteligibile valorile sale în limba Celuilalt. Iar aceste valori nu se negociază, între ele nu există compromisuri, ele trebuie înțelese.

O altă concluzie centrală a lui François Julien este faptul că pluralul este consubstanțial culturii. În dezvoltarea lor istorică, comunitățile sociale nu pot trăi izolat, ele au intrat în relații de natură diversă, influențându-se reciproc pe planuri multiple ale vieții sociale. Societatea pluriculturală este produsul unei evoluții istorice, al afirmării individului și al fragmentării culturale a societăților noastre. Termenul „societate pluriculturală” (noțiune mai dinamică, referindu-se la identități multiple, în mișcare, în relație unele cu altele, non exclusive) este preferabil celui de „societate multiculturală” (făcând apel doar la juxtapunerea comunităților, în care o cultură ar fi superioară celorlalte).

Cum arată în studiul său fundamental *Pluralisme et Interculturalité* (2012) Raimon Panikkar, adevărul unei tradiții

interferează cu cel al altei, dialogul fiind unica cale de supraviețuire; interculturalitatea și pluralismul reprezintă fundamentul unei înțelegeri universale. Cum sufletul oricărei culturi este religia, R. Pannikar demonstrează că dialogul intercultural duce la un dialog interreligios¹. Pentru el, pluralismul este mai mult o atitudine umană deschisă (depășind astfel solipsismul), referindu-se la o chestiune practică a coexistenței umane, decât un sistem teoretic². Filozoful precizează că *pluralismul* depășește recunoașterea diferențelor (*pluralitate*)³ și a varietăților (*plurifomitate*), fiind legat de diversitatea radicală [p. 15]. Chiar dacă *diferențele* sunt înțelese ca veritabile fundamente ale libertății, pericolul ține de faptul că diversitatea, dusă la limită, ar putea rupe unitatea [p. 41]. Pornind de la ideea că societatea de astăzi ar fi ajuns la un anumit tip de **toleranță culturală**, pluralismul religios este totuși mai dificil de acceptat, deoarece el ține de identitatea noastră personală profundă și durabilă. Pluralismul acceptă aspectele inconciliabile ale religiilor, fără a ignora aspectele lor comune. Însă comunicarea interculturală nu poate fi un demers strict tehnic, explicarea alterității trebuie fundamentată pe baze etice. „Este evident faptul că nu poate exista comunicare interculturală în absența unei etici generale bazate pe valori autentice și profunde, care depind în general de **sistemele religioase – acestea fiind cele mai durabile realități umane**” [idem]⁴.

Filozofia interculturalității ține de opiniile de fond și de dogmele culturii respective. Delimitând **frontierele orizontale ale fiecărei culturi** (determinate de culturile altora) de **frontierele**

¹ „Puisque l'âme de chaque culture est la religion, le dialogue interculturel débouche, en dernier ressort, sur un dialogue interreligieux” (Raimon Panikkar, *Pluralisme et Interculturalité*. Paris: Les Éditions du Cerf, 2012, p. 333).

² „En bref, j'entends par pluralisme cette *attitude fondamentale de l'humain* qui, de manière critique, est conscient tant de l'irréductibilité de fait (et donc de l'incompatibilité) des divers systèmes qui tentent de rendre la réalité, que de la non-nécessité de la tentative de réduire la réalité à un centre unique de compréhensibilité, non-nécessité qui rend superflue toute décision *absolue* en faveur d'un système particulier à validité universelle – ou même en faveur d'un Etre suprême” (Raimon Panikkar, op. cit., p. 83).

³ „Le pluralisme n'est pas la pluralité: le pluralisme suggère que la réalité n'est ni une ni multiple” (Raimon Panikkar, op. cit., p. 78).

⁴ „Având în vedere faptul că cultura contemporană occidentală se caracterizează printr-un grad puternic de laicizare, în timp ce alte culturi – precum cele islamice sau cele est-europene – păstrează un loc important religiei, este evident faptul că o comunicare de substanță între cultura occidentală și aceste culturi nu poate avea loc în cadrul instituțional al religiei sau al laicismului, ea presupunând însă în același timp asumarea acestor diferențe” (Silvia Popescu. *Comunicarea interculturală. Paradigmă pentru managementul diversității*. Iași: Institutul European, 2013, p. 73).

verticale (care țin de condiția umană însăși), R. Panikkar constată [pp. 329-330] că atunci când dialogul intercultural exclude frontiera verticală a fiecărei culturi, vine un mare risc al unui duel

Pentru ca o cultură a războiului să se transforme într-o cultură a păcii, schimbarea trebuie să atingă domeniul *mythosului* și nu doar pe cel al *logosului*, ceea ce înseamnă că trebuie să schimbăm miturile și viziunea noastră asupra realității și nu doar să ne reformăm ideile. În aceasta constă, conchide R. Panikkar [p. 386], provocarea filozofiei interculturale pentru mileniul nostru. Rămâne ca mitul păcii să devină mai universal, fascinant și convingător decât cel al războiului.

orizontal, nelăsând altă soluție decât învingerea celui alt. Iar când dialogul se întrerupe, suntem în război. Este ceea ce se întâmplă când religiile devin simple ideologii – cum ar fi tensiunile seculare dintre hinduism și jainism sau cele dintre Occident și islam în lumea contemporană. Frontierele verticale ale fiecărei culturi sunt limitate de credințele fundamentale ale fiecărei culturi. De aceea orice dialog are, mai mult sau mai puțin conștient, un aspect religios.

Deoarece „fiecare cultură trăiește în mitul său”, pentru transformarea culturii războiului în cultură a păcii (care ține de ordinea *mythosului* și nu de cea a *logosului*), transformarea trebuie să

țină de domeniul *mythosului* (care are rădăcini mai profunde și mai subtile) și nu doar de cel al *logosului*, ceea ce înseamnă că trebuie schimbate miturile și viziunea noastră asupra realității și nu doar reformate ideile noastre. Iar fără contribuția interculturalității este practic imposibil de a ieși din acest mit. Interculturalitatea ne face sceptici față de posibilitatea unui consens, un fel de „contract social”, iar acest consens nu este posibil decât în interiorul unui mit, al cărui vehicul este simbolul, iar sursă și putere este credința. În aceasta constă, conchide R. Panikkar [p. 386], provocarea filozofiei interculturale pentru mileniul nostru. Rămâne ca mitul păcii să devină mai universal, fascinant și convingător decât cel al războiului.

Problema menținerii păcii nu este una nouă, fiind un factor cvasiconstant în istorie. Până în secolul al XII-lea, Europa a trăit în frica constantă a islamului, riposta cărui fapt au constituit-o numeroasele Cruciade în numele apărării creștinătății. Dar unele voci au ales o altă cale – este vorba de Raymond Lulle, Pico della Mirandola, Erasm din Rotterdam, Juan Luis Vives și alții, care nu au susținut violența și războiul, propunând un veritabil ecumenism: dialog și înțelegere. Chiar dacă nu au fost populari, fiind considerați idealişti, ei au oferit o soluție modernă de cu totul alt

ordin. Cum sugestiv punctează Raimon Panikkar, istoria oricărei religii este mai mult aventura ereziilor, decât evoluția ortodoxiei sale [p. 53].

Individualismul care prevalează în Occident face dificilă înțelegerea memoriei istorice și ne face să uităm că deseori cruciadele, sclavagismul, războaiele coloniale, dar și cele mai recente rămân înscrise printre arhetipurile popoarelor altor culturi și mai ales a celor învinși. În aceste condiții, cum adevărul unei tradiții se ciocnește de adevărul alteia, filozoful nu întrevede altă soluție decât invitația la dialog, care reprezintă unica cale de supraviețuire [Panikkar, p. 13, 391].

Problema păcii, una dintre cele mai stringente ale secolului nostru, s-a adeverit a fi una dintre cele mai dificile și complexe. Iar bunele intenții nu mai sunt argumente suficiente, atâta timp cât, în numele lor, s-au declanșat războaie sângeroase, zise „războaie juste”. Cum arată filozoful Raimon Panikkar, pacea mai cere înțelegerea Celuilalt, ceea ce nu este posibil fără transcenderea propriului punct de vedere, a libertății constitutive a inter-independenței, adică fără interculturalitate. **Interculturalitatea este indispensabilă pentru a nu cădea într-o viziune monolitică, care ar putea duce la fanatism și la impunerea unei culturi ca model al societății umane** [pp. 25-27]. Urmează o concluzie importantă, la înălțimea subiectului, despre respectul demnității umane care pretinde respectul cultural: „există invariante umane, dar nu există universal cultural”. Comparând diferite religii, Napoleon Dabu conchide că necunoașterea religiilor în profunzime și în detalii „a dus la instaurarea unei forme de adorare extrem de simplistă a lui Dumnezeu” [p. 48], ceea ce duce și la un fanatism periculos.

Problema fundamentală a filozofiei interculturale, cum susține R. Panikkar [pp. 350-351], vine din necesitatea de a găsi, de comun acord, fundamentele unui dialog, învățând limbajul intercultural care este limbajul celuilalt. Iar a vorbi o altă limbă nu înseamnă a traduce din limba dată, ci a vorbi și deci a gândi în această limbă. Vom evoca în acest sens experiența marelui pacificator Mahatma Gandhi, care, după practicarea și încurajarea pe parcursul a treizeci de ani a non-violenței celor marginalizați, a început a vorbi și despre non-violența celor puternici. În 1945, după bombardamentele atomice, cineva l-a întrebat pe Gandhi cum vede el viitorul omeniri. Răspunsul lui Gandhi a fost: „Înainte, noi am avut alegerea între violență și non-violență; astăzi singura alegere este între

non-violență și non-existență”. A uza violența contra violenței nu servește decât la redublarea efectului negativ. Concluzia, de ordin filozofico-(inter)cultural este că doar o înțelegere între culturi și o schimbare a scării de valori poate oferi un drum spre pace, cum a conchis R. Panikkar [p. 388, 390] după evenimentele din 11 septembrie 2001. Umanitatea a pierdut numeroase ocazii de a efectua o *metanoia*, o schimbare nu doar de mentalitate, dar și de viață. Practica demonstrează însă că lumea politică nu a învățat prea mult și rămâne în logica sa de dominație monoculturală, urmând mitul theologoumenon-ului propriu monoteismului, conform căruia Dumnezeu este judecătorul suprem, iar funcția judecătorului este și cea de a condamna, presupunând că a condamna are o valoare salvatoare. Importante studii contemporane se îndepărtează însă de această componentă sadică a teoriei mântuirii creștine. Religia este o cale spre pace, iar pacea ține de ordinul profund al mitului și nu al logosului, punctează autorul [ibidem, pp. 425-430].

În cazul culturilor care nu prezintă contiguități culturale evidente, construcția stabilității va pleca de la dialogul intercultural și interreligios, care reprezintă instrumentarul cunoașterii reciproce. Precizarea care urmează este de o mare relevanță: „pentru ca dialogul intercultural să fie posibil, e necesar ca între diversele culturi să existe puncte comune” [Popescu, p. 75]. Însă cercetările și studiile actuale conduc spre o constatare fundamentală cu privire la comunicarea interculturală, punând în evidență vulnerabilitatea față de aspectele socio-politice, în special față de antagonisme (dialog intercultural / confruntarea ignoranțelor, ordine/dezordine, armonie/haos ș.a.).

La fel ca mișcările politice radicale (islamismul și nu islamul este, înainte de toate, o ideologie politică⁵; repolitizarea ortodoxiei), extremiștii de tip religios au sancționat polarizarea globală și socială, având drept consecință criza economică și politică, care sunt manifestări ale unei **crize metafizice radicale**: „singura barieră în fața războiului, a unuia care ar face din întreaga lume o **Sirie, este umanismul**” [Suciu, p. 218].

Mai mulți autori care s-au expus la acest capitol constată că drumul spre pace nu este ușor, el este revoluționar și subversiv,

⁵ „În lectura filologilor, Islamul e, bineînțeles o religie a păcii, dar religia e ceea ce fac oamenii dine ea. În cazul terorismului islamic, pentru că trăiește ideologic din prelucrarea unei religii afine” (Traian Ungureanu. *Războiul timpurilor. Declin Occidental și asediu islamic*. București: Humanitas, 2006, p. 55).

necesită dispariția nedreptății și egoismului. **Istoria demonstrează că atunci când religiile încetează să fie revoluționare, subliniază R. Pannikar, ele degenerază și nu își mai împlinesc misiunea.** Lumea modernă este o lume culturală constituită dintr-un conglomerat de concepte, dar conceptele, cum bine cunoaștem, tind spre univocitate și nu sunt flexibile [ibidem, p. 82]. În această ordine de idei, Jacques Demorgon precizează că noi vedem religiile ca pe niște date prestabilite la origine și aproape fixe, în timp ce ele au, de fapt, un capital întreg de evoluție în așteptare [p. 331]. De altfel, consideră filozoful român Andrei Marga, într-o modernitate care a acumulat suficientă experiență despre pluralismul viziunilor de lume, nici discursul religios nu poate atinge înălțimile sale dacă rămâne închis în sine [p. 157]. În acest sens, „Umanismul, Reforma religioasă, Iluminismul și valorile reprezentate de *Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului* s-au desfășurat în spațiul cultural vest-european și au influențat prin difuziune și alte spații ale umanității care au aderat la ideile acestora”, conducând „la emanciparea ființei umane de toate limitările pe care religia, indiferent de natura sa, le aduce în acțiunea de zi de zi a acesteia” [Drăgulin, p. 152]. Răzvan Theodorescu vorbește, în acest context, despre „trăsături ale ortodoxiei care ar putea să o facă, în același timp, profund contemporană și un reper în Europa națiunilor, a pluralismului și a democrației” [pp. 15-16].

La polul opus, lumea islamică, care trăiește într-un timp diferit de cel al Occidentului (simultan, dar fără a fi contemporan) „a ratat de mult – atunci când a întârziat reforma religioasă și emanciparea socială – orice șansă de supraviețuire integrală”, nota T. Ungureanu [p. 9]. Pe de altă parte, sunt cunoscute, de exemplu, teoriile lui John Esposito despre posibila declanșare a unei Reforme în Islam sau teoriile lui A. Bidar despre un „islam pentru timpul nostru”.

Concluzia care se impune este că religiile ar trebui să vizeze mai mult transformarea omului decât rezolvarea problemelor interne. Altă dată, filozofia occidentală era preocupată de salvarea omului, ea o implica în stilul de viață, la fel ca în filozofia orientală. Astăzi, filozofia și religia tind să devină mai mult sisteme de credințe, decât o ortopraxie vitală. Iar misiunea interculturalității este de a ne aminti despre rolul esențial al religiilor. Și tocmai în acest sens putem vorbi despre **funcția revoluționară a religiilor**. Calea spre pace este un drum spre dreptate, iar dreptatea trebuie să fie vigală,

pentru a nu duce spre exploatarea celor slabi. În aceasta constă revoluția, conchide R. Panikkar, și acesta este sensul apărării celor săraci. În acest sens, islamismul, cum arată Hamadi Redissi, este o religie care nu s-a banalizat deoarece însoțește rezistența popoarelor abandonate de modernitate.

Ca răspuns faimosului postulat de cooperare culturală mondială, a venit ipoteza provocatoare a lui Samuel P. Huntington, conform căreia șocurile periculoase se nasc din interacțiunea dintre aroganța occidentală, intoleranța islamică și afirmarea chineză. Evenimentele ce au urmat i-au dat dreptate lui Huntington, pentru care identitatea culturală este fondată pe diferență și, în consecință, este o sursă ineluctabilă de antagonisme. Decât de a face din apartenențele culturale argumente identitare, cu riscuri de repliere comunitariste care le sunt asociate, François Julien preferă să le considere ca posibilități deschise și inventive, fecunditatea cărora o putem exploata și între care putem liber circula. Aprofundând acest gând, filozoful se va întreba de ce creștinismul trebuie considerat ca și caracteristică esențială a Europei, și nu raționalismul sau ateismul? Sau de ce Europa (descendentă din Platon și Epicur) nu ar recunoaște ambele Europe – cea creștină și cea atee, or tocmai tensiunea dintre ele face continentul.

Pe fondul unei situații internaționale tensionate, conflictele înghețate („dormante”, latente), cele etnice și religioase „se încălzesc la foc mic” nu doar în zonele cunoscute pentru potențialul lor conflictual ridicat – Orientul Mijlociu, Orientul Apropiat, Caucazul, Asia Centrală, spațiul ex-sovietic, spațiul ex-Iugoslav, Asia de Sud-est, Africa de Nord și subsahariană – ci și în „pașnica” și „stabilă” Europă.

Abordând conștiința creștină a Europei, se ajunge la o altă deosebire fundamentală între cele două jumătăți de continent: aceea confesională care se stabilește între Est și West. Mai mult decât oricând, orice dezbatere privitoare la construcția europeană trebuie să plece de la acest punct crucial: „Este din ce în ce mai evident că, **în conflictele majore, rațiunile etnice și cele religioase devin determinante.** (...) majoritatea învățaților deosebesc civilizațiile prin istorii, prin graiuri și, mai ales, prin religii” [Theodorescu, p. 15]. În această ordie de idei, Sud-Estul european poate fi considerat drept o autentică „Europă în miniatură”, ținând seama de faptul că este singura zonă a continentului unde se regăsesc toate religiile și toate confesiunile acestuia – sau posibilele și necesarele

punți între ortodoxie și Islam (care au, din punct de vedere teologic, multe puncte comune. „Se poate spune, așadar, că, în pofida atâtor opinii politice curente și superficiale, **„clauza religioasă” trebuie să-și păstreze greutatea specifică în procesul integrării europene**” [ibidem, p. 16, 17].

În contextul complicat actual, dialogul între culturi, civilizații și religii se impune ca un semn al timpurilor noastre, iar dialogul intercultural și interreligios – ca un important imperativ istoric și cultural pentru supraviețuirea umanității noastre, ca respect a formelor diverse, diferite, chiar contradictorii.

În contextul complicat actual, dialogul între culturi, civilizații și religii se impune ca un semn al timpurilor noastre, iar dialogul intercultural și interreligios – ca un important imperativ istoric și cultural pentru supraviețuirea umanității noastre, ca respect a formelor diverse, diferite, chiar contradictorii.

Vom conchide astfel, că, prin prisma științei, teologia este tratată drept ceea ce este: o necesitate fundamentală de recunoaștere, o forță pozitivă, un element major și constant al dinamicii naționale și mondiale.

Referințe bibliografice

1. BOUGNOUX, Daniel. Valser avec François Jullien, II: Qu'il faut de l'autre pour vivre et pour penser [online] [citât 03.02.2023]. Disponibil: <http://media.blogs.la-croix.com/valser-avec-francois-jullien-ii-quil-faut-de-lautre-pour-vivre-et-pour-penser/2013/08/22/#>.
2. DABU, Napoleon. Hasidismul. Între peisajul panoramic și cauzele interreligioase. In: *Idei în Dialog*. 2005, nr. 9 (12), pp. 48-49.
3. DEMORGON, Jacques. *L'homme antagoniste*. Paris: Ed. Economica, 2016.
4. DRĂGULIN, Sabin. Dilemele Occidentului și fenomenul migrației internaționale. In: Sorin BOCANCEA. *Marșul asupra Europei. Noile dimensiuni ale migrației*. Iași: Adenium, 2016, pp. 151-159.
5. JULIEN, François. *De l'universel, de l'uniforme, du commun et du dialogue entre les cultures*. Paris: Fayard, 2009.
6. MARGA, Andrei. *La sortie du relativisme*. Cluj-Napoca: Limes, 2006.
7. PANIKKAR, Raimon. *Pluralisme et Interculturalité*. Paris: Les Éditions du Cerf, 2012.
8. POPESCU, Silvia. *Comunicarea interculturală. Paradigmă pentru managementul diversității*. Iași: Institutul European, 2013.
9. REDISSI, Hamadi. *L'exception islamique*. Paris: Seuil, 2004.

10. SUCIU, Arhtur. Umanismul și speranța omului occidental. In: Sorin BOCANCEA. *Marșul asupra Europei. Noile dimensiuni ale migrației*. Iași: Adenium, 2016, pp. 212-218.
11. THEODORESCU, Răzvan. *Specificul politic și cultural al Europei de Sud-Est*. București: Editura Fundației România de Mâine, 2004.
12. UNGUREANU, Traian. *Războiul timpurilor. Declin Occidental și asediu islamic*. București: Humanitas, 2006.

STUDIUL NEVOILOR DE FORMARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”

*Nelly ȚURCAN, dr. hab., prof. univ.,
șefa Campusului Competențelor al BM*

Rezumat: Lucrarea prezintă rezultatele sondajului care a avut ca scop investigarea nevoilor de formare profesională continuă ale personalului de specialitate al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Pentru cercetare, a fost folosită metoda anchetei pe bază de chestionar. Populația studiului a fost compusă din tot personalul de specialitate al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, iar eșantionul a constituit 32,5% din personalul de specialitate al bibliotecii. Constatările majore arată că bibliotecarii acceptă diverse forme de instruire: online, față în față și mixte, iar necesitățile de instruire ale personalului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” sunt variate și țin de tehnologii informaționale (74,1%), servicii pentru diverse categorii de utilizatori (40,5% – 50%), resurse informaționale (47,4%), management de bibliotecă (43,1%), învățare/cercetare/comunicare (50%), bazele biblioteconomiei (19%). Rezultatele acestui studiu au implicații pentru planificarea și implementarea dezvoltării profesionale continue la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Cuvinte-cheie: nevoii de formare profesională continuă, sondaj, dezvoltarea profesională a bibliotecarilor, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Abstract: The paper presents the results of the survey which aimed to investigate the continuing professional training needs of the professional staff of the “B.P. Hasdeu” Municipal Library. The population of the study was composed of all the professional staff of the “B.P. Hasdeu” Municipal Library, and the sample constituted 32.5% of the library’s professional staff. Major findings show that librarians accept various forms of training: online, face-to-face and mixed, and the training needs of the “B.P. Hasdeu” Municipal Library staff are varied and related to information technologies (74.1%), services for various users’ categories (40.5% – 50%), information resources (47.4%), library management (43.1%), learning/research/communication (50%), basics of librarianship (19%). The results of this study have implications for the planning and implementation of continuous professional development at the “B.P. Hasdeu” Municipal Library.

Keywords: continuous professional training needs, survey, professional development of librarians, “B.P. Hasdeu” Municipal Library.

INTRODUCERE

În calitate de instituție socială, biblioteca este întotdeauna implicată în dezvoltarea și progresul oamenilor, a comunității, precum și a întregii societăți. Bibliotecile oferă acces utilizatorilor la colecțiile bibliotecii pentru a le satisface nevoile de informare. Pe lângă împrumutul de documente, furnizarea de resurse informaționale sau produse informaționale proprii, bibliotecile oferă membrilor comunității, de asemenea, diverse servicii.

Calitatea serviciilor oferite publicului de către bibliotecile și instituțiile infodocumentare depinde de experiența și competența personalului. Schimbarea constantă a nevoilor membrilor comunității și a societății, schimbarea tehnologiilor și creșterea volumului cunoștințelor profesionale necesită ca personalul de specialitate din biblioteci să își extindă în mod continuu nivelul de cunoștințe și să își actualizeze abilitățile profesionale.

Formarea profesională continuă (FPC) este o obligație pe tot parcursul carierei pentru profesioniștii din domeniul biblioteconomiei și științei informării. Această idee este desprinsă și din *Manifestul Bibliotecilor Publice al IFLA/UNESCO* (1994) în care se menționează: „Bibliotecarul este un intermediar activ între utilizatori și sursele de informare. Educația profesională continuă a bibliotecarului este indispensabilă pentru asigurarea celor mai bune servicii de bibliotecă” [1].

FPC este recunoscută ca un instrument pentru actualizarea și extinderea cunoștințelor și abilităților. FPC pentru personalul de specialitate se bazează pe mai mulți factori, inclusiv, pe evoluțiile rapide în tehnologia informației și comunicațiilor, pe discrepanța dintre pregătirea anterioară și practica biblioteconomică etc.

O bibliotecă publică teritorială este o instituție care susține comunitatea, facilitează învățarea, răspunde nevoilor de lectură, cercetare, educație, dezvoltare profesională, comunicare, culturizare și alte nevoi ale comunității locale. Buna funcționare a unei biblioteci publice teritoriale are nevoie de un personal bine instruit, eficient și dedicat. Pentru administrarea și organizarea cu succes a bibliotecii, este nevoie de personal profesionist și instruit. Toate bibliotecile își propun să aibă personalul eficient pentru a oferi servicii bune comunității, pe care speră să o servească, indiferent dacă utilizatorii folosesc o bibliotecă publică universitară, școlară, publică teritorială sau o bibliotecă privată.

Deci, resursele umane joacă un rol semnificativ în succesul oricărei organizații, deoarece oamenii sunt cheia funcționării eficiente a oricărei organizații. Succesul sau eșecul organizației depinde de dezvoltarea angajaților și de dezvoltarea competențelor acestora în conformitate cu fișele postului. Instruirea este procesul de îmbunătățire a cunoștințelor și abilităților personalului bibliotecii.

Este important să ținem cont că, într-o bibliotecă eficientă și inovatoare, instruirea nu se va opri niciodată. Mai degrabă, ar trebui să fie un proces continuu pentru a menține competențele personalului permanent actualizate, iar personalul de specialitate să fie conștient de inovațiile și schimbările din domeniul biblioteconomiei și științei informării. Sistemele și rețelele de biblioteci nu rămân statice, permanent se discută și se adoptă idei noi. De asemenea, au loc schimbări de strategii și politici în domeniul infodocumentar atât la nivel de țară, cât și la nivel de fiecare bibliotecă. Prin urmare, instruirea ar trebui să aibă ca scop menținerea tuturor angajaților la curent cu orice se întâmplă în domeniul de activitate, precum și în bibliotecă.

În prezent, sarcinile bibliotecarilor și a personalului bibliotecii s-au extins, s-au adăugat responsabilități care decurg din diverse nevoi ale utilizatorilor bibliotecii. Bibliotecarii trebuie să fie deschiși acestor provocări din partea utilizatorilor pentru a răspunde la întrebările, solicitările acestora, precum și să știe cum să satisfacă nevoile de informare ale utilizatorilor.

În *Liniile directoare IFLA pentru dezvoltarea profesională continuă: principii și cele mai bune practici (IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices)* se atrage atenția că biblioteca individuală și profesionistul în informare sunt, în primul rând, responsabili pentru elaborarea traseului de dezvoltare continuă, care contribuie la îmbunătățirea constantă a cunoștințelor și abilităților profesionale [2].

De asemenea, în acest Ghid se menționează că angajatorii personalului de specialitate din biblioteci, care sunt responsabili pentru implementarea programelor de formare continuă și promovarea educației continue, au la dispoziție diverse metode de identificare a nevoilor de formare profesională, cum ar fi: numirea unui angajat cu experiența și cunoștințele necesare în calitate de curator al programelor de dezvoltare a personalului; evaluarea nevoilor prin analiza datelor din diferite surse (sondaje, interviuri, analiza

performanțelor etc.); evaluarea activităților de formare; evaluarea periodică a rezultatelor implementării programelor de instruire.

În aceste circumstanțe, calea principală a evoluției profesionale a bibliotecarilor din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (BM) constă în formarea profesională continuă pe parcursul carierei profesionale.

Cu scopul planificării activităților educaționale relevante pentru anul 2021, s-a realizat un studiu al nevoilor de formare profesională a personalului de specialitate din cadrul BM.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Studiul nevoilor de formare profesională a fost realizat la inițiativa secției „Centrul de Formare Continuă” (Campusul Competențelor) din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Cercetarea a avut drept scop cunoașterea nevoilor de formare profesională continuă a personalului de specialitate din cadrul instituției. Opiniile și sugestiile respondenților exprimate în sondaj sunt necesare pentru elaborarea și implementarea programelor relevante de formare profesională continuă în cadrul BM.

Pentru cercetare a fost folosită eșantionarea nealeatorie pe bază de voluntariat, chestionarul fiind completat de bibliotecarii care s-au oferit să răspundă la întrebările din chestionar.

La 1 ianuarie 2020, numărul scriptic al personalului BM „B.P. Hasdeu” a constituit 425 de persoane, dintre care 357 de persoane (84%) – personal de specialitate.

Sondajul a fost realizat în perioada 3-15 decembrie 2020 pe un eșantion de 116 de respondenți, ceea ce reprezintă 32,5% din personalul de specialitate al BM.

În calitate de instrument de colectare a datelor a fost utilizat un chestionar online: <https://forms.gle/RjkkPoSQsTno9Yfh9>.

Respondenții au fost rugați să ofere răspunsuri la nouă întrebări închise și o întrebare deschisă. Participanții la sondaj au fost rugați să selecteze variantele de răspuns care corespund cu opiniile lor. În același timp, respondenții au avut posibilitatea să ofere propriul răspuns la întrebare.

REZULTATE

Rezultatele sondajului au oferit informații esențiale asupra peisajului nevoilor de dezvoltare profesională actuală a personalului de specialitate al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Răspunsurile la întrebarea privind formele de instruire preferate au confirmat că bibliotecarii BM au o atitudine pozitivă față de diverse formate de instruire (Figura 1). Cu toate acestea, putem evidenția trei opinii care au fost susținute de un număr mai mare de respondenți:

- 1) 62 de respondenți (53,4%) optează pentru webinare interactive live, dar numai pentru anumite teme;
- 2) 60 de respondenți (51,7%) preferă instruirea față în față la Centrul de Formare Continuă pentru Bibliotecari al BM (CFCB);
- 3) 56 respondenți (48,3%) ar dori să se organizeze instruirii față în față la biblioteca/filiala în care activează.

Analiza comparativă a opiniilor a scos în evidență că mai mulți bibliotecari din cadrul BM nu preferă să învețe utilizând cursuri online de autoinstruire (11,2% – 13 respondenți) și să participe la cursuri față în față la o altă bibliotecă decât BM (13,8% – 16 respondenți).

În ceea ce privește subiectele de instruire care ar interesa sau sunt necesare pentru responsabilitățile profesionale curente, bibliotecarii BM au specificat mai multe teme pentru activități de formare profesională continuă (Figura 2).

Răspunsul la această întrebare a permis selectarea variantelor multiple de răspuns. Potrivit rezultatelor studiului, marea majoritate (74,1% – 86 de respondenți) optează pentru instruirea în *Tehnologii informaționale*. Alte două subiecte pentru care a optat o jumătate din bibliotecarii participanți la sondaj au fost: *Servicii*

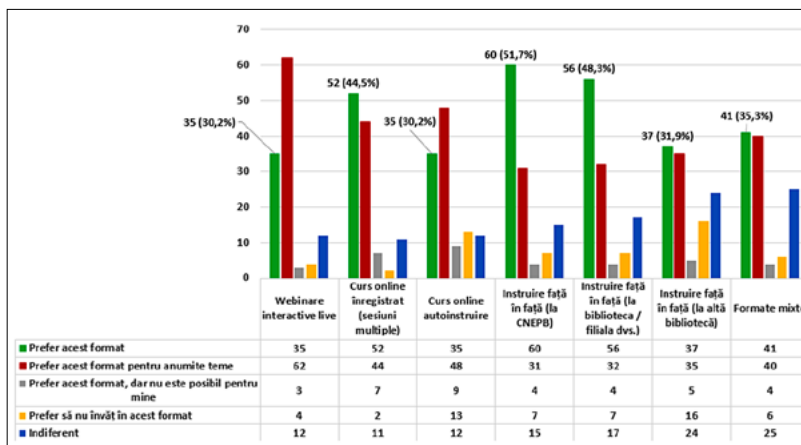

Fig. 1. Forme de instruire preferate de bibliotecarii Bibliotecii Municipale

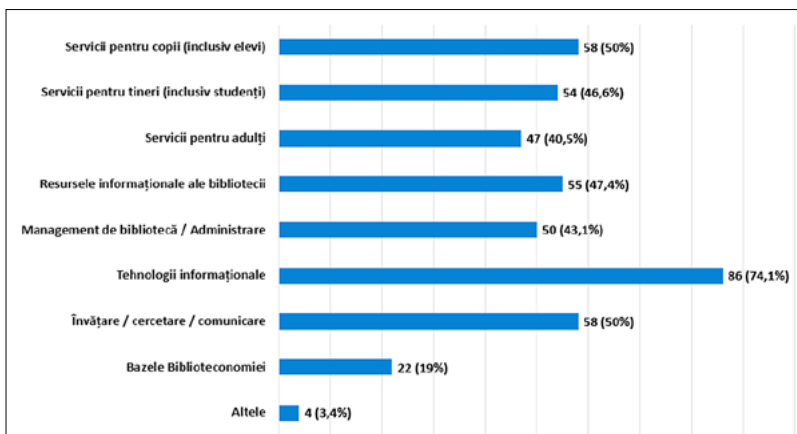

Fig. 2. Subiecte de instruire necesare pentru responsabilitățile profesionale curente pentru copii (inclusiv elevi) și Învățare/cercetare/comunicare. Astfel, pentru organizarea instruirilor la aceste subiecte s-au pronunțat câte 50% de respondenți (58 de persoane).

De asemenea, destul de mulți bibliotecari solicită formarea continuă pe subiecte legate de colecțiile și *Resursele informaționale ale bibliotecii* (47,4%), precum și de *Management de bibliotecă / Administrare* (43,1%).

Atragem atenția că subiectele ce țin de prestarea serviciilor pentru diferite categorii de utilizatori sunt solicitate atât pentru a diversifica serviciile oferite de BM, cât și pentru a dezvolta competențe în implementarea serviciilor în cadrul BM. Astfel, bibliotecarii BM solicită participarea la activități de instruire continuă în anul 2021 pe subiecte referitoare la *Servicii pentru copii (inclusiv elevi)* (50%); *Servicii pentru tineri (inclusiv studenți)* (46,6%); *Servicii pentru adulți* (40,5%).

22 de respondenți au specificat că au nevoie de formare continuă la *Bazele biblioteconomiei*. În acest caz, Secția resurse umane ar trebui să atenționeze acești bibliotecari să participe la cursurile de formare continuă organizate de Universitatea de Stat din Moldova.

Suplimentar, au fost menționate încă câteva subiecte de instruire, cum ar fi: *copywriting*, *dezvoltare profesională*, *management financiar*, *drept de autor*, *animație culturală*.

Următoarele întrebări din chestionar au urmărit să concretizeze subiectele de instruire în cadrul celor 7 direcții prioritare de dezvoltare profesională:

- *Servicii pentru copii (inclusiv elevi)*;
- *Servicii pentru tineri (inclusiv studenți)*;

- *Servicii pentru adulți;*
- *Resursele informaționale ale bibliotecii;*
- *Management de bibliotecă / Administrare;*
- *Tehnologii informaționale;*
- *Învățare/cercetare/comunicare.*

De asemenea, au fost menționate și alte subiecte ce prezintă interes pentru bibliotecarii BM, cum ar fi:

- dezvoltarea personală;
- copywriting, drept de autor, digitalizare, comunicare, animație culturală;
- managementul financiar.

Trei întrebări din chestionar au avut în vizor serviciile bibliotecii pentru diferite categorii de utilizatori: copii (inclusiv elevi), tineri (inclusiv studenți) și adulți.

La întrebarea privind subiecte de instruire în serviciile pentru copii (inclusiv elevi) care ar ajuta bibliotecarii BM să fie mai eficienți la locul de muncă ?

La întrebarea *Ce subiecte de instruire în servicii pentru copii (inclusiv elevi) v-ar ajuta să fiți mai eficienți la locul de muncă?* respondenții au avut posibilitatea să selecteze mai multe variante de răspuns (Figura 3).

Circa o treime din respondenți au optat pentru marea majoritate dintre subiectele de instruire menționate ca variante de răspuns, cum ar fi:

- *Programare pentru copii cu dizabilități – 21,6%;*
- *Instruirea consultativă pentru cititori – 22,6%;*
- *Servicii de bibliotecă pentru copii extra muros – 22,6%;*
- *Spații pentru joacă (proiectarea și întreținerea spațiilor, timp de joacă etc.) – 23,3%;*
- *Găzduirea orelor de povești – 25,9%;*
- *Programe de știință participativă – 27,6%;*
- *Programe STEM – 31%;*
- *Organizarea cluburilor de lectură pentru copii – 31%;*
- *Stabilirea parteneriatelor cu instituțiile de învățământ – 31,9%;*
- *Proiectarea serviciilor noi pentru copii – 31,9%;*
- *Programe de cultura informației – 35,3%.*

Astfel, aceste teme de instruire sunt, de asemenea, prioritare pentru bibliotecarii din toate filialele BM. Cu toate acestea, atragem atenția că subiectul *Servicii privind lectura* a acumulat cel mai mare număr de susținători. Acest subiect este solicitat de 61 de

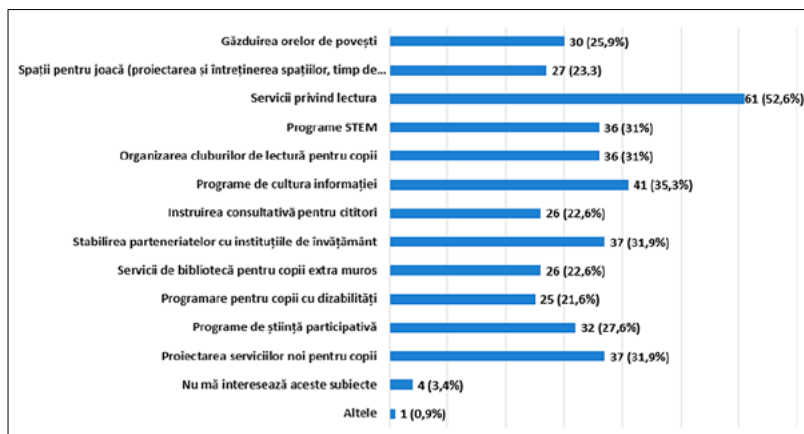

Fig. 3. Subiecte de instruire în servicii pentru copii

bibliotecari participanți la sondaj, ceea ce constituie 52,6% din eșantion.

Doar patru bibliotecari nu sunt interesați de instruirea legată de prestarea serviciilor pentru copii.

Suplimentar, a fost menționat subiectul *Securitatea copiilor în mediul online*.

Bibliotecarii au manifestat interes pentru diverse instruirii axate pe prestarea serviciilor pentru tineri (Figura 4). Cei mai mulți respondenți ar dori ca instruirile să fie organizate pe următoarele subiecte:

- *Programe de cultura informației / cultură digitală* – 50%;
- *Orientare profesională* – 48,3%;
- *Proiectarea serviciilor noi pentru tineri* – 39,6%;
- *Programe de cultură media* – 36,2%;
- *Conducerea cluburilor (de ex. de lectură, hobby etc.)* – 33,6%;
- *Crearea spațiilor pentru învățare* – 30,2%.

De asemenea, bibliotecarii au optat pentru instruirii legate de *Servicii de referințe* (29,3%); *Servicii de bibliotecă extra muros* (18,1%) și *Programare pentru tineri cu dizabilități* (17,2%).

Patru bibliotecari au răspuns că nu manifestă interes pentru subiecte legate de servicii pentru tineri, iar doi respondenți au indicat câteva subiecte suplimentare pentru învățare: *copywriting*, *scriere creativă*, *brandul personal*, *organizarea jocurilor pentru tineri* și *activismul civic*.

Răspunsurile la întrebarea *Ce subiecte de instruire în servicii pentru adulți v-ar ajuta să fiți mai eficienți la locul de muncă?* au constatat o diversitate de opinii (Figura 5).

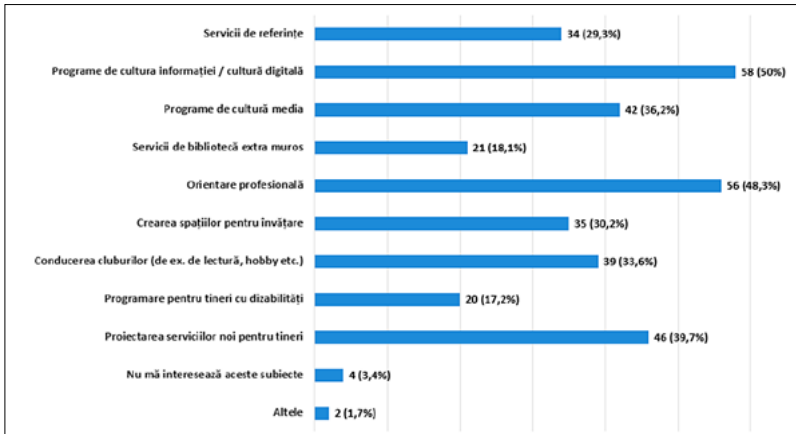

Fig. 4. Subiecte de instruire în servicii pentru tineri

Majoritatea respondenților au selectat patru subiecte ca teme prioritare, care i-ar ajuta pe bibliotecari să fie mai eficienți la locul de muncă:

- *Programme de alfabetizare / cultură digitală* – 44,8%;
- *Crearea spațiilor pentru creativitate* – 44%;
- *Proiectarea serviciilor noi pentru adulți* – 34,5%;
- *Atragerea populației insuficient servite de bibliotecă* – 33,6%.

Un alt grup de subiecte a fost identificat de circa o pătrime din respondenți:

- *Conducerea cluburilor (de ex. de lectură, hobby etc.)* – 29,3%;
- *Programme de cultură media* – 27,6%;
- *Servicii de referințe* – 25,9%;
- *Programme de alfabetizare legislativă* – 23,3%.

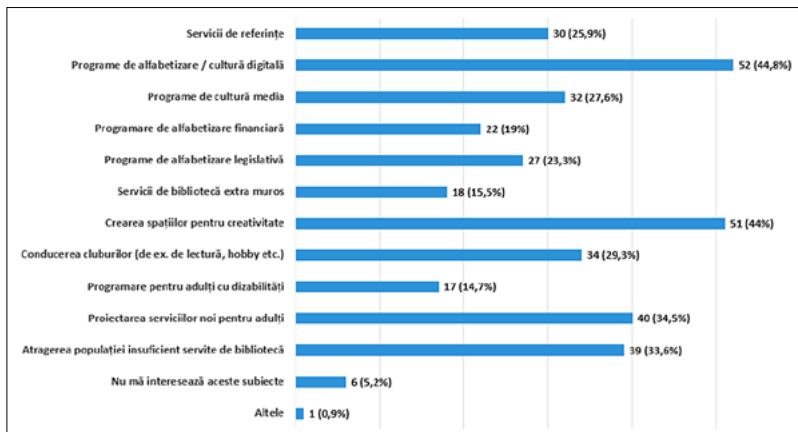

Fig. 5. Subiecte de instruire în servicii pentru adulți

De asemenea, bibliotecarii au optat pentru instruirii legate de *Programare de alfabetizare financiară* (19%), *Servicii de bibliotecă extra muros* (15,5%) și *Programare pentru adulți cu dizabilități* (14,7%).

Șase bibliotecari au răspuns că nu manifestă interes pentru subiecte legate de servicii pentru tineri. De asemenea, au fost menționate câteva subiecte suplimentare pentru învățare: *cluburi de dans*, *cluburi ale absolvenților*, *utilizarea telefoanelor mobile smart*.

Sondajul a urmărit să identifice subiectele de instruire încadrate în anumite direcții de activitate a Bibliotecii Municipale legate de utilizarea tehnologiilor informaționale, resurselor informaționale, managementul bibliotecii, activitatea de cercetare etc.

În opinia participanților la acest studiu, subiectele legate de *Resursele informaționale ale bibliotecii* trebuie incluse în programul de formare profesională continuă anual (Figura 6). Astfel, 47,4% din respondenți au remarcat că aceste subiecte sunt necesare pentru responsabilitățile profesionale curente ale bibliotecarilor.

Cei mai mulți bibliotecari au menționat că sunt necesare instruirii pe probleme de *digitizare a colecției bibliotecii* (50%).

În categoria răspunsuri evidențiem subiecte care se referă la:

a) **colecția tradițională a bibliotecii:**

- dezvoltarea colecțiilor – 36,2%;
- gestionarea colecțiilor – 29,3%;
- repararea/restaurarea cărților – 19%;
- selecție/deselecție – 14,7%;

b) **resursele informaționale electronice:**

- utilizarea bazelor de date în prestarea serviciilor pentru utilizatori – 31,9%;

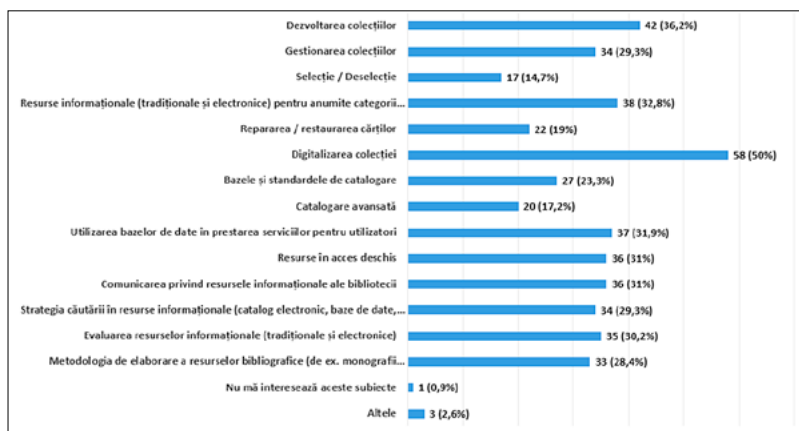

Fig. 6. Subiecte de instruire în servicii privind resursele informaționale ale bibliotecii

- resurse în acces deschis – 31%;
- c) *anumite aspecte de creare, organizare și utilizare a resurselor informaționale tradiționale și electronice:*
 - resurse informaționale (tradiționale și electronice) pentru anumite categorii de utilizatori – 32,8%;
 - comunicarea privind resursele informaționale ale bibliotecii – 31%;
 - evaluarea resurselor informaționale (tradiționale și electronice) – 30,2%;
 - strategia căutării în resurse informaționale (catalog electronic, baze de date, motoare de căutare etc.) – 29,3%;
 - metodologia de elaborare a resurselor bibliografice (de ex. monografii bibliografice, biobibliografii etc.) – 28,4%;
 - bazele și standardele de catalogare – 23,3%;
 - catalogare avansată – 17,2%.

În calitate de subiecte suplimentare care ar interesa bibliotecarii au fost menționate: *crearea de metadate și dreptul de autor.*

Deși la întrebarea cu privire la subiectele care interesează sau sunt necesare pentru responsabilitățile profesionale curente ale bibliotecarilor BM doar 50 (43,1%) au remarcat că astfel de subiecte se referă la managementul bibliotecii, răspunsul la întrebarea *Ce subiecte de instruire în management de bibliotecă / administrare v-ar ajuta să fiți mai eficienți la locul de muncă?* arată că atât bibliotecarii cu funcții de conducere, cât și cei cu funcții de execuție sunt preocupați de acumularea competențelor legate de administrarea și managementul bibliotecii (Figura 7). Doar doi respondenți au menționat că nu sunt interesați de aceste subiecte.

Analiza răspunsurilor la această întrebare arată că cei mai mulți respondenți solicită instruirii la următoarele teme:

- *Cultura instituțională* – 43,1%;
- *Evaluarea nevoilor comunității* – 40,5%;
- *Servicii pentru utilizatori* – 40,5%;
- *Management inovativ* – 38,8%;
- *Designul spațiilor bibliotecii / ergonomie* – 37,9%;
- *Managementul timpului* – 35,3%;
- *Imagine instituțională* – 32,8%.

Observăm că și în categoria subiectelor privind managementul bibliotecii respondenții optează pentru instruirii ce țin de *servicii pentru utilizatorii bibliotecii* (40,5%).

Fig. 7. Subiecte de instruire în servicii în management de bibliotecă / administrare

Circa o treime dintre cei care au răspuns la chestionar solicită perfecționare la subiectele:

- *Satisfacția utilizatorilor* – 29,3%;
- *Managementul proiectului* – 29,3%;
- *Colectarea datelor și statistica de bibliotecă* – 27,6%;
- *Construirea de parteneriate comunitare* – 27,6%;
- *Planificare strategică* – 27,6%.

Deși alte subiecte au fost mai puțin solicitate, ele, de asemenea, merită atenție în procesul de planificare a activităților de formare continuă:

- *Etica și deontologia profesională* – 25,9%;
- *Studierea experienței utilizatorilor în bibliotecă* – 25%;
- *Leadership* – 25%;
- *Resurse umane (recrutare, selecție, orientare, evaluare, performanță etc.)* – 21,6%;
- *Securitatea bibliotecii / managementul riscurilor* – 24,1%;
- *Cercetări de marketing* – 19,8%;
- *Colectare de fonduri* – 19,8%;
- *Conflicte de bibliotecă* – 19,8%;
- *Advocacy* – 18,1%;
- *Cadrul legislativ și de reglementare* – 16,4%.

Suplimentar, a fost indicat subiectul referitor la *comunicarea cu utilizatorii*.

După cum a fost menționat anterior, cei mai mulți bibliotecari (74,1%) solicită perfecționarea competențelor profesionale legate de utilizarea tehnologiilor informaționale în crearea, organizarea,

gestionarea resurselor informaționale, prestarea serviciilor pentru utilizatori, comunicarea cu utilizatorii etc. În același timp, și acei bibliotecari care nu au menționat că au nevoie de instruire suplimentară privind tehnologiile informaționale (25,9%), au identificat, totuși, anumite aspecte de interes în tehnologiile informaționale (Figura 8).

Printre cele mai solicitate subiecte de instruire privind tehnologiile informaționale sunt:

- *Platforme de instruire la distanță* – 61,2%;
- *Instrumente noi de comunicare digitală* – 56%;
- *Softuri legate de design, video, audio etc.* – 41,4%;
- *Evaluarea site-ului, blogului, paginilor din rețelele sociale ale bibliotecii (teste de utilizabilitate, analiză etc.)* – 40,5%;
- *Gestionarea conținutului web* – 39,4%;
- *Depozite digitale (repozitorii)* – 35,3%;
- *Regăsirea informației în catalogul electronic* – 28,4%.

Analiza acestor răspunsuri ne permite să constatăm că bibliotecarii au nevoie de perfecționare și dobândire a competențelor în utilizarea unor noi instrumente moderne de comunicare, diseminare, gestionare a conținutului digital, precum și de regăsire a informației în resursele informaționale (catalog electronic, baze de date etc.).

Circa a patra parte dintre respondenți au solicitat instruire la următoarele subiecte:

- *Scrierea pentru web* – 25,9%;
- *Regăsirea informației în baze de date* – 24,1%;
- *Proiectare site-urilor web pentru biblioteci* – 22,4%;

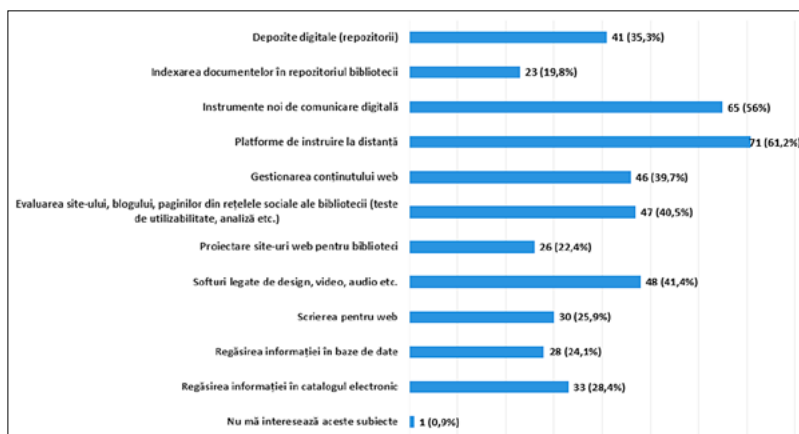

Fig. 8. Subiecte de instruire în servicii în tehnologii informaționale

- *Indexarea documentelor în repozitoriul bibliotecii* – 19,8%.

Următorul bloc al temelor de instruire s-a axat pe subiectele privind comunicare internă și externă, învățare și cercetare (Figura 9).

Cel mai mult bibliotecarii solicită organizarea activităților de instruire la următoarele subiecte:

- *Platforme de instruire online* – 57,8%;
- *Competențe de prezentare (verbal, scris)* – 47,4%;
- *Comunicare instituțională* – 39,6%;
- *Metodologia cercetării* – 33,6%.

În același timp, sunt solicitate instruirii și la subiecte, precum:

- *Formare de formatori* – 22,4%;
- *Alfabetizare informațională/digitală etc.: aspecte pedagogice, stiluri de învățare, evaluare etc.* – 26,7%;
- *Sciere academică* – 23,3%;
- *Conflicte în bibliotecă și tehnici de negociere* – 20,7%.

Trei respondenți au menționat câteva subiecte suplimentare, cum ar fi: *plagiat și metode de debriefare*. Doar un bibliotecar a răspuns că este interesat în instruirea la subiectele menționate mai sus.

În final, respondenții au fost rugați să se expună cu privire la programul de formare continuă pentru anul 2021. Au fost înregistrate opiniile a 43 de respondenți (37,1%) care au avut o opinie pozitivă, de susținere sau au expus anumite propuneri de îmbunătățire a programului de formare continuă pentru anul următor.

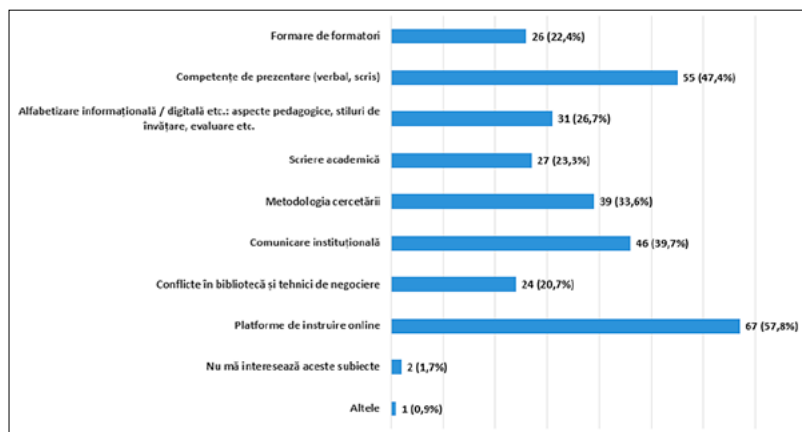

Fig. 9. Subiecte de instruire în servicii în tehnologii informaționale

În calitatea de recomandări și opinii de evaluare a activității de formare profesională continuă participanții la sondaj au remarcat:

- „Acreditarea/autorizarea programelor de studii din cadrul (CFCB)”
- „Alcătuire promptă și bine gândită a întrebărilor din chestionar. Sunt pline de conținut și reflectă tot spectrul de informații ce urmează să le explorăm.”
- „Așteptăm cu drag instruirile pe tematicile propuse mai sus.”
- „Așteptăm cu nerăbdare noi cursuri, întâlniri pentru a ne dezvolta profesional.”
- „Consider că astfel de traininguri ar spori randamentul de lucru al personalului bibliotecii.”
- „Consider că este un program bun cu o eficiență sporită pentru dezvoltarea profesională.”
- „Cu drag așteptăm instruirile!”
- „Delimitarea formelor de acțiuni din cadrul BM/CFCB – informare, instruire etc.”
- „E binevenit.”
- „E necesar a delimita formele de instruire, iar formatorii să ne ofere suporturile educaționale (prezentări, texte, exemple de bune practici ș.a.)”
- „E necesară reglementarea oferirii certificatelor de participare/absolvire în cadrul CFCB.”
- „Este binevenită instruirea online, deoarece economisește timpul pentru deplasare.”
- „Este eficient acest program pentru dezvoltarea profesională a bibliotecarului.”
- „Este un program binevenit, ajută la dezvoltarea profesională a bibliotecarului.”
- „Este un program binevenit.”
- „Este un program necesar. Bibliotecarul trebuie să fie informat ca să le poată răspunde cetățenilor și a fi în pas cu schimbările.”
- „Fiți concreți și prezentați materialului într-un timp cât mai scurt și explicit.”
- „Formarea continuă în cadrul BM trebuie să fie coordonată de către CFCB, indiferent de forma de livrare – online/offline, bibliotecă / extra muros etc.”
- „Fortificarea statutului CFCB ca centru metodologic pentru bibliotecile arundate, centrele de formare regionale etc.”

- „Informația prezentată este utilă. Nu totdeauna am reușit s-o însușim din prima, dar solicitam să fie expediată prin poștă (e-mail), ca să avem acces mereu. Ar fi bine ca formatorii să viziteze bibliotecile și să facă instruirii într-un cerc mai restrâns de persoane, ca impactul instruirii să fie mai efectiv.”
- „Îmi doresc foarte mult traininguri sau ateliere despre managementul timpului, managementul financiar. Pentru consolidarea relațiilor cu colegii noștri, dar și pentru un echilibru psihologic stabil al lucrătorilor, în special în perioade de criză. Mi-aș dori să organizăm traininguri și cu psihologi.”
- „Mulțumim pentru efortul depus bibliotecarilor!”
- „Mulțumim pentru munca depusă.”
- „Mulțumim pentru temele de instruire propuse. Subiectele care mă interesează s-au regăsit în listele dumneavoastră.”
- „Program complex în formarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor. Mulțumim, așteptăm instruirile.”
- „Programul de educație continuă este necesar și lăudabil.”
- „Programul de formare continuă este binevenit pentru bibliotecari.”
- „Programul de formare continuă este un program foarte eficient, necesar și util în dezvoltarea profesionalismului bibliotecarului.”
- „Programul de formare mă ajută în activitatea mea profesională. Vă mulțumesc!”
- „Programul este multilateral și acoperă subiecte importante și necesare pentru instruire.”
- „Programul este util și binevenit.”
- „Programul este util, variat și necesar.”
- „Sunteți bravo! Succese.”
- „Sunteți buni pentru că aveți o echipă competentă, profesionistă și cu instruirii, traininguri vitale pentru o bună funcționare a bibliotecilor.”
- „Sunteți excelenți, competenți, organizați foarte bine instruirile. Ceea ce ne propuneți este necesar în formarea permanentă, învățarea pe parcursul întregii vieți. Succese mari în continuare. Vă mulțumim pentru efortul depus.”
- „Toate instruirile sunt minunate.”
- „Totul este inclus.”

- „Un ansamblu de subiecte, care, indiscutabil, ajută în cunoașterea și performanța profesională.”
- „Un program binevenit.”
- „Un program distinctiv pentru a suplini necesitățile de formare profesională atât a bibliotecarului începător, cât și a celui avizat. Succese în implementare!”
- „Vrem instruire fizice la CFCB.”
- «Спасибо большое за полученные знания. Будем рады и в дальнейшем повышать квалификацию на ваших занятиях.»

CONCLUZII

Pe viitor, ținând cont de subiectul instruirii și forma de instruire, pot fi aplicate diverse forme de dezvoltare profesională continuă: online, offline, mixte.

Necesitățile de instruire sunt diverse: tehnologii informaționale (74,1%), servicii pentru diverse categorii de utilizatori (40,5% – 50%), resurse informaționale (47,4%), management de bibliotecă (43,1%), învățare/cercetare/comunicare (50%), bazele biblioteconomiei (19%).

Activitățile de instruire anuale trebuie să se axeze în special pe prioritatea anului – crearea conținutului digital.

Nu trebuie să rămână neacoperite alte subiecte de instruire, cum ar fi: servicii pentru diverse categorii de utilizatori, comunicarea internă și cultura instituțională etc.

Serviciile pentru diverse categorii de utilizatori (copii, tineri, adulți) sunt solicitate de circa o jumătate din bibliotecarii care au participat la sondaj.

Studiul necesităților de instruire trebuie realizat anual în perioada septembrie-octombrie.

Secțiile și directorii-adjuncți trebuie să cunoască solicitările de instruire ale personalului de specialitate din cadrul BM pentru a include activitățile de instruire (cursuri, ateliere, seminare metodice etc.) în planurile de activitate pentru următorul an.

Este necesar a elabora un Regulament intern privind organizarea sistemului de formare continuă în cadrul BM, care ar reglementa procesul de planificare, organizare a formării continue, de comunicare și coordonare a activității în cadrul BM, diseminare a materialelor, obținere a certificatelor, responsabilitățile formatorilor și a CFCB etc.

Referințe bibliografice

1. IFLA/UNESCO Manifestul bibliotecii publice [online]. IFLA, 1994 [citat 31.01.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-ro.pdf>
2. VARLEJS, Jana. IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices: 2nd edition [online]. IFLA Professional Committee, 2016 [citat 31.01.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development-summary.pdf>

REPERE METODOLOGICE PRIVIND ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA UNEI ACTIVITĂȚI EDUCAȚIONALE ÎN BIBLIOTECĂ

*Silvia ZAPOROJANU,
director adjunct al BPR „I. Filip” Drochia, filiala copii*

Biblioteca oferă un suport adițional important pentru educația și formarea personalității copiilor. Anume aici se formează viitorul cititor, fiind ajutat de bibliotecar care este mediator între sufletul copilului și sufletul cărții.

Activitatea Bibliotecii pentru copii din Drochia este orientată, într-o măsură tot mai mare, spre formarea și educarea generației tinere, asigurând informații necesare pregătirii copiilor, începând din faza preliminară a intrării în școală, cât și la diverse etape ale procesului instructiv-educativ.

Scopul bibliotecii pentru copii este de a cunoaște și de a satisface, la cel mai înalt nivel, așteptările utilizatorilor, de a fi percepută ca un puternic centru de informare, partener serios în procesul educației permanente, ca instituție de referință în domeniul cultural. În acest sens, filiala pentru copii a BPR „I. Filip” Drochia și-a îndeplinit, pe parcursul anilor, misiunea sa prin realizarea mai multor obiective propuse:

- formarea deprinderilor de lectură permanentă și a culturii informaționale a beneficiarilor;
- răspândirea cunoștințelor și a informației de ordin cultural și științific;
- satisfacerea intereselor și cerințelor de informare, studiul și delectarea beneficiarilor.

Sub influența evenimentelor din ultimii ani, se produc schimbări esențiale și în domeniul activității de zi cu zi a bibliotecii. Astăzi, contactul dintre bibliotecar și utilizatorii bibliotecii devine tot mai strâns, societatea apelând din ce în ce mai frecvent la serviciile noastre, cere o organizare mult mai eficientă și luarea în considerație a mai multor indici pentru desfășurarea acestora. Unul dintre procesele esențiale pentru asigurarea calității activității cultural-educative este planificarea lor.

La planificarea activității se va ține cont de o serie de factori – vârsta participanților și, respectiv, caracteristicile psihologice ale grupului de vârstă, interesele, posibilitățile și aptitudinile lor, starea sănătății etc. Această informație se poate obține, de obicei, de la pedagog, care, de cele mai multe ori, este și solicitantul serviciului sau conducătorul grupului. De folos ne vor fi și discuțiile cu părinții, dar și cu copiii din grup.

Să delimităm pașii importanți în crearea unui proiect al activității educative.

Alegerea subiectului

Aceasta este etapa de inițiere a evenimentului, de aceea vom avea grijă de formularea temei, care urmează a fi un enunț scurt, dar care le va comunica din start beneficiarilor ideea și scopul participării lor la eveniment. Vom avea în vedere, de asemenea, și respectarea opticii subiectului propus, care va porni de la cunoștințele însușite anterior de copii sau care urmează să fie însușite în timpul desfășurării temei. Ulterior, cei prezenți vor fi informați și despre utilitatea sau importanța practică a temei de discuție.

Stabilirea obiectivului de referință

Acesta va fi obiectivul de bază spre care tindem la inițierea activității educative și care va fi formulat dintr-un singur punct de vedere (în rare cazuri – două). Atingerea lui constă în formarea unor aptitudini, luarea de atitudine față de anumite fenomene sociale, naturale, umane etc. El poate fi propus nu numai uneia, ci unui întreg complex de activități, care se pot deosebi între ele ca formă, loc al desfășurării, invitați.

Selectarea obiectivelor operaționale

Realizarea obiectivului de referință va avea loc prin stabilirea obiectivelor operaționale, care au timpul de realizare mai mic în

comparație cu primul și se încadrează în timpul de desfășurare al activității la propriu. Ele pot fi mai multe la număr, dar e rațional de selectat până la 4, maximum 5. În caz contrar, organizatorul riscă să nu reușească realizarea scopului său, grupul-țintă nefiind în stare să reziste fizic și din punct de vedere psihologic, adică să obosească și astfel să piardă din capacitatea de asimilare a informației.

Timpul de desfășurare a activității educaționale

Timpul sau durata de desfășurare a activității va varia în funcție de vârsta participanților. Iată de ce e important ca ea să nu aibă un diapazon prea mare. Copiii de vârstă școlară primară se deosebesc mult prin caracteristicile psihologice de cei de vârstă școlară gimnazială sau, cu atât mai mult, liceală. Ei au capacități mai puțin dezvoltate de concentrare a atenției, de generalizare sau analiză a fenomenului studiat. Astfel, o activitate la care participă ei va dura până la 35-40 de minute. Productivitatea de muncă a celor din ciclul gimnazial va scădea după 40-45 de minute, în timp ce elevii de vârstă liceală, în funcție de actualitatea sau utilitatea temei propuse, își vor păstra activitatea intelectuală și după 50-60 de minute.

Selectarea strategiilor de lucru

Pentru realizarea obiectivelor operaționale o importanță mare va avea selectarea corectă a strategiilor de lucru, la care iarăși vom ține cont de posibilitățile și caracteristicile psihologice ale discipolilor noștri. Dacă auditoriul este alcătuit din copii de vârstă mică, vom selecta niște forme de lucru și metode mai simple, mai concrete, mai distractive, cum ar fi: jocul, lecturi în grup, ateliere de lucru, crearea posterelor, experimentul etc. Pentru copiii de vârstă mai mare vor fi utilizate strategii mai complexe, dat fiind faptul că ei dispun de o practică de lucru mai bogată, de aptitudini și deprinderi de lucru independent, de creativitate mai dezvoltată, de procese psihologice mai determinate. Asigurarea unui demers interactiv, adaptat nevoilor de individualizare a sarcinilor de lucru pentru fiecare participant, păstrarea accentului nu doar pe memorare, ci și pe implicarea activă în sarcinile de lucru, încurajarea lucrului în echipă, a spiritului competitiv și stimularea competitivității, precum și valorificarea informațiilor de referință din diverse surse informaționale – toate acestea vor fi cheia succesului pentru atingerea obiectivului în procesul de desfășurare al activității educaționale.

Alegerea resurselor materiale

Este destul de importantă și corelarea „Obiective operaționale – Strategii de lucru – Resurse materiale”. Ultimele vor ține de stabilirea logicii succesiunii și eșalonării în timp a prezentării conținutului propus. Astfel, acestea pot fi documente din bibliotecă (care, cu siguranță, vor avea un aspect atractiv), ustensile (de care vom avea nevoie în procesul de demonstrare a unui experiment), tablouri, fotografii. În vederea bunei desfășurări a activității, din perspectiva utilizării metodelor moderne, este recomandată valorificarea și utilizarea de către bibliotecari a tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC), cum ar fi: rețelele sociale, secvențe video preluate de pe YouTube sau alte site-uri specializate, animații și simulări disponibile, desene animate etc. Un rezultat bun vor avea și aplicațiile practice: ateliere de creație, activități în grup, realizare de proiecte, care vor îmbina atât metodele tradiționale, cât și cele moderne de transmitere a cunoștințelor noi.

Feedback-ul activității

Acest segment al activității educaționale poate fi realizat prin câteva modalități, care urmează a fi alese de către mediator în funcție de vârsta participanților, tema de referință a activității, obiectivele propuse. Acestea pot fi: sarcini simple de completare a unor tabele, studierea unui grafic sau alcătuirea unei diagrame, analiza (sinteza) unei scheme, realizarea unui poster (alte produse în Power Point), o simplă convorbire frontală, joc didactic etc. Rezultatul feedback-ului va fi aprecierea lucrului nostru, evidențierea neajunsurilor, evaluarea corectitudinii în organizare și desfășurare a activității educaționale. În cazul elucidării unor neajunsuri, neînțelegerii de către copii a mesajului tematic, bibliotecarul va interveni cu niște explicații adăugătoare, cu exemple concrete de rezolvare a unor situații-problemă sau cu alte forme de lucru.

Tema pentru acasă

În desfășurarea activității educaționale în bibliotecă tema pentru acasă nu va fi obligatorie, însă, în scopul înțelegerii sensului și utilității temei, le vom propune copiilor realizarea unor însărcinări, cum ar fi: să povestească celor de acasă despre cele întâmplate astăzi în bibliotecă, să descrie într-un eseu o situație similară celei

discutate de întregul grup, să realizeze un pliant, să creeze un desen, o aplicație din hârtie etc.

Literatura recomandată

Este salutar ca, la finele evenimentului, bibliotecarul să vină cu o expoziție de carte tematică, care îi va încuraja pe participanți la lectură. Ea va fi însoțită de o prezentare din partea unui colaborator al bibliotecii ori din partea copiilor cu o pregătire anticipată. E binevenită și o prezentare digitală.

Bilanțul

Bilanțul va fi etapa de încheiere a lucrului efectuat pe parcursul întregii activități educaționale. Se poate realiza sub diferite forme: conversație dirijată, anchetă, joc didactic, flashmob. Toți copiii vor fi stimulați pentru participare activă printr-o foaie de laudă, cuvinte de încurajare, dulciuri sau alte modalități posibile.

Scenariul-model și strategia desfășurării activității educaționale

Tema: oră de lectură *Legenda cocostârcului*.

Obiectiv de referință: formarea deprinderilor de lectură permanentă și a culturii informaționale a utilizatorilor bibliotecii; cunoașterea și respectarea simbolurilor de stat ale Republicii Moldova, precum și a altor simboluri distinctive ale statului nostru.

Obiective operaționale:

O-1 cunoașterea simbolurilor de stat ale Republicii Moldova, vizionând filmulețul propus;

O-2 deosebirea noțiunilor de „simbolica de stat” și „simboluri naționale derivate”, unul dintre ele fiind cocostârcul cu ciorchinele de strugure despre care se va informa în rezultatul lecturării colective a *Legendei cocostârcului*;

O-3 realizarea unui produs care să reprezinte simbolul, în rezultatul organizării și desfășurării unui atelier de creație în grup;

O-4 dezvoltarea creativității, formarea abilităților de lucru în grup și individual.

Timpul de desfășurare: 45 de minute.

Vârsta participanților: 8-9 ani.

Locul desfășurării: Sala de lectură a Bibliotecii pentru copii Drochia.

Resurse materiale: Textul *Legenda cocostârcului*, filmulețul *Drapelul de Stat al Republicii Moldova*, realizat de Biblioteca Municipală „B.P. Hașdeu” (sursa YouTube), imagini cu Cetatea Sorocii, set de hârtie colorată, clei, Harta fizică a Republicii Moldova, expoziție de carte tematică „Din moși strămoși”.

Secvențele evenimentului	Durata	Sugestii generale pentru desfășurarea activității educaționale	Strategii și obiective operaționale
Moment organizatoric	3-5 min.	Organizarea copiilor, captarea atenției.	Conversație euristică.
Anunțarea temei	1-2 min.	Conversație introductivă. Se va discuta despre simbolurile distinctive ale unui stat, subliniindu-se însemnătatea acestora.	Discuție.
Stabilirea obiectivelor operaționale	4-5 min.	În baza așteptărilor participanților de la această întâlnire, se vor formula cele 4 obiective operaționale, care urmează a fi scrise pe niște frunze decupate din hârtie colorată, apoi fiind acroșate în „copacul așteptărilor” (desenat sau confecționat din carton).	Joc didactic.
Realizarea sensului	25-30 min.	Simbolurile de Stat ale Republicii Moldova. Copiii vor viziona filmulețul <i>Simbolurile de Stat ale Republicii Moldova</i> , apoi se va discuta despre semnificația fiecărui element (culori, obiecte, animale). Prezentarea simbolurilor naționale derivate (vița-de-vie, stejarul, cocostârcul) și semnificațiile lor. Se va discuta cu copiii, evaluând astfel cunoștințele lor. Se va localiza pe hartă Cetatea Sorocii, apoi se va lectura <i>Legenda cocostârcului</i> . Realizarea unei aplicații comune „Cocorul cu ciorchinele de poamă” și discuția despre semnificația lui.	Vizionare colectivă (O-1). Conversație dirijată, lectură în grup (O-2, O-4). Atelier de creație (O-3, O-4).

Secvențele evenimentului	Durata	Sugestii generale pentru desfășurarea activității educaționale	Strategii și obiective operaționale
Feedback	4-5 min.	Prin intermediul unei conversații dirijate, vom evalua cunoștințele noi acumulate de copii în rezultatul participării lor la activitate, redând (în lanț) conținutul legendei. Copiii vor recita din poeziile cunoscute de ei la tema realizată.	Conversație dirijată, colaj de poezii, redare a textului audiat (O-4).
Tema pentru acasă	1-2 min.	Copiii vor relata fraților mai mici sau părinților despre eveniment. La dorință, vor realiza un poster, care va fi afișat în sala de lectură.	(O-4)
Literatură recomandată la temă	3-4 min.	<i>Columna traiană</i> de Ion Contescu, <i>Daciada</i> de N. Dabija și A. Silvestru, <i>Istoria lui Ștefan Vodă cel Mare și cel Bun</i> de P. Ispirescu, <i>Faptele și vitejiile lui Ștefan cel Mare și Sfânt</i> de S. Kirileanu, <i>Legende despre Ștefan cel Mare</i> , <i>Din moși strămoși</i> de Gh. Malarciuc.	
Bilanțul activității	2-3 min.	La stabilirea obiectivelor operaționale, acestea se vor afișa pe așa numitul „copac al așteptărilor”, fiind scrise pe niște frunze decupate din hârtie colorată. Pe partea opusă a fiecărei frunze va fi scrisă o literă. Pe măsură ce obiectivele operaționale vor fi realizate, se va întoarce și frunza, iar la sfârșit se va citi „cuvântul magic” – „BRAVO”.	

Succesul unei activități de lectură pentru copii este doar în mâinile noastre. Dacă am întocmit un plan de desfășurare bine gândit, urmează realizarea lui, care alcătuiește cea de-a doua parte a evocării tendinței noastre spre atingerea obiectivului de referință. Și aici avem la ce să acordăm mai multă atenție, dat fiind faptul că vom avea un beneficiar mult prea special – copilul de vârstă mică. Cu această categorie de utilizatori vom alege, de obicei, activitățile offline, or are mare importanță contactul direct cu ei,

posibilitatea de a le descoperi mai ușor tendințele, a le simți emoțiile. Cu toate acestea, în biblioteca noastră se practică cu succes și lecturile online, cum ar fi: „Vino, poveste”, „Învățăminte din vorbă cu minte”, „Lecturile sufletului”. În toate cazurile, vom ține cont de expresivitatea lecturării, modelarea vocii prezentatorului. Pentru a-l captura pe ascultător, vom alege și mediul potrivit, care va fi unul relaxant, confortabil, fără prea multe obiecte expuse, care-l va distra. Nu vom uita că pentru copilul de vârstă mică e tipică atenția de scurtă durată și memoria vizuală, de aceea vom avea grijă ca formele de lucru să fie cât se poate de diverse. Este bine și chiar necesar ca ele să fie niște strategii interactive. Aici practicăm adesea atelierele de lucru, experimentul, jocul. În alegerea activităților de atelier sau a jocului vom avea grijă ca însărcinările să nu fie prea dificile sau, dimpotrivă, prea simple. Atunci copiii se vor dezamăgi sau vor pierde interesul din motivul că nu vor reuși să îndeplinească cerințele noastre. La sfârșitul lecturii, ne străduim ca fiecare copil să plece de la noi cu o dovadă a lucrului său: un desen, o aplicație, un obiect modelat la tema activității, dar și cu temă pentru acasă – să povestească părinților sau fraților despre cele întâmplate la bibliotecă, să-i învețe pe cei de acasă frământarea de limbă pe care a memorizat-o, să redea conținutul poveștii lecturate.

În ultimul timp, avem succese în activitățile de lectură cu părinții sau frații. Am observat că copiii continuă să frecventeze, în continuare, biblioteca, devenind cei mai activi cititori, or părinții sunt un exemplu de neînlocuit pentru copii. Familia Vovc ne surprinde prin regularitatea frecventării bibliotecii noastre în deplina componentă – tatăl, mama și cei 5 copii (cu între vârsta de 4 și 10 ani). O altă familie este Maslii. Mai des vine cu copiii tatăl. Cu toate că copiii sunt deja în clasele I și a II-a, vizitele împreună cu toată familia sunt cele mai fructuoase.

E cert faptul că copiii care au fost înconjurați de carte, anume sub influența lecturii, sunt mai sociabili, le este mai ușor să comunice, au o expresivitate aparte a vorbirii, dispun de un vocabular mai bogat, cultura vorbirii lor este la un nivel mai înalt. Iată de ce suntem receptivi la referințele părinților, educatorilor din grădinițe, a învățătorilor din clase primare, lecturile fiind una din activitățile prioritare în biblioteca noastră.

IULIAN FILIP: POETUL CARE ADUCE „UN COLȚ DE CER”

*Dr. Tatiana LUCHIAN,
BM „B.P. Hasdeu”*

În miez de iarnă, așa cum se întâmplă în fiecare an, Iulian Filip, scriitor, folclorist, cercetător, este omagiat, de această dată atinând vârsta înțelepciunii, a demnității, a onoarei.

După cum se cunoaște, s-a născut la 27 ianuarie 1948, în satul Sofia, raionul Drochia. Absolvind Școala medie din satul de baștină, își continuă studiile la Universitatea „Alecru Russo” din Bălți, mai întâi la Facultatea de Fizică și Matematică (anul întâi de studii), apoi dă admiterea din nou, la Litere. În 1970, finalizându-și studiile la Universitate, devine doctorand la Sectorul de folclor al Secției de etnografie și studiul artelor a Institutului de Limbă și Literatură (azi, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”) al USM. La încheierea studiilor de doctorat, este angajat în funcția de colaborator științific, activând până în 1985.

În 1990, este numit șef al Direcției cultură a Primăriei Chișinău, funcție pe care a deținut-o până în 2006. În 2010, revine la AȘM, Sectorul de folclor. În 2012, susține teza de doctor în filologie, cu titlul *Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord: afirmarea dramaticului și poetica sincretică*.

Prima poezie, din mărturiile proprii, a scris-o în clasa a șaptea, dedicând-o, la rugămintea amicilor, unei colege.

Debutul editorial are loc peste ani, în 1974, cu placheta de versuri *Neîmpăcatul meșter*. De atunci până în prezent, ca și Vasile Romanciuc, de care îl leagă o prietenie strânsă de mai multe decenii, rămâne un poet îndrăgit atât al copiilor, cât și al maturilor. Au urmat *Cerul fântânilor* (1977), *Dialoguri primordiale* (1978), *Casa fiecăruia* (1980) etc.

Poet cu preponderență, s-a afirmat și în dramaturgie (*Cenușar-Voinicul și Cenușăreasa-Mireasa*, 1981; *Facă-se voia ta, Sfârlează!*,

1985; *Colacul marele, frate bun cu soarele*, 1988; *Moara cu plăcinte*, 2007; *Care-s sălbaticii?*, 2010; *Comoara tâlharului și Pălăriuța Oranj*, 2014; *Împărțirea frățească a muntelui și a plăcințelelor cu mărar: Dialoguri. Scenete*, 2022 ș.a.), în proză (*Cobaiul nu triumfă*, 1996; *Fir întins*, 2008; *Pălăriuța Oranj îl lecuieste pe Dumnezeu de răceală*, 2016; *Nucă lui Newton*, 2016; *Moartea împăcată a mamei poetului care semăna tatălui*, 2017 ș.a.), în folclorică (*Teatrul popular*, 1981; *Primiți „Căluțul”?*, 1983; *Să trăiți, să-nfloriți*, 2011; *Mai primiți „Căluțul”?*, 2018 ș.a.).

O direcție aparte în activitatea maestrului o constituie munca științifică – lucru mai rar întâlnit printre oamenii penelului, – poetul fiind și cercetător. Demersul științific a fost încununat de rezultate pe măsură: monografia *Miracolul scenei în arta populară: Teatrul popular din Basarabia și din Bucovina de Nord: Afirmarea dramaticului și poetica sincretică* (2011), studii publicate în reviste de specialitate: *Aurelian Dănilă și cărțile sale din „arestul la domiciliu”* (*Limbă. Literatură. Folclor*. 2020, nr. 1-2, pp. 82-86); *Crăciunul în familie. Abordări subiective* (*Limbă. Literatură. Folclor*. 2021, nr. 1, pp. 85-104) (coautor); *Ajungerea mai aproape de scena deschisă a satului și a lumii* (*Philologia*. 2021, nr. 3 (315), pp. 98-107); *Sergiu Moraru între călăuze și muzee (Sergiu Moraru: 75 de ani de la naștere*. 13 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău, 2021, pp. 21-26) etc.

Îl aflăm și în calitate de publicist, unul foarte prolific, de altfel: *Cât Vieru ne-a rămas?* (Chișinău, Print Caro, 2015); *Condrumetului Aurelian Silvestru* (*Literatura și arta*. 2019, 26 sept., p. 5); *Misterele estice în Paris* (recenzie la

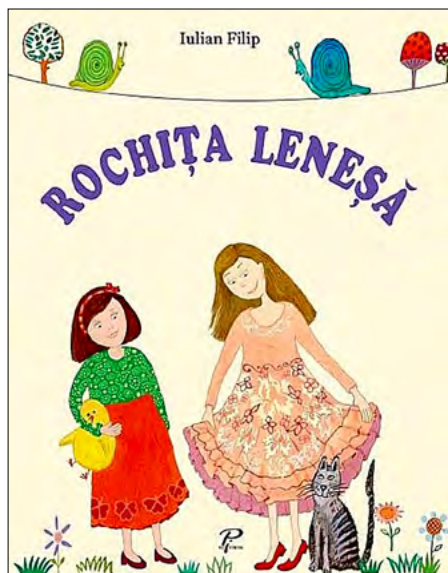
romanul *Misterul de Est*, semnat de Lucreția Bârlădeanu [Chișinău, Arc, 2020] (*Literatura și arta*. 2021, 8 apr., p. 7); *Două teatre în tranziție* (*Literatura și arta*. 2020, 22 oct., p. 8); *Bibliotecile și lecturile din penitenciare* (*Literatura și arta*. 2020, 29 oct., p. 7); *Personajele din teatrul lui Mustea* (*Literatura și arta*. 2021, 20 mai, p. 7) etc.

Este și autor de texte pentru cântece (*Copăcel, copăcel*, Chișinău, Hyperion, 1990).

Cazul maestrului adeverește aserțiunea general cunoscută „Omul talentat e talentat în toate”. Poetul este familiar și cu arta vizuală. Ca artist de pictură și grafică, și-a vernisat mai multe expoziții, câteva din acestea fiind: „Vernisajul (aproape) integral Iulian Filip”, Chișinău, Iași, 1996; „Acasele iuliene”, Biblioteca „Onisifor Ghibu”, 2005; „Crucile, cumpenele, merele și casele iuliene”, Teatrul „Licurici”, 2006; aceeași expoziție la Muzeul de Istorie Dâmbovița, 2008; „Libertățile și iluziile de sertar”, Infocom, 2010; expoziția de pictură, bagatele grafice, ceramică și cărți, Complexul Expozițional „Constantin Brâncuși”, 2013; expoziția de pictură, bagatele grafice, carte, jocuri active în linii, Salonul de Artă al Bibliotecii Naționale, 2018.

Este invitatul îndrăgit al evenimentelor, manifestărilor culturale, legate sau nu de personalitatea sa. Întâlnirile cu cititorii, mari și mici, de-a lungul timpului, au fost nenumărate, având loc la instituții specializate, instituții de învățământ, biblioteci ș.a. Adesea aceste evenimente au avut o rezonanță în periodicele instituțiilor sau ale localităților unde au fost organizate. Menționăm aici câteva din întâlnirile din ultimii ani:

- evenimentul numit „de zile mari”, în incinta bibliotecii Penitenciarului nr. 15 Cricova, unde au fost recitate poezii, ținute discursuri despre poezie, autorul venind cu o donație de carte din creația proprie (2016);
- la Biblioteca Publică Raională din Drochia „Iulian Filip”, o întâlnire impresionantă cu Vasile Romanciuc, Iulian Filip și Mihai Ciobanu, în anul jubiliar al celui dintâi (2017);

- o întâlnire online cu scriitorul la Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” din Soroca, având genericul „Întâlnirea mea cu cartea este partea mai miezoasă-a vieții mele” (2021);
- o activitate memorabilă la Biblioteca „Târgoviște” (2022);
- urme de neuitat reciproce și-au lăsat scriitorul și elevii Liceului Teoretic „A. Pușkin”; vizita s-a distins prin posibilitatea de a se afla, a examina și de a consulta biblioteca mobilă pentru copii, cu care a venit scriitorul la elevii liceului, unică în țară, activând sub umbrela Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” (2022).

Pe parcursul anilor, a fost realizator de emisiuni radio și TV. Cântă la pian, confecționează obiecte din ceramică.

În 2011, a fost inclus în Lista de Onoare IBBY. 2013 a fost declarat „Anul Iulian Filip” la Drochia. Pe lângă faptul că a promovat masiv opera scriitorului, Biblioteca Publică Raională din Drochia a fost numită, în 2014, în cinstea faimosului său pământean.

Cetățean de onoare al satului Sofia, 2015. Cetățean de onoare al comunei „George Enescu”, județul Botoșani.

Creația lui Iulian Filip fiind foarte extinsă, vom actualiza aici titlurile de carte din ultimii zece ani, în ordine cronologică:

2013 *Urmele mele frumoase* (Prut Internațional, 158 p.), *Amestec de timpuri* (Prut Internațional, 184 p.), *Vorbitul de bine la românii basarabeni: îngândurări iulienne* (Simbol N.P., 140 p.), *Pentru întâlnirea cu tine: Versuri noi* (78 p.), *Plăcințele cu măr*

rar (Prut Internațional, 14 p.);

2014 *Pescuitul în apele mele: Versuri noi* (108 p.), *Intimitatea dialogului cu lumea în spectacolul stereotip al devenirii (mortului?)* (194 p.), *Strungă* (32 p.), *Comoara tâlharului și Pălăriuța Oranj* (Prut Internațional, 140 p.);

2015 *Noroc polyglot 2: Poezie & grafică iuliană* (AȘM, 88 p.), *Acasă* (16 p.), *Portul din poartă: Poezii noi și bagatele grafice iulienne* (AȘM, 84 p.), *Fii/Paznicul* (Print Caro, 12 p.), *Plăcinte cu măr* (8 p.), *Cartea-n miez și-n*

rădăcină. *Cine duce-n mâini o carte e un om și jumătate* (Print Caro, 14 p.), *Veac* (Print Caro, 32 p.), *Îmi place să fiu / Îți place să fii?* (Print Caro, 16 p.), *Cât Vieru ne-a rămas?* (Print Caro, 30 p.), *Bilanțul concursului „Compunem poezii cu Iulian Filip”* (24 p.);

2016 *Nuca lui Newton* (Prut Internațional, 264 p.), *Plăcințele cu mărar (versuri) / Nucul cu o singură nucă (proze)* (carte-valet, Prut Internațional, 18 p., ediția a 4-a), *Rochița leneșă* (Prut Internațional, ediția a 2-a), *Aripi și rădăcini* (Iași, Princeps Multimedia, 776 p.), *Pălăriuță Oranj îl lecuiește pe Dumnezeu de răceală* (Iași, Junimea, 82 p.);

2017 *Moartea împăcată a mamei poetului care semăna tatălui* (Târgoviște, Bibliotheca, 238 p.), *Școala de întrebări* (Prut Internațional, 24 p.), *Luna-i una, merele-s mai multe: 100 poezii de dragoste și de durere din dragoste ori din lipsă de dragoste* (alcătuitor: M. Harjevschi; Notograf Prim, 194 p.), *Îmi place să fiu...* (alcătuitor: M. Harjevschi; Notograf Prim, 82 p.);

2018 *Nicio șansă cu extraterestrii: Proză* (158 p.), *Poezii din dormitorul cu insomnii: Poezie nouă & grafică iuliană (nouă)* (104 p.), *Adrese deștepte* (Prut Internațional, 32 p.), *Mai primiți „Căluțul”?* (Cartdidact, 200 p.);

2019 *Somnul plin de pasageri* (Știința, 144 p.), *Iubirea dată-n căutare* (Prut Internațional, 80 p.);

2020 *Forme fixe și libertăți* (Prut Internațional, 484 p.), *Pâine de la ie-pure* (Prut Internațional, 24 p.), *La ce bun pe lume floarea?* (Cartdidact, 16 p.), *Cucul la cumpănă: catrene, bagatele grafice, haikuuri iuliene* (Cartdidact, 68 p.);

2021 *Unde v-ați pierdut, ștregari?* (Prut Internațional, 28 p.), *Pâine de la ie-pure* (ediția a 2-a, Prut Internațional,

24 p.), *Dezastru* (Cartdidact, 40 p.), *Correspondența incredibilă: Proze scurte & bagatele grafice iuliene* (Cartdidact, 232 p.), *O lună plină și o lampă arsă: sonete* (Târgoviște, Bibliotheca, 220 p.), *Lemn de foc: Cearcâne nipone & bagatele grafice iuliene* (Cartdidact, 40 p.);

2022 *Pâine de la iepure* (ediția a 3-a și a 4-a; Prut Internațional); *Împărțirea frățească a muntelui și a plăcințelelor cu mărar: Dialoguri. Scenete. Piese* (Prut Internațional, 214 p.);

2023 *Iubirea dată-n căutare: Sonete* (Prut Internațional, 264 p.), *Cartea mea cea mai gustoasă* (Prut Internațional).

În anii de la urmă, maestrul a fost și alcătuitor al unor volume, antologii de versuri sau creație populară: *Târgoviște – Chișinău – Sankt Petersburg = Tyrgoviște – Kișinèu – Sankt Peterburg: antologie de poezie* (alcătuitori: Mihai Stan, Iulian Filip; Târgoviște, Bibliotheca, 2013, 514 p.); *Bufnița nu clocește privighetori: Proverbe românești* (Chișinău, Prut

Internațional, 2013, 232 p.); *Cimilică, cimilea: Ghicitori* (Chișinău, Prut Internațional, 2017, 180 p.); *La mulți ani!* (Chișinău: Prut Internațional, 2016, 12 p.); *Târgoviște – Chișinău – Cernăuți: O triadă a liricii românești: Antologie de poezie* (Târgoviște, Bibliotheca, 2017, 418 p.).

Luând ca punct de reper ultimul deceniu, putem constata că scriitorului, folcloristului, cercetătorului,

artistului plastic, omului de cultură Iulian Filip i-au fost dedicate câteva cărți. Cele mai relevante sunt:

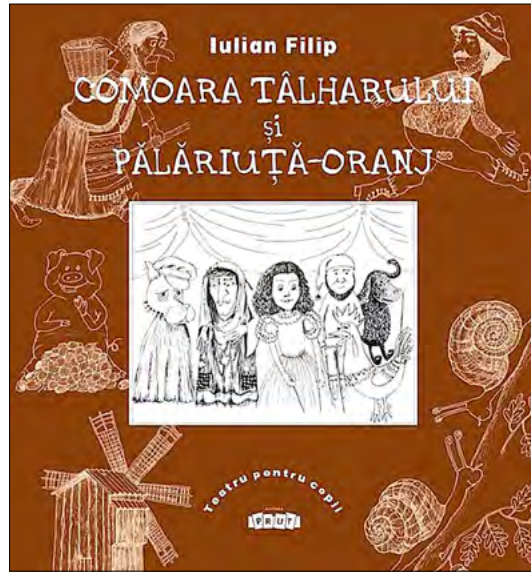
- bibliografia *Iulian Filip: Între cărțile și părțile sale: Cântar prealabil* (alcătuitor: Lidia Kulikovski; Chișinău, Grafema Libris, 2016, 88 p.);
- *Iulian Filip. Balanța Vărsătorului, vederea Mergătorului* (autor: Mariana Harjevschi; Chișinău: Prut Internațional, 2018, 340 p.) – o carte de confesiuni, amintiri provocate de doamna Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, toate presărate cu versuri, schițe și șarje în creion;
- *Iulian Filip în scene interferente: valori, paradigme, personalități, interconexiuni culturale*, elaborată la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) a AȘM (Chișinău, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2018, 464 p.);
- *Iulian Filip. Între linie și culoare* (autor: Constantin Spânu; Chișinău: Prut Internațional, 2020, 220 p.) – lucrare în care autorul, doctor în studiul artelor Constantin Spânu, abordează o fațetă neobișnuită a creației lui Iulian Filip, cea de plastician, care, împletindu-se cu expunerea scrisă, întregeste viziunea și lumea interioară a distinsului om de cultură.

Numeroasele premii, medalii, titluri de care a avut parte maestrul de-a lungul timpului fac de prisos orice calificative verbale. Scriitorul a fost distins cu:

- titlul Maestru în Artă, 1993;
- Premiul „Ilie Gravorul”, pentru prezentarea grafică a volumului *Dansul timizilor* (Chișinău, Litera, 1994, 110 p.), 1994;

- Premiul „Simion Florea Marian” (Academia Română), pentru volumul la care a fost coalcătuitor *Cât îi Maramureșul...* (Chișinău, Știința, 1993, 547 p.), 1996;
- Premiul „Cartea cea mai bună a anului” (Salonul Internațional al Cărții pentru Copii), pentru cartea *Ruga ie-zilor cei trei* (Chișinău, Prut Internațional, 1998, 96 p.), 1998;
- Medalia „Mihai Eminescu”, 1998;
- Premiul pentru traducerea poemelor lui G. Leopardi, 2006;
- Ordinul de Onoare, 2010;
- Premiul „Ion Creangă”, pentru toată opera dedicată copiilor (Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret), 2012;
- Premiul Primăriei Chișinău, pentru volumul *Să trăiți, să-nfloriți* (Chișinău, Prut Internațional, 2011, 216 p.), 2012;
- Diploma de Onoare IBBY, pentru cartea *Rochița leneșă* (Chișinău, Prut Internațional, 2009, 32 p.), 2012;
- Diplomă de excelență, acordată de Primăria Pontecorvo (Italia), în semn de recunoștință pentru contribuția la eficiența relațiilor culturale moldo-italiene și, îndeosebi, pentru traducerea din poezia lui Giuseppe Ungaretti, 2012;
- Premiul pentru proză oferit de revista *Convorbiri literare*, 2013;
- Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer, acordat de președintele României (Traian Băsescu), 2014;
- Premiul „M. Eminescu”, pentru poezie în cadrul Festivalului Internațional de Literatură din Drobeta-Turnu Severin, 2015;
- Premiul Ministerului Culturii, pentru volumul de teatru pentru copii *Comoara tâlharului și Pălăriuță Oranj* (Chișinău, Prut Internațional, 2014, 138 p.), 2015;

- Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, pentru volumul de poezie *Aripi și rădăcini* (Iași, Princeps Multimedia, 2016, 904 p.), Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, 2016;
- Premiul „Constantin Stere” al Ministerului Culturii, pentru volumul de proze *Nuca lui Newton* (Chișinău, Prut Internațional, 2016, 264 p.), 2017;
- Premiul Național GALEX, pentru cel mai bun scriitor român promotor al literaturii, 2017;
- Premiul „Simpatia copiilor”, Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXI-a, pentru cartea *Școala de întrebări* (Chișinău, Prut Internațional, 2017, 24 p.), 2017;
- Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM în cadrul Conferinței Științifice, consacrate aniversării a 70-a a omagiatului (30 ianuarie 2018), 2018;
- doctor honoris causa al Institutului de Științe Penale și Criminalistică Aplicată, 2018;
- brevetul și Medalia „Steaua Nordului”, în cadrul spectacolului literar-artistic organizat la Biblioteca Raională „Iulian Filip” din Drochia cu ocazia jubileului omagiatului (70 de ani), 2018;
- Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” (AȘM), 2023.

Îi urăm la mulți ani omagiatului, plini de poezie, proză, folclor, știință, pictură, iar toate care ar urma să fie scrise, să le recunoaștem după constatarea lui Mihai Cimpoi: „Scrie jucându-se, aproximează, definește, ironizează și o întoarce în serios, pune întrebări grave și se autoîntreabă, constată trist și se bucură...”

Referințe bibliografice

1. CIRIMPEI, Victor. Fenomenul complex neordinar Iulian Filip. In: *Philologia*. 2013, nr. 3-4, pp. 142-145. ISSN 1857-4300.

2. DUCA, Gheorghe. Iulian Filip la vârsta împlinirilor. In: *Literatura și arta*. 2013, 7 febr., p. 1. ISSN 1857-3835.
3. Iulian Filip [online] [citat 16.01.2023]. Disponibil: <https://litera.md/iulian-filip-367914>
4. *Iulian Filip în scene interferente: valori, paradigme, personalități, interconexiuni culturale*. AȘM, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), Institutul de Filologie. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2018, pp. 20-22. ISBN 978-9975-3183-3-4.

IULIAN FILIP ÎNTRE BIBLIOTECI ȘI BIBLIOTECARE, SAU... EDUCAȚIA DOAR PRIN CULTURĂ E POSIBILĂ

Iulian FILIP – poet, dramaturg, prozator, publicist, grafician, folclorist, dr. în științe filologice.

S-a născut la 27 ianuarie 1948 în s. Sofia, Drochia. Părinții Ana și Ion Filip. Absolvent al Universității „Alec Russo” din Bălți (1970, Litere). Doctorand, apoi cercetător științific al Academiei de Științe a Moldovei, Sectorul de folclor (1970-1985). Șef al Departamentului cultură al Primăriei Chișinău (1990-2006). Șef al Departamentului Căile Cărții în administrația Uniunii Scriitorilor din Moldova (2006-2010). După 25 de ani, revine la Academie, la acelaș Sector de folclor (2010). În 2012, susține teza de doctor în filologie.

Debutază în 1974, cu placheta de versuri *Neîmpăcatul meșter*. Editează mai multe volume de poezie, dar și de proză, teatru, publicistică, folcloristică. Contribuie la promovarea poeziei, teatrului, prozei pentru copii. Ilustrează grafic mai multe cărți proprii și ale scriitorilor din Chișinău, România, Italia. Piesele sale sunt montate și jucate în diferite teatre. La Teatrul de Păpuși „Guguța” se joacă opt spectacole după piesele sale. Autor de scenarii de filme, a mai multor expoziții personale de pictură și grafică la Chișinău, Bălți, Iași, Târgoviște. A fost tradus în volume de autor (în limbile rusă, italiană, franceză, maghiară) și în antologii și culegeri (franceză, engleză, spaniolă, niponă, sârbă, gruzină, armeană, ucraineană). A tradus din M. Lermontov, B. Brecht, G. Ungaretti, G. Leopardi. Aprecieri și distincții din partea guvernelor Republicii Moldova și a României; din partea diferitor instituții de cultură și festivaluri de poezie.

Raia ROGAC: Dragă Iulian Filip, recent ați avut o frumoasă aniversare sub semnul celor 75 de ani de viață și activitate. Realizările pe care le-ați obținut pe acest parcurs sunt pe măsură să vă definim ca pe un scriitor total – sintagmă în vogă acum. Din punctul meu de vedere, ea înseamnă o afirmare pe multiple planuri, ceea ce ați și demonstrat cu prisosință: de cercetător la Academie, poet, folclorist, dramaturg, grafician și chiar „birocrat”, dacă avem în vedere cei 16 ani și 16 zile de activitate pe post de șef al Departamentului cultură al Primăriei Chișinău. Aș vrea să faceți un scurt popas pe acest itinerar, dar nu înainte de a porni dialogul chiar de la începuturi.

Pregătindu-mă de acest interviu, pe lângă multe alte materiale despre protagonist, am citit și un „laudatio” al lui Vasile Romanciuc, care mi-a plăcut foarte mult. Către sfârșit, domnia sa scrie: „Fiecare poet are, risipite prin cărțile sale, «o samă de cuvinte» care, adunate la un loc, ar putea contura, cu certitudine, un portret”, un fel de a fi al autorului, „creionări” în care, ca-ntr-un „ochi de fântână” de la Sofia se văd „chipul și sufletul poetului...”. Deci, de acolo să dăm startul. Am descoperit că sunteți fiu de fântânar, de unde cred că ați avut ulterior dorința de a cerceta rădăcinile – folclorul. Cum au fost părinții dvs. Ion și Ana? Ce prenume frumoase! Care a fost atmosfera în familie, unde v-ați format caracterul de a deveni magician al cuvintelor?

Iulian FILIP: Întrebarea ce o anexezi, dragă vecină, mi-o adresați în ultimii lor ani de viață și părinții mei, doar că altfel formulată: „Auzim la radio, la televiziune, citim în ziare, în cărți, apoi și lumea ne spune că ne tot vorbești de bine. Chiar ce bine ți-am făcut noi?”... Omenească, părintească vrere – să audă, să se asigure de plinătatea vieții lor, de împăcarea sufletească, de satisfacția împlinirii copiilor... Că m-au adus pe lume, că m-au hrănit, că m-au îmbrăcat, că m-au îndrumat la bune, că m-au implicat în toate muncile și în toate ale gospodăriei? Mi se părea firesc astfel să fie pentru toată lumea. Abia mai pe urmă remarcam... excepții. Totuși, norocul meu e legat de un tact deosebit al părinților și o

observare părintească a odraslei lor, ca să înțeleagă *ce zace-n mine* și-și cere ieșire. Ograda noastră era înconjurată de cinci ogrăzi. Ograda lui Ion Nebojencu despărțea două ogrăzi... supărate, iar cei supărați erau doi frați drepți. Fiul lui Ion Nebojencu, Gheorghe, cânta dintr-un acordeon „Hohner”. Acordeon german, dar micuț... Părinții au remarcat că eu stârceam mai mult la gardul ogrăzii cu acordeon, ograda cu muzică... Gheorghe Nebojencu creștea, iar acordeonul rămânea mic... Nu știu cum, dar a sărit gardul acel „Hohner” spre așteptarea mea... Muzica! Cui nu-i place? În epocă, nu exista noțiunea *exploatarea copiilor prin muncă*. Nici supărări nu apăreau când trebuia să paști vaca, iar când am mai crescut și părinții m-au... avansat la munci agricole, la „normă”, anișorii de la păscut vaca îmi păreau din paradis. Nu-mi plăcea munca în kolhoz, dar nimeni nu mă *interviewa* atunci – constatam doar că nu-mi place și că nu întrezăream nicio perspectivă pe acest tărâm. Pentru echilibru, mă aruncam în toate cercurile de *activități frumoase*: cercul dramatic, dansuri, fotbal, acordeon, astronomie, matematică, cenaclul literar... Părinții nu m-au oprit din această goană, dar nu aveam scutire de la cele necesare de făcut – în gospodărie și pe lanuri de porumb, sfeclă... La cele din gospodărie acordeonul mă ajuta să mai evit... corvoada. Tata venea la amiază

acasă de la serviciu – pentru două ore. Mânca, apoi ne implica la munci... patriotice. Totdeauna considera că mai e ceva de făcut prin ogradă... Știam, cu aproximație, când vine tata și-mi potriveam orele de repetiții la acordeon anume în acele două ore. Nu mi se păreau de loc plicticoase gamele ori studiile, iar tata punea mare preț pe orele mele consacrate acordeonului și nu mă... deranja. S-au întristat când am abandonat facultatea de fizică și matematică (iar mama chiar m-a bocit), s-au alarmat când am scris cerere și am plecat de la Academie în 1985 (știau, cunoșteau cauza plecării), dar aveau încredere că... știu ce fac. Se bucurau de orice carte a mea, de aparițiile la televizor, în ziare – toate semnele că am ieșit la drumul meu.

R.R.: În continuare, să vedem când „pururea însetatul” Iulian Filip s-a molipsit de patima lecturii, a cărților?

Iu.F.: Sora mai mare cu patru ani mi-a grăbit ajungerea la bibliotecă... Citeam mult din chiar clasele primare, dar am înțeles că citesc altceva, ceva deosebit, când am ajuns la *Print și cerșetor* de Mark Twain. De la această carte a pornit căutarea cărților înrudite cu *Print și cerșetor*.

R.R.: Mai totdeauna, pentru literați, un rol definitoriu în alegerea profesională îl au prima învățătoare, apoi cea de literatură română, chiar dacă i se spunea pe-atunci moldovenească. E și cazul lui Iulian Filip?

Iu.F.: Nu cred că lucrurile anume astfel se întâmplă. Cel puțin, cu mine altfel s-au întâmplat... Absolviseam și nu eram sigur unde să o apuc. Amețeală! Cu Vicu Ciobanu din Petreni, fratele criticului literar Mircea V. Ciobanu, porneam spre aviație. El a devenit aviator... Cu Boris Babără, cu care jucam fotbal pentru echipa Sofiei, căutam o școală de antrenori la fotbal... Când m-a văzut atât de indecis, învățătorul de matematică Gheorghe Hăbășescu, pe care-l respectam în mod deosebit, mi-a zis răspicat: „Ai cap bun, du-te la matematică!”

R.R.: O întrebare, un pic provocatoare: mai sus v-am numit „magician al cuvintelor”, dar mai întâi ați încercat magia cifrelor. Cu ce v-au dezamăgit acestea că ați trecut pe făgașul evidențiat la început?

Iu.F.: Aptitudinile și vocația în străfulgerarea de după sesiunea de iarnă, prima, le-am deslușit dureros de limpede. Citeam la analiza matematică (ori la geometria analitică să fi fost?) nu știu ce eseu, dar aveam la îndemână și un volum de poezii... Am înțeles clar că am urcat în alt tren decât al meu, iar ceea ce citeam sub masă, pe ascuns, m-a alarmat, m-a tulburat... Cum aș fi putut să le explic părinților subtilitățile acestea?

R.R.: Într-un „cântar prealabil”, intitulat *Iulian Filip între cărțile și părțile sale*, ați făcut următoarea declarație: „Mă onorează conlucrarea pe distanță lungă, în diferite originale proiecte și... șotii cărturărești, cu albinele neostenite de la Biblioteca Municipală «B.P. Hasdeu», iar acum chiar mă copleșește această zăbavă a echipei celor două directoare, Lidia Kulikovski și Mariana Harjevschi, care-mi înșiruie urmele mele ca să mi se vadă mergerea – de la izvoarele Acasei spre mai adâncile izvoare ademenitoare, care clipocesc iluzia răspunsului la întrebarea întrebărilor fiului fântânarului Ion: de ce setea nu-mi mai trece?”. Cum să nu vă copleșească, zic eu, dacă această carte a apărut sub auspiciile Bibliotecii Municipale?! Întrebarea mea este dacă conlucrarea, onorarea și dragostea față de această instituție și filialele ei rămâne actuală și în prezent sau pururea?

Iu.F.: O să mă prefac că nu mă deranjează *zicerea ta* despre condiționarea relațiilor mele cu Biblioteca Municipală... În calitatea mea de șef al Departamentului cultură, eram obligat să cunosc în subtilitate locul Bibliotecii Municipale și al rețelei de filiale. Descopeream o componentă... nucleară între toate celelalte ale culturii capitalei, iar Lidia Kulikovski, apoi Mariana Harjevschi,

discipola ei, erau școlite și moderne, ajunse la proiecte cu deschideri europene. Lansarea proiectului transfrontalier de noi biblioteci de carte românească, în care salutăm metamorfozarea podurilor de flori în poduri de cărți, mi-au scos în scenă o conlucrare eficientă a celor două maluri, de pe care bibliotecarii din adresele mai sensibile la problema cărții românești în Basarabia și-au dat mâna cu „albinele” Lidiei Kulikovski, valorificând... șansa. La această oră, când formulez răspunsul, e oră târzie a zilei de 14 făurar, în care am onorat două biblioteci – la ora 11.00, am fost moderator al ședinței clubului literar „Homo aestheticus” de

la Biblioteca Națională (unde am consemnat prima ediție a Zilei Naționale a Lecturii, împreună cu reprezentanți de președinție, parlament, guvern, directori de biblioteci, președinți de raioane, primari de localități, scriitori, pedagogi), iar la ora 14.00 am fost protagonistul programului „Iulian Filip între cărțile și părțile sale”, organizat de Biblioteca Municipală.

R.R.: Acum mai sunteți utilizator al Bibliotecii? Întreb, fiind sigură că aveți o bogată bibliotecă personală, chiar personală de tot, dacă ținem cont că numărul cărților de autor și coautor se apropie de o cifră impunătoare, pe care vă rog s-o concretizați. Aceste cărți sunt „ocupantele” nu doar a unui raft, dar mai multor...

Iu.F.: Întrucât la multele mele întâlniri cu elevii, cu pedagogii această întrebare apare în mod stereotip, către aniversarea evocată m-am pregătit ca lumea – mi-am numărat cărțile. Cred că panorama oferită de aceste statistici va cam șubrezi eticheta de scriitor preponderent

Lansarea proiectului transfrontalier de noi biblioteci de carte românească, în care salutăm metamorfozarea podurilor de flori în poduri de cărți, mi-au scos în scenă o conlucrare eficientă a celor două maluri, de pe care bibliotecarii din adresele mai sensibile la problema cărții românești în Basarabia și-au dat mâna cu „albinele” Lidiei Kulikovski, valorificând... șansa.

al copiilor: cărți de poezii pentru copii (20), cărți de poezii pentru maturi (49), cărți de teatru pentru copii (10), cărți de teatru pentru maturi (1), cărți de proză pentru copii (4), cărți de proză pentru maturi (5), cărți de folclor (10), cărți de publicistică (3), antologii (alcătuitor, coalcătuitor) (10), coautor manuale (6)...

R.R.: Dar să vedem cu ce surprize ați venit către această dată aniversară... Ce surprize ați avut din partea Uniunii Scriitorilor din Moldova și nu numai?

Iu.F.: Mi-a plăcut, la orice aniversare a mea, să(-mi) ofer surprize. Matematicianul de mine a constatat – și am semnalat sufletelor dragi de la Editura „Prut” – că din 75 de ani ai mei colaborarea mea cu „Prutul” durează 30 de ani, fructificați în 45 de titluri (număr și reeditările). Nucleul magnetic al expoziției mele de carte, grafică și pictură cu genericul „Forme fixe și libertăți” a fost aniversarea acestei colaborări, un adevărat impresariat, de toată eficiența. Și de data aceasta editura-prietenă a venit cu o nou-tate așteptată – ediția a doua a volumul de sonete *Iubirea dată-n căutare*. Academia de Științe mi-a apreciat cercetările în domeniu etnologic cu medalia „Nicolae Milescu Spătaru”. Nu se cheamă surpriză lumea dragă venită la numărul anilor mei, între care nucleul prietenilor... vechi, dar și soliile de la Sofia, de la Drochia. Cuvintele de bine de la copii, de la nepoți, de la surori, m-au găsit, precum le așteptam.

R.R.: Vă rog să ne vorbiți puțin și despre familia dumneavoastră. Aveți proprii discipoli din cadrul ei sau din afară? Un ajutor de toată admirația vă este fiica dvs., care vă ajută la traduceri în limba italiană... Aveți colaborare cu unii scriitori italieni, dar cu biblioteci din Italia?

Iu.F.: Copiii mei, Adrian și Adriana, nu au devenit discipolii mei (ca să-ți folosesc limbajul), deși au aptitudini ambii. Cu Adriana am tradus un volum de versuri al lui Dante Cerilli – din italiană în română. Placheta bilingvă a și apărut la Editura „Pruț”. Și engleza lui Adrian e temeinică... Dar ei au... alte trenuri. Italia în familia noastră a intrat odată cu Liceul „Dante Alighieri” (soția, Lilia Filip, a fost director fondator al acestui liceu). Am colaborat mai concret cu Amedeo Carrocci și Dante Cerilli – traduceri reciproce, deplasări/vizite, proiecte...

R.R.: Aveți o casă la propriu și, tot la propriu, o altă casă, dar cu o altă menire, care are și denumire. Mai este funcțională?

Iu.F.: Cred că te referi la atelierul meu de creație – „Casa greierului”. Istorie paralelă ori, mai curând, interferentă. Mai funcționează – cât timp eu... funcționez. Despletirea acestui șantier comportă un spațiu aparte și alt fel de întrebări.

R.R.: Ce urmează să mai editați în viitorul apropiat?

Iu.F.: Anul acesta trebuie să editez volumul *Teatru popular* în cadrul *Corpusului de Folclor*, parte din proiectul Institutului de Filologie Română „B. Petriceicu-Hasdeu”. În același context, eseu monografic *Iubirea ce rotește cer și... scenă* ar vârfui toate câte

le-am cercetat și le-am înțeles/priceput în toți anii mei consacrați studierii acestui fenomen etnologic. Pentru copii se ilustrează *Cartea mea cea mai gustoasă* – tot la Editura „Pрут”. Câteva proiecte se întrec, să mă acapareze (care mai întâi?) și să le acord niște dispoziții mai... conforme – ca să le finalizez. Vrearea omului, voia Domnului. Chiar sunt cu ochii pe mine – când și a ce mi-i?

R.R.: Pe cât de legat de mâini și picioare v-ați simțit în perioada pandemiei? Mulți oameni de creație afirmă că anume atunci au avut mai multă inspirație și respirație artistică...

Iu.F.: E bine să nu fim ipocriți, dar nici să nu exagerăm cu declarații cazuistice categorice. Ipocrizia *pandemică* e înrudită întrucâtva cu *mitul* literaturii de sertar, vorbită în șoapte... gălăgioase. De cele mai dese ori, scriitorii râvnesc singurătăți romantice pentru operele lor și se presupune că celebritatea le afectează o izolare râvnită... Pandemia i-a „fericit” cu izolarea căutată – și nu doar pe scriitori. Zilele acestea, la Biblioteca Națională, *cronica* Nicolae Roibu și-a lansat cele trei volume de *Cronici din perioada pandemiei*. În România, a editat un volum similar scriitorul Petre Crăciun – *CoronaJURNAL gânduri din izolare* (Editura Zorio, 2020)... M-am trezit *încoronat*, ne-am tratat (împreună cu soția) acasă, după tratament ne-am ales cu anticorpi, dar și cu câte o pneumonie, fiind, pentru întâia oară, spitalizați. Și acasă, și în spital am citit și am scris ca la o casă de creație. E adevărat că unii colegi au avut diferite consecințe – eu constatam că pe partea aceasta, a cititului și scrisului, nu-s afectat.

R.R.: Sunteți un om împlinit. Nu fiecăruia îi este dat să-și alcătuiască o bibliotecă din propriile cărți, să-și orienteze cursul vieții aproape întotdeauna după plăcerea sufletului și să obțină realizările scontate. Am vorbit de un „cântar prealabil”. Eu cred că mai aveți suficiente surse și resurse fizice, morale și creative pentru a-l completa...

Iu.F.: Mulțumesc pentru constatarea împlinirilor și menționarea cursului vieții după plăcerea sufletului: e achiziția mea sigură – am avut o viață între cărți. Contează și prețul plătit, dar urma... alege. Iar tu acum la urme te referi... Am dialogat la temă cu Mariana Harjevschi și am convenit să completăm ultima formulă bibliografică, elaborată de Biblioteca Municipală – *Iulian Filip între cărțile și părțile sale*. Mi se pare mai eficientă – și pentru autor, și pentru cititor, și pentru bibliotecar.

R.R.: Generațiile mai cu experiență, cu multe lipsuri de tot genul la începutul activității de muncă, erau în căutarea de sine, adică a profesiei îndrăgite, a rostului în viață; breslele, inclusiv cea scriitoricească, își creșteau schimbul de mâine. Acum, s-au dat multe peste cap și, începând de la grădiniță, mulți copii „vi-sează” să devină cei mai bogați oameni de pe planetă, doar de dragul banilor. Acceptați sau infirmați acest lucru?

Iu.F.: Un pic mă deranjează cramponarea investigațiilor jurnalistice la motivul *bani* și *romantismul* săracilor de odinioară, care nu visau *bani*... Am foarte multe întâlniri la grădinițe, la școli și nu am constatat răsturnarea atât de catastrofală a valorilor. Posibilitățile din realitatea noastră le constat în achiziții considerabile de carte către întâlnirea preconizată – părinții și administrațiile publice locale înțeleg prin carte să-și alinte odorul.

R.R.: Acum, în era noilor tehnologii, prestigiul oamenilor de cultură, al adevăraților profesioniști devine din ce în ce mai fragil. Cum pot fi schimbate accentele ca generațiile tinere să fie interesate mai mult de lecturi, ca altă dată, de aventuri, la urma urmei, dar nu de diete și mâncăruri, care se prepară non-stop la TV pe toate posturile, de distracții bizare, să nu spun mai mult, care se demonstrează, de asemenea, permanent; se mai impun și filmele de groază etc. E suficient să citești doar titlurile din grila propusă abonaților ca să-ți dai seama ce impact negativ au acestea. Sunt și emisiuni pozitive, puține însă la număr, dar ele nu aduc profit ca cele comerciale! Câștigă mulți bani cine? Unde se duc? E timpul să conștientizăm că pierdem

multe generații tinere nu doar din cauza migrației, dar și a educației...

Iu.F.: La sfârșitul dialogului nostru ai abordat și reperul strategic – declarat! – al Republicii Moldova: EDUCAȚIA! Eu îmi duc crucea pe această dimensiune – strategică. Educația doar prin cultură e posibilă. De prestigiul pedagogului, educatorului, omului de cultură, de creație depinde eficiența mecanismului educațional, iar în consecință – imaginea statului. Toate-s fragile în poligonul basarabean, îndeosebi acum, în realitatea incertă pe care o traversăm. Ceea ce contează – și acum, și în vecii vecilor! – e să-ți găsești locul unde umăr se cere, iar tu să ai acest umăr. Uneori am senzația că am și umăr. Cât despre urme...

R.R.: Le vom vedea mai detaliat în formulă bibliografică elaborată de Biblioteca Municipală – *Iulian Filip între cărțile și părțile sale*.

Iu.F.: La sigur.

R.R.: Și ultima întrebare, pe un ton mai optimist: ce cărți are scriitorul aniversar Iulian Filip pe masa „de citit”? Felicitări, totodată, cu ocazia sărbătorii. La mulți ani să trăiești, cărțile de autor să sporiești, sănătate și inspirație din partea mea personală, dar și a echipei *BiblioPolis*, a întregului colectiv al BM „B.P. Hasdeu”!

Educația doar prin cultură e posibilă. De prestigiul pedagogului, educatorului, omului de cultură, de creație depinde eficiența mecanismului educațional, iar în consecință – imaginea statului. Toate-s fragile în poligonul basarabean, îndeosebi acum, în realitatea incertă pe care o traversăm. Ceea ce contează – și acum, și în vecii vecilor! – e să-ți găsești locul unde umăr se cere, iar tu să ai acest umăr.

Iu.F.: Mulțumesc pentru întrebări și urări de bine și de cărți, și de sănătate!..

Cât despre cărțile de pe masă... Am plimbat cu mine în Egipt și mai am și acum pe masă cartea *Ipoteza fericirii*, semnată de Jonathan Haidt – unul dintre cei mai implicați intelectuali în dezbaterile culturale din Statele Unite. La Marea Roșie, am avut și cartea de eseuri *Cugetările unui (ne)cunoscut* a lui Dorian Furtună, autor al unei cărți deosebite, *Homo aggressivus*, dar și a altei lucrări spectaculoase, ajunsă la a doua ediție, completată – *Iluzia fericirii*. Nu că nu m-am edificat cu fericirea, dar motivul activează un câmp magnetic de toată frumusețea polemică.

Consemnare de Raia ROGAC

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

LANSAREA FESTIVĂ A PROGRAMULUI DE LECTURĂ „CHIȘINĂUL CITEȘTE”

Raia ROGAC

În mod tradițional, de Ziua Internațională a Cititului Împreună, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău a fost lansat Programul de lectură „Chișinăul citește”, ajuns la ediția a XX-a. Grație faptului că a fost o dată rotundă, gazdele au pregătit un scenariu mai complex cu alură festivă: pe lângă autorii cărților propuse pentru lectură și susținătorii acestora, au fost invitați și actori îndrăgiți pentru momente de recital, iar violonistul Marin Bunea în duet cu acordeonistul Alexandru Marcus au destins publicul cu minunate clipe muzicale.

Mai întâi, moderatoarea evenimentului, dr. Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a arătat care sunt cele trei cărți și autorii lor, pe care un juriu competent le-a selectat anticipat pentru ediția aniversară, acestea fiind: *Întâmplări cu tâlc* de Cristina Bujor la categoria „Copii”; *Montana* de Alexandru Popescu la categoria „Tineri” și *Patimile după Iov* de Val Butnaru la categoria „Adulți”. Programul are drept scop de a promova lectura și de a încuraja și orienta comunitatea

chișinăuiană de cititori către valorile literare autohtone. La început, Programul de lectură era intitulat „Chișinăul citește o carte”. Însă, pentru a crește numărul de cititori, organizatorii au extins și numărul de cărți: de la un singur volum la trei, astfel cuprinzând cele trei categorii de utilizatori nominalizate mai sus. Impactul a fost cel așteptat. De exemplu, în anul 2022, în cadrul Programului s-au desfășurat, în toate filialele BM, circa 200 de activități, în care au fost antrenați în jur de 5000 de cititori.

Cartea *Întâmplări cu tâlc* de Cristina Bujor, scoasă recent la Editura „Epigraf”, a fost prezentată de scriitorul Dumitru Crudu, care a menționat că cel mai tare l-a impresionat faptul că narațiunea este trecută prin viziunea personajelor animale, fiind sigur că dacă acestea ar vorbi cu adevăratelea, ar face-o anume așa cum a văzut autoarea; de asemenea, i-au plăcut jocurile de cuvinte, felicitând autoarea și îndemnând micii cititori și părinții acestora să citească cartea. Moderatoarea, în context, a amintit că la una din edițiile Salonului Internațional de Carte pentru Copii Cristina Bujor s-a învrednicit de un premiu din partea BM. Autoarea a mulțumit pentru includerea cărții sale în programul de lectură și pentru faptul că a fost comparată cu marele scriitor Spiridon Vangheli, spunând totodată că *Întâmplări cu tâlc* se adresează atât copiilor, cât și părinților, mulțumind mult Bibliotecii Municipale pentru brandul „Chișinăul citește”. „Eu n-am fost îndemnată de nimeni să citesc, mi-a plăcut lectura din fragedă copilărie, chit că am avut în casa părintească la dispoziție o bibliotecă bogată”, a conchis

autoarea. Gabriela Lungu, actriță, directorul Teatrului Municipal de Păpuși „Guguța” din sectorul Ciocana al Chișinăului, a citit cu plăcere cartea, apreciind-o ca pe una de succes și a dat citirii expresive un fragment din cartea dată.

În continuare, dr. Mariana Harjevschi, în prezența on-line a autorului Alexandru Popescu, a remarcat că romanul *Montana* este cartea cea mai bună pentru adolescenți, ea fiind analizată de

Maria Pilchin, care a evidențiat momentele-cheie. Este o carte în care vedem istoria durută a unei familii, dar și, la general, a întregii Basarabii. O carte de debut reușit. Vlad Ropot, actor la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, după lectura publică a unui fragment din roman, și-a exprimat încrederea că acesta va avea priză la cititori și a promis să îndemne prietenii și cunoscuții să-l caute la bibliotecă și în librării. Autorul, vădit emoționat, a mulțumit pentru

onoarea de a fi inclus în Programul de lectură „Chișinăul citește”, a salutat buna inițiativă a cititului împreună, spunând că deseori face acest lucru cu multă plăcere din ambele părți cu fiica sa de nouă ani. Autorul a mai adăugat: „Sper să am inspirație să continuu. Mă bucur că adolescenții și maturii vor citi această carte. Am lucrat zece ani în jurnalism. Am trăit în Tiraspol și Bender până la 18 ani. Cartea a văzut lumina tiparului la Editura Arc, aducându-mi contribuția și eu la designul copertei”.

Angela Cutasevici, viceprimar al municipiului Chișinău, prezintă în cadrul ediției a XX-a a Programului de lectură „Chișinăul citește”, a ținut să sublinieze în succinta sa comunicare:

„Biblioteca este foarte importantă pentru Chișinău. În 20 de ani, Chișinăul a citit mult, a citit cărți bune. Și noi vom lectura împreună în cadrul Programului de lectură. Avem multe proiecte comune, care fac să aducă cititorul în bibliotecă. Prin carte bună putem atrage cititorii în bibliotecă pentru a feri tinerii de capcanele periculoase ale spațiului virtual. Mulțumim tare mult. Ne propunem să edităm cinci

monografii despre Chișinău, iar de la 1 septembrie a aului viitor – să introducem o disciplină nouă «Chișinăul meu drag»».

În răspuns, la rândul-i, directorul general a mulțumit doamnei Cutasevici pentru mesaj și prezență, exprimându-și speranța că străduința în comun va conduce neapărat la transformarea Chișinăului într-un Oraș al Cărții.

Ultima carte, *Patimile după Iov*, în prezența autorului Val Butnaru, a fost „desecată” de criticul literar Eugen Lungu, care a declarat că a fost impresionat de acest roman, având din start două surprize: a văzut la Biblioteca Municipală un public select, competent și că a descoperit că în Programul de lectură „Chișinăul citește”, ediția a XX-a, sunt incluse două cărți ale

Editurii Arc – a lui Alexandru Popescu, fiind unul dintre cei mai buni debutanți, și a lui Val Butnaru. Ambele cărți le-a citit cu plăcere. Consideră foarte bine structurat romanul *Patimile după Iov*, care începe de la Unirea Principatelor, trece prin cele două răpiri ale Basarabiei, prin cele două războaie mondiale și se încheie cu anii nouăzeci. Despre Val Butnaru criticul literar a mai spus că, în prezent, acesta scrie o nouă carte despre literatură, iar dânsul are pe masa de „citire” un alt roman foarte complicat de același autor, intitulat *Spinoza*. Nicolae Jelescu, actor, director artistic al Teatrului Poetic „Alexei Mateevici”, mulțumind autorului pentru roman și pentru lecția de istorie oferită, a prezentat o înregistrare cu un fragment din acesta. Val Butnaru a exprimat recunoștință echipei de la Editura Arc, echipei de la Biblioteca Municipală și cititorilor care au reușit să citească romanul, îndemnându-i și pe alții la lectură.

Din partea mea, a autorului acestei cronici, pot spune că am citit și eu ambele romane. Consider că alegerea lor pentru Programul de lectură „Chișinăul citește”, ediția a XX-a, a fost una reușită. Cărțile vor fi pe placul multor cititori.

Pe final, moderatoarea a îndemnat asistența să vină și la alte evenimente ale Bibliotecii Municipale, aferente Programului de lectură „Chișinăul citește” sau în afara lui, la alte proiecte la fel de incitante.

Ar merita ca cititorii să știe că Programul de lectură „Chișinăul citește” se va desfășura în toate cele 27 de filialele ale BM, în perioada februarie – noiembrie 2023, unde vor avea loc întâlniri cu

autorii volumelor incluse în program, prezentări de carte, lecturi publice, discuții-dezbateri, sesiuni foto și de autografe. Ediția curentă se va încheia cu o conferință de totalizare, unde vor fi desemnați „Cititorii anului”.

Programul de lectură „Chișinăul citește” este unul dintre cele mai îndrăgite și longevive programe culturale la nivel municipal, care dezvoltă gustul lecturi și cunoașterea în profunzime a celor mai bune lucrări din literatura română contemporană a Republicii Moldova. Prima ediție s-a desfășurat în anul 2004, fiind pusă în dezbateri cartea *Mi-i dor să vă spun* de Iurie Colesnic.

După cum am menționat și în alte rânduri, pe poziția de vârf a topului celor mai citite cărți din cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește” rămâne a fi romanul *Tema pentru acasă* a regretatului Nicolae Dabija. Grație promovării, dar și valorii, romanul a fost tradus în multe limbi de circulație internațională, fiind citit și apreciat de cititori din Franța, Italia, Ucraina, Japonia, China, Rusia, SUA etc.

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

PREMIILE PENTRU DEBUT ÎN LITERATURĂ

DEBUTUL ÎN LITERATURĂ – PRILEJ DE SĂRBĂTOARE: Premiile pentru Debut în Literatură oferite de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (ediția a IV-a)

*Elena TARAGAN,
șef sector, Secția Studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

În 2023, ne aflăm la a IV-a ediție a Galei Premiilor pentru Debut, decernate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. În cadrul ediției curente, premiile au fost înmânate de către Angela Cutasevici, viceprimar al municipiului Chișinău, și de către dr. Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Dr. Mariana Harjevschi a menționat faptul că Biblioteca Municipală își continuă misiunea în vremuri de restriște: „Anul trecut, sub bubuiturile războiului din țara vecină, ofeream aceste premii. Astăzi, se aud revolte lângă spațiile bibliotecii. Și totuși, noi continuăm”, susține directorul instituției. „Gala Premiilor

pentru Debut se află la cea de-a IV-a ediție, iar această tradiție este sincronizată cu ziua de naștere a patronului nostru spiritual, Bogdan Petriceicu Hasdeu – 26 februarie. Și echipa Bibliotecii a decis să vină cu un eveniment-omagiu. De ce premii pentru debut oferite de o bibliotecă? Era anul pandemic 2020 și Biblioteca a decis că trebuie să-și urmeze misiunea. Să aducă schimbarea în comunitate. Să susțină tinerii condeieri, tinerele talente”. Dr. Mariana Harjevschi a afirmat faptul că cei de la Biblioteca sunt atenți și la tendințele din exterior din domeniul bibli-

o-economic, se inspiră de la Biblioteca Congresului, de la acea experiență frumoasă pe care o are această bibliotecă de a încuraja tinerii condeieri, tinerii poeți: „Și la Biblioteca Municipală este promovată literatura debutanților prin acest concurs, iar ulterior premianții sunt implicați în lumea literară prin noi abordări participative. Acest concurs oferă bibliotecii șansa de a deveni o platformă de dialog, o platformă de afirmare a scriitorilor, fiind considerat unul care promovează calitatea. Concursul premiază lucrări care vin din poezie, proză, critică literară și eseu. Există

în cadrul Bibliotecii scriitori și bibliotecari care reușesc să evalueze aparițiile editoriale. Este o bucurie faptul că, din an în an, se menține, dar și crește numărul participanților. Impresionează faptul că vin la concurs nu doar lucrări apărute în Republica Moldova, dar și în România. Debutează scriitori care au fost cititori ai bibliotecii, unii dintre ei fac studii peste hotare, iar alții sunt încadrați în viața literară din străinătate. Gala Premiilor este cel mai frumos eveniment al anului la Biblioteca Municipală «B.P. Hasdeu», conchide Mariana Harjevschi.

Maria Pilchin, scriitoare, dar și jurat al concursului, a afirmat că acest eveniment bucură: „Fiind la a patra ediție, putem vorbi de o normalitate literară. Biblioteca și-a propus, în 2020, să susțină tinerii scriitori. E nevoie de niște premii anume pentru tinerii scriitori, pentru că premii literare avem, dar nu există niște premii care să încurajeze și cumva să scoată din rând anume pe tineri, care nu au șansa să fie scoși «în fața clasei»”, susține scriitoarea. „Mie mi-a plăcut această idee și mă bucur foarte mult că doamna Harjevschi a acceptat, a mers și spre fondatorii noștri. Și să știți că cel mai greu e să găsești bani. În acest sens, Primăria a avut deschiderea pentru acest concept. Nu e, Doamne ferește, o sumă mare, dar e totuși o sumă cu care tinerii scriitori își pot cumpăra cărți. Să citească

și să vadă spre ce să tindă, spre ce să crească, sau să-și confirme faptul că sunt pe drumul cel bun. De fiecare dată, în fiecare an, avem discuții în juriu și mie-mi place că polemizăm, dezbatem. Mă întristează faptul că unele cărți e mai bine să nu fi văzut lumina tiparului, dar asta e democrația, în democrație cărțile apar mult mai ușor. Dar, în momentul în care o carte este nominalizată la acest concurs, eu cred că deja scriitorul este încurajat. Eu vreau să vă spun că mie aceste cărți mi-au produs o stare de bine, pentru că după noi vin alți tineri, la fel de încrezători, și eu chiar sper ca ei să ajungă să fie mai buni ca noi, pentru că aceasta înseamnă progres. Dar fiecare e bun în timpul lui, în paradigma lui. Este important să existe acest dialog între generații și biblioteca a configurat acest context, în care scriitorii afirmați citesc, jurizează. Chiar ar fi bine ca cei premiați să se gândească că au o oportunitate să organizeze un eveniment, două, în cadrul Bibliotecii Municipale. Aveți toată deschiderea noastră. Și acesta este un moment important, pentru că uneori un tânăr scriitor nu știe unde să se ducă să-și facă un eveniment. Aveți toată infrastructura noastră și să știți că acest lucru nu e puțin. Mă bucur pentru aceste fețe. În pofida la tot ce se întâmplă (social, politic), noi ne facem treaba”, au fost cuvintele scriitoarei Maria Pilchin.

Inițiatorul acestui concurs a fost prozatorul Dumitru Crudu. Scriitorul a afirmat următoarele: „Să ne amintim care a fost revista în care a debutat Eminescu. *Familia*. Și uitați-vă că această revistă a devenit prestigioasă. La ora la care a debutat Eminescu, era o revistă ca multe altele. Obscură, din provincie, necunoscută într-un fel de publicul larg. Dar, și datorită evoluției ulterioare a lui Eminescu, devenind cel mai important poet român din toate timpurile, acesteia i-a crescut prestigiul, greutatea, ratingul. Astfel, zicem și noi, ca laureații noștri, ai acestui concurs, în timp, să devină nume sonore ale literaturii române din Basarabia, și din România, și din lume. Aceasta le doresc laureaților – să transfere prestigiul lor asupra premiilor Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu»”.

Doamna Angela Cutasevici, viceprimar al Capitalei, a mulțumit pentru idei, pentru dedicația cu care se lucrează la bibliotecă: „Aceste demersuri fac lumea mai bună, mai frumoasă, mai caldă, mai receptivă. Ne dau speranța că toate vitregiile timpului sau toate acele nedreptăți care se întâmplă în lume se vor sfârși. Asta ne dorim cu toții. Semnificația păcii nu o înțelegem decât atunci, când suntem în marele pericol de a o pierde. Acest concurs

este unul de motivare, de descoperire, de valorificare, de încurajare. Este important să descoperim autori, să promovăm oameni de valoare, să promovăm cartea, omul. De aceea, cu mult drag, sistemic deja, oferim aceste premii. Poate, în anul viitor, veniți și cu o propunere de modificare de buget al acestui premiu, ca să creștem și numărul de doritori de a se înscrie în acest concurs. Noi vom susține cu toată receptivitatea, pentru că suntem conștienți de rolul bibliotecii în comunitate, înțelegem importanța lecturii pentru dezvoltare comunitară. Toate eforturile noastre sunt îndreptate ca să devenim mai

buni, mai blânzi, mai pacifiști și, cu siguranță... Totul va fi bine”, au fost cuvintele Angelei Cutasevici, din partea Primăriei municipiului Chișinău – finanțator al concursului.

Categoria POEZIE

Cu un „Premiu special pentru Debut” a fost apreciată lucrarea Danielei Butnaru, *Certificat de naștere* (Chișinău, Editura Univers Educațional). Daniela Butnaru s-a născut la Soroca, a absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat din Bălți. „Poezia ei este una confesivă, fără să insiste pe stări interioare”, au fost cuvintele juratului Moni Stănilă. Din păcate, Daniela nu a putut fi prezentă la eveniment, dar a transmis calde salutări.

În această ediție, Biblioteca Municipală instituie, în premieră, Premiul „Iulia Hasdeu” pentru Debut în Poezie. De el s-a învrednicit Anda Vahnovan pentru volumul *Sârme*, apărut la Editura Casa de Pariuri Literare din București. Anda Vahnovan s-a născut la Chișinău, a debutat în 2017, în *Literatura și Arta*, unde a publicat primele versuri. Este jurnalistă, absolventă a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. A trăit peste 20 de ani la Cluj, a absolvit și doctoratul la aceeași universitate. Astăzi, trăiește la Londra și

scrie poezie. „Vă mulțumesc foarte mult, este un eveniment special pentru mine. Deși am debutat în România, *Sârmele* mele sunt despre Moldova mea, despre țara mea și mă bucur foarte mult că am fost apreciată anume aici. Aș zice eu, oricât ar fi un copil iubit de tot satul, dacă nu este iubit de mama lui – e degeaba. Cu atât mai emoționată sunt, pentru că acest premiu vine astăzi într-o zi specială – este și ziua mamei mele. Aceste flori frumoase sunt pentru mama mea. Mama mea stă la originea mea și la originea cărții mele, acest premiu i-l dedic mamei mele. La mulți ani, mama!”, au fost cuvintele poetei.

De „Premiul pentru Debut în Poezie” s-a învrednicit poeta Maria Ivanov, pentru volumul de debut *Totul va fi bine*, apărut la Editura Prut din Chișinău. Maria Ivanov este absolventă a Facultății de Litere a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. A făcut și un master la Facultatea de Litere din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Este actualmente directoarea revistei *Timpul*, foarte activă și implicată în viața literară. A fost și este, în continuare, alături de Atelierul de poezie și proză „Vlad Ioviță”. „Pe mine mă bucură și mă onorează acest premiu din partea Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu», pentru că aici am crescut ca poetă, aici s-a născut poeta Maria Ivanov. Nu m-am gândit niciodată că aș putea să scriu poezie și încă o poezie confesivă, o poezie în care să nu-mi fie rușine să vorbesc despre mine, despre trecutul meu, despre prezentul meu, despre durerile mele, despre căderile mele. Și, din acest motiv, premiul acesta nu este al meu.

Este al oamenilor care au crezut în mine. Îi mulțumesc în mod special lui Dumitru Crudu. La Atelierul «Vlad Ioviță» m-au primit foarte călduros. Când a fost de „tăiat” – au „tăiat”, mi-au zis nu-i bun și gata. Le mulțumesc foarte mult, pentru că m-au învățat să fiu critică cu mine. După certificatul de naștere al copilului meu și diploma de șefă de promoție 2016 înmănată de Nicolae Leahu, acesta este al treilea certificat cel mai important din viața mea. Eu vă mulțumesc foarte mult și vă promit solemn că n-o să vă dezamăgesc”, au fost cuvintele tinerei poete.

Organizatorii au salutat-o în cadrul evenimentului și pe Augustina Visan, poeta care s-a învrednicit cu un premiu într-o ediție precedentă a Galei. Augustina i-a încurajat pe tinerii scriitori să se înscrie la concursul Bibliotecii Municipale, pentru că aceasta îi așteaptă și pentru că aici se prețuiește calitatea.

Categoria PROZĂ

Cu o Mențiune a fost apreciată, în cadrul acestei categorii, o foarte tânără și promițătoare scriitoare – Andreea Guzun, care a intrat în concurs cu lucrarea *O furnică la Paris*, apărută la Editura Prut din Chișinău. După orele de română și de matematică, Andreea a reușit să fie prezentă la eveniment. A recunoscut că acest premiu înseamnă foarte mult pentru ea. Tânăra prozatoare a mulțumit pentru susținere.

„Premiul pentru Debut în Proză” a fost oferit scriitorului Alexandru Popescu, pentru romanul de debut *Montana*”,

apărut la Editura Arc din Chișinău. Romanul *Montana* este inclus și în Programul comunitar de lectură al Bibliotecii Municipale „Chișinăul citește” (ediția curentă). Alexandru Popescu s-a născut la Bender. În această carte este descris războiul din Transnistria văzut prin ochii unui tânăr. Alexandru Popescu exercită meseria de jurnalist în Europa, a activat și la postul de radio Europa Liberă din Chișinău, iar acum îl descoperim în calitate de prozator. „Mă bucur foarte mult să aflu că lucrarea mea a fost luată în seamă și apreciată la un nivel atât de înalt. Îmi pare rău că nu sunt fizic alături de dumneavoastră, ca să vă pot îmbrățișa, să vă pot mulțumi pentru această apreciere. Îmi face cinste și o plăcere foarte mare acest premiu. E o bucurie să aflu că ceea ce se presupunea a fi niște notițe, îmbogățite cu multă imaginație și ficțiune, transformându-se într-un roman, va fi apreciat la un nivel atât de înalt. E un premiu al sutelor de copii care au crescut și au suferit de pe urma conflictului transnistrean, cu un trecut traumatizant. Îi îndemn pe tineri să scrie, să-și spună poveștile. Atât de multe lucruri – și bune, și rele – s-au întâmplat în spațiul nostru. Țara noastră este puțin «povestită». Îi aplaud pe toți care au acest curaj de a scrie. Este absolut necesar un asemenea premiu pentru a-i motiva și pe cei sfioși sau mai șovăielnici, care știu că au ceva de povestit. Vă apreciez pentru ceea ce faceți și vă mulțumesc din suflet pentru acest premiu”, au fost cuvintele tânărului prozator.

Categoria CRITICA LITERARĂ ȘI ESEU

„Premiul pentru Debut în Critică literară și Eseu” a fost oferit lui Constantin Ivanov pentru lucrarea *Răul. Interpretări literare*, apărută la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Criticul Andrei Țurcanu afirmă: „Această carte este cel mai frumos exemplu al unei cercetări tematice”. Constantin Ivanov a spus că este recunoscător tuturor celor care l-au ajutat, l-au încurajat. A mulțumit profesorilor care au monitorizat proiectul. „Mă bucur că am avut ocazia să lucrez alături de ei. Mulțumesc familiei mele care a acceptat, cu răbdare, să mă susțină în acest demers. A necesitat ani de zile de studiu, care s-au încununat cu publicarea acestei lucrări la Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza». Sperăm că... Totul va fi bine”.

Membrii juriului din anul acesta: Mariana Harjevschi (președinte), Maria Pilchin, Dumitru Crudu, Moni Stănilă, Elena Butucel.

În cadrul evenimentului, a fost prezentată colecția de vestimentație a brandului autohton „Coreli”, realizată de designerul Corina Hamureac, sursa de inspirație a acesteia fiind covorul național și măștișorul – două simboluri incluse în lista patrimoniului cultural UNESCO.

Ne revedem la noi ediții, așteptăm noi debutanți!

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

**«С БЕССАРАБИЕЙ В ДУШЕ»:
встреча с художником
Михаилом Пейковым
в Библиотеке им. Христо Ботева
в Кишиневе**

*Инна КУЗНЕЦОВА-СТАМАТИ,
старший библиотекарь, г. Бельцы*

«Каждое творчество черпает свои силы в культурных традициях, но достигает расцвета в контакте с другими культурами. Вот почему необходимо сохранять, популяризировать и передавать будущим поколениям культурное наследие во всех его формах, отражающих опыт и чаяния человечества, создавая тем самым питательную среду для творчества во всем его многообразии и поощряя подлинный диалог между культурами», – говорит-

ся во *Всеобщей декларации ЮНЕСКО о культурном разнообразии*. Конкретнее эти идеи развиты в *Манифесте ИФЛА о поликультурной библиотеке*, принятом 10 января 2008 года, – документе, направляющем деятельность библиотек Республики Молдова в работе с этническими группами, населяющими нашу страну, в условиях продвижения демократических ценностей. В Манифесте ИФЛА сказано: «Культурное и лингвистическое разнообразие являются общим человеческим

наследием, которое следует беречь и сохранять». Это источник обмена, инноваций, творчества и мирного сосуществования. Уважение разнообразия культур в обстановке доверия и взаимопонимания – лучший залог мира. Поэтому библиотекам следует учитывать, поддерживать и продвигать культурное и языковое разнообразие на международном, национальном и местном уровнях, развивая тем самым межкультурный диалог, так как библиотеки выполняют функции учебных, культурных и информационных центров в обслуживании различных сообществ.

Исторически сложилось так, что в Республике Молдова гармонично сосуществовали и взаимодействовали различные культуры. Умение жить вместе отличало всегда нашу страну, населенную молдаванами, греками, болгарами, украинцами, русскими, гагаузами и другими этническими группами.

Среди задач, которые решает поликультурная библиотека, – «поддержка участия в жизни общества представителей всех культурных групп», поддержка сохранения нематериального культурного наследия и распространения его в обществе. Основная деятельность библиотеки направлена на развитие услуг, отражающих культурное разнообразие.

Интересно, что при растущей модернизации всех сторон жизни в Молдове наблюдается живой интерес молодежи к прошлому, к истории быта, традиций, народного и свадебного костюма. Неподдельно стремление узнать и воспринять культурные ценности старшего поколения. Это ярко показала встреча учащихся Болгарского лицея имени Васила Левского и Государственного коммерческого колледжа с художником из Измаила (Украина) Михаилом Пейковым. Выставка его работ «Свет и краски Бессарабии в акварелях Михаила Пейкова» и общение со зрителями проходили в период с 8 по 12 ноября 2022 года в гостеприимном читальном зале Библиотеки им. Христо Ботева (модератор – Анжела Олэреску), болгарского филиала Кишиневской муниципальной библиотеки им. Б.П. Хашдеу.

Свою серию акварельных работ «С Бессарабией в душе» художник посвятил 220-летию начала заселения территории южной Бессарабии в 1918 году колонистами из Болгарии, среди которых были болгары, албанцы, гагаузы, греки, евреи. В

работах Михаила Пейкова запечатлены образы переселенцев, их быт, традиции, обычаи, народный костюм, ремесла. Нашим глазам открывается очень уютный, добрый мир трудолюбивых людей. Вот «хозяин» в богатом тулупе из овчины – гордый, довольный жизнью и добродушный болгарин. В акварели *С первых заработков* Михаил Пейков изобразил себя в юности, едущим домой на ослике по сельской улице. Он везет свою первую зарплату. *Танец виноделов* передает энергию и ритм топтания винограда – домашнего способа обработки ягод для вина. Работы *Успеть до дождей* и *Семейный обед* – это дань памяти предкам, волею судьбы оказавшихся в опаленной солнцем Буджакской степи, которую они ценой невероятных усилий возделывали и преображали в плодородный, цветущий край, внося свой вклад в развитие Молдовы. Такие акварели как *Болгарская свадьба*, *Болгарки в пасхальный день*, *Еневден* переносят зрителя в далекий патриархальный мир, где люди чтят обычаи старины, украшали себя национальными костюмами, ценили мудрость стариков. Нежный зеленовато-лиловый, сиренево-золотистый колорит этих работ передает солнечную вибрацию жаркого летнего дня. Художнику удается передать в композиции настроение каждого сюжета.

Михаил Пейков, член Союза художников Украины, сопровождал свой рассказ о выставленных работах объяснением

замысла каждой акварели. На вопросы учащихся отвечал подробно и точно, донося до зрителей свое художественное видение.

Как стать художником? Как раскрыть в себе талант и правильно выбрать профессию на всю жизнь? Такие вопросы волновали аудиторию. Собравшиеся с интересом слушали рассказ Михаила Пейкова о проделанном им творческом пути. С детства он полюбил рисование. В школе на его увлечение обратила внимание педагог Ангелина Гребенюк, получившая художественное образование в Галаце и Бухаресте. Она преподавала будущему мастеру азы изобразительного искусства, привила любовь к нему, научила прочувствовать и передавать увиденное на бумаге. Доверяя своему сердцу и душевному порыву, художник понял, что искусство – его призвание, и с упоением продолжил учебу. Учился у природы, а позже во Львове, где в 1978 году окончил факультет книжной графики полиграфического института имени И. Федорова. Дипломную практику проходил в кишиневском издательстве «Литература артистикэ» под руководством Исаея Кырму.

С 1980 года Михаил Пейков живет и работает в Измаиле. Регулярно принимает участие в художественных выставках как в Украине, так и за рубежом: в Румынии, Чехословакии, Болгарии. Его работы находятся в частных коллекциях

любителей его творчества в Молдове, Украине, России, странах Европы и Ближнего Востока.

В 2021 году состоялась персональная выставка Михаила Пейкова в Киеве, где он представил также декоративно-прикладные работы и резьбу по дереву.

Несмотря на свой 80-летний возраст, Михаил Пейков не утратил желаний творить. На встрече он приоткрыл один из своих новых замыслов – цикл работ, посвященный теме раскулачивания и сталинских репрессий в Бессарабии 40-х годов XX века, от которых также пострадала его семья.

Племянница Михаила Пейкова, благодаря которой и состоялась эта встреча, библиотекарь из Бельц, Инна Кузнецова-Стамати, представила аудитории книгу известного ученого, историка и болгариста Елены Сюпюр *Siberiadus-întors, 73 deruble*, вышедшую в Бухаресте в 1991 году. В данной книге упоминаются события, которые коснулись их семьи. Будучи своего рода летописцем семьи Стамати и Пейковых, Инна Кузнецова-Стамати собирает материалы из архивов, фотографии довоенного периода, документы о раскулачивании в Бессарабии. Она пожелала учащимся интересоваться историей своей семьи, узнавать больше о трагическом прошлом, так как осмысление истории страны через опыт своей семьи меняет наше сознание, углубляет понимание и прошлого, и настоящего.

Модератор встречи Анжела Олэреску поблагодарила гостей из Бельц и Измаила за идею встречи, полезной для всех собравшихся в Библиотеке им.ХристоБотева.

Библиография

1. SIUPIUR, Elena. *Siberia dus-întors, 73 de ruble*. București: Anima, 1991. 118 p. ISBN 973-9053-04-1.
2. ДЕРМЕНТЛИ, Александр. *Албанцы на Юге Бессарабии*. Львов, 2011. 240 с. ISBN 978-966-322-250-9.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ МАРАФОН «РАШКОВСКИЙ МУДРЕЦ ИХИЛ ШРАЙБМАН»

*Татьяна ИСКИМЖИ,
Библиотека им. И. Мангера*

Весь день, 12 марта 2023, на Фейсбуке транслировался онлайн-марафон, посвященный 110- летию со дня рождения нашего земляка – классика еврейской литературы на идиш, писателя Ихила Шрайбмана. Марафон был организован Еврейской библиотекой им. И. Мангера в партнерстве с Еврейской общиной Республики Молдова.

Мероприятие открылось демонстрацией видеофильма *Семь лет и семь месяцев*, созданного библиотекой. Фильм включил видеоряд фотографий из семейного альбома писателя: родителей; видов местечка Вадул-Рашков, где родился И. Шрайбман; друзей по учебе в учительской семинарии в

Черновцах и работе суфлером в театре в Бухаресте; первой супруги Ольги и их сына Эдуарда; Марины – второй супруги; друзей и учеников по писательскому труду; заседаний «Идиш-центра»; презентаций книг; юбилеев писателя, проходивших в библиотеке. Видеоряд сопровождался чтением фрагмента из книги И. Шрайбмана *Семь лет и семь месяцев*.

Благодаря онлайн-формату в марафоне приняли участие не только представители из Молдовы, но и участники из других стран. Марафон проходил в формате «Читаем и вспоминаем Ихила Шрайбмана»ю Сын писателя, Эдуард Шрайбман (скрипач, дирижер из далекого Майами, США), вспоминал об отце, о евреях Молдовы, о Кишиневе.

Писатели Мойша Лемстер (Израиль) и Борис Сандлер (США), которых Ихил Шрайбман считал своими учениками, с любовью вспоминали об учителе. Как выразился Мойша Лемстер, «Ихил Исаакович ввел нас [с Борисом Сандлером] в идишистскую литературу за ручки». Для писателя Бориса Сандлера «Ихил Исаакович был еврейским университетом... Его легкая рука учителя и друга привела меня к писательской тропе, по которой я иду и сегодня». Писатели говорили о творчестве И. Шрайбмана и прочитали на идиш две его миниатюры: *Мысли о юбилее* и *Ошибка в эпитафии*.

Поэт и эссеист Михаил Финкель, вспоминая Шрайбмана, отметил, что «это был человек-глыба своего рода, с точки зрения еврейской мудрости, философии, того взгляда на жизнь, совершенно особенного, который у него был», и пожелал, чтобы книги писателя были востребованы не один десяток лет.

Молдавский поэт и адвокат Борис Друцэ назвал Ихила Шрайбмана «человеком времени». Он не был лично знаком с писателем, но впервые услышал о нем в 80-е годы XX века в Доме-музее Александра Козмеску, который был переводчиком с языка идиш на румынский. Борис Друцэ прочитал на румынском языке миниатюру И. Шрайбмана *Mare literatură*.

Преподаватель Лондонского университета, Елена Кац, автор диссертации по творчеству Ихила Шрайбмана (защитила в 1995 году в Оксфордском университете), с теплотой вспоминает писателя, который «душой и сердцем болел за язык идиш». Она зачитала отрывок о языке идиш, об еврейском наследии из выступления Ихила Шрайбмана на симпозиуме,

который прошел в сентябре 1995 года в Кишиневе. Миниатюрой *Читатели* Елена Кац завершила свое воспоминание о писателе.

Мирослава Метляева, член Союза писателей Молдовы и Румынии, доктор филологии, член международного ПЕН клуба, подчеркнула в своем выступлении, что Ихил Шрайбман «стал удивительным воплощением духа многовековой

истории еврейского народа; он эту историю пережил своей душой вместе с ее испытаниями и поворотами судьбы. Ихил Шрайбман постоянно был в пути и его дорогой было не пространство, а время. На каком бы языке он ни говорил, в его интонациях всегда были слышны неподражаемые оттенки и очарование идиша».

Жозефина Кушнир, доктор хабилитат филологии, научный координатор Института культурного наследия, рассказала о новелле И. Шрайбмана *Приношение в жертву Ицхака*, в которой автор обращается к особой тематике времен своего детства. Она отмечает, что «пафос творчества Шрайбмана – сохранить в своих текстах мир таким, каким он его получил. Подчиняясь этому импульсу, он и пишет свое *Пятикнижие в новеллах*». В своем выступлении Ж. Кушнир очень подробно (насколько это возможно было сделать в течении 10 минут) разбирает новеллу И. Шрайбмана и заключает, что «литературная трактовка акиды Ихилом Шрайбманном оказалась абсолютно аутентичной достижением современной научной мысли».

Воспоминания об Ихиле Шрайбмане чередовались с высказываниями о его творчестве известных литераторов, литературных критиков, писателей и поэтов из Молдовы и других стран (М. Чимпой, А. Козмеску, М. Хазин, Р. Ольшевский, Р. Клейман, Г. Ременик, К. Шишкан и др.) и, конечно же, с чтением его миниатюр (*Мысли о юбилее*, *Может ли один писатель подражать другому?*, А. Б. Переводчик, *Снова о том*

же, *Родная литература, Mare literatură, Язык – сотворение мира? Идиш, Немножко ночью и немножко днем, Читатели, Кишиневская библиотека Мангера, Пуримские дни*), отрывков из новелл (*Пятикнижие в новеллах, Мои маленькие кораблики, Тайна созидания, Ранней весной*), романов (*Семь лет и семь месяцев, Șapte ani și șapte luni, Sieben Jahre und Sieben Monate*) и рассказов (*Все-таки сирота, Кантор и его певчие*) на идиш, русском, румынском и немецком языках. Их читали поэты, писатели и почитатели творчества Ихила Исааковича. Среди них поэтесса, доктор филологии Мирослава Метляева; доктор истории Виктор Дамиан; Ирина Шихова – доктор филологии и директор Музея Истории Евреев РМ; журналист Елена Левицкая-Пахомова; преподаватель, переводчик Наталья Алхазова; подопечные программы «Дневной центр» Благотворительной организации «Хесед Иегуда», а также молодое поколение: представители Студенческого организации Молдовы «Гилель», волонтеры Республиканского Волонтерского Цента и даже туристка из Германии (Marion Jost). За что мы выражаем всем огромную благодарность!

Завершился марафон демонстрацией видеоролика *Gânditorul din Vadul-Rașcov (Мыслитель из Вадул-Рашков)*, подготовленный Библиотекой им. И. Мангера.

„GRIGORE TINICĂ: CU INIMA ÎN PALMĂ”

Raia ROGAC

...Astfel se intitulează un nou volum semnat de Tudor Țopa, harnicul publicist, membru de onoare al Uniunii Ziaristilor Profesioniști, carte ce a văzut lumina tiparului la ÎS „Tipografia Centrală” și a fost lansat, pe 17 decembrie 2022, în Sala cu coloană a Sediului Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău, alături de o altă lucrare de același autor, titlul căreia identifică localitatea despre care a scris cu multă inspirație – *Nucărenii*.

La eveniment au fost prezenți academicieni, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, istorici, scriitori, ziariști, bibliotecari, interpreți etc., inclusiv: acad. Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei (AȘM); acad. Boris Găină, vicepreședinte al AȘM; academicienii Gheorghe Ghidirim, Grigore Tinică, Viorel Prisăcaru; dr. Mariana Harjevschi, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”; dr. Ion Varta, fostul director general al Agenției Naționale a Arhivelor; Vasile Șoimaru, deputat în primul și prezentul Parlament al Republicii Moldova; Vasile Grozav, deputat în Parlamentul Republicii Moldova (2005-2009), cel care, în calitate de pacient al reputatului cardiocirurg, în materialul de recunoștință cuprins în cartea nominalizată, a generat inspirata metaforă din titlu.

Acad. Boris Găină, pe post de moderator, a oferit cuvântul inaugural acad. I. Tighineanu, care a mărturisit din start că a citit cu interes și emoție cartea, apreciind meritul scriitorului T. Țopa, care a reușit să adune aici o serie întreagă de omagii aduse protagonistului G. Tinică de către personalități remarcabile, arătând că acest fiu al neamului, care și-a luat zborul către studii înalte din satul Cușmirca, raionul Șoldănești, a reușit, în timp, prin muncă asiduă, să fie recunoscut nu doar pe ambele maluri ale Prutului, dar și în multe țări de pe mapamond. Din 2017, eminentul cardiocirurg este membru de onoare al AȘM. Între altele, vorbitorul a

apreciat dragostea și recunoștința pe care o poartă în suflet Grigore Tinică mentorilor săi – academicienii Gheorghe Ghidirim de la Chișinău și Ioan Pop D. Popa din București, care l-au susținut întru perfecționarea cunoștințelor și a măiestriei profesionale în domeniul cardiochirurgiei de rând cu alți specialiști de mare calibru din România, SUA, Rusia.

Președintele AȘM a felicitat autorul cu onorabila vârstă, trecută de nouă decenii, dar și cu rodul muncii sale, care însumează nouăzeci și unu de titluri de carte.

În continuare, acad. Gheorghe Ghidirim a mărturisit că l-a remarcat și i-a prezis o strălucită carieră tânărului Tinică încă din anii de studenție la Institutul de Medicină din Chișinău, astăzi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, când acesta frecventa cu aviditate orele de chirurgie ale domniei sale. Fostul profesor a mai ținut să sublinieze următoarele momente: la Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, Grigore Tinică, îndrumat de titanul cardiovascular Ioan Pop D. Popa, a susținut cu brio teza de doctorat. Mai bine de două decenii, având la activ peste zece mii de operații cardiovasculare, actualmente conduce minunata echipă a Institutului de Boli Cardiovasculare „Prof. Dr. George I.M. Georgescu” din Iași. Acad. Gh. Ghidirim îl apreciază pe Grigore Tinică ca pe un fenomen strălucit în medicina actuală, bucurându-se că acesta face parte din elita Neamului.

Acad. Viorel Prisăcaru i-a dorit autorului T. Țopa să ajungă sănătos la vârsta de 100 de ani și ca numărul cărților să crească proporțional cu anii pentru a bucura cititorii, definind noul volum despre G. Tinică drept unul extraordinar. De fapt, acesta s-a referit și la cea de-a doua carte lansată – *Nucărenii*, spunând că băștinașii sunt mândri că au istoria propriului sat.

Artistul plastic și scriitorul Leonid Popescu, în calitate de fost pacient al cardiochirurgului G. Tinică, din inimă și-a exprimat

recunoștința (un material dedicat e cuprins în carte) pentru intervenția făcută la timp oportun și cu mare profesionalism. Și un alt pacient, Vasile Grozav, consideră că „G. Tinică este omul care ține inima-n palme (la propriu și nu la figurat – n.n.). Nu pe a lui, ci pe a noastră. Atunci când ne doare. Atunci când fuge pământul de sub picioare și când clopotul acela din piept împrășteie dangăt tulburător. E dumnezeiește să poți, mai bine decât mulți alții, să iei durerea cuiva, să păzești de frântură și rîsul bățăilor inimii, să păstrezi lumina în ochii cuiva. Dar de neiertat ar fi să le poți face pe toate și să nu înveți, să nu dai din darul acesta altora. Grigore Tinică urmează crezul acesta și adună în jurul său medici mai tineri, chirurghi care vor să știe mai multe și care vor să fie stăpâni pe secunda aceea numită viață”.

Șirul mesajelor de apreciere și felicitare a fost continuat de publiciștii L. Belâi, N. Schițco, A. Ganenco, primarul de Chițcani – S. Cucu ș.a.

Moderatorul Boris Găină a făcut o scurtă trecere în revistă a rezultatelor remarcabile în domeniul medicinei a profesorului și cardiochirurgului G. Tinică, ales Președinte al Societății Române de Chirurgie Cardiovasculară. Este autorul a peste 250 de articole științifice de specialitate, publicate în țară și peste hotarele ei. Este, de asemenea, autor și coautor la 21 de monografii și coautor la cinci brevete de invenție din domeniul chirurgiei cardiovasculare. Este autor și conducător a mai multor proiecte de specialitate. Protagonistul deține calitatea de membru și președinte a mai multor organizații prestigioase, cum ar fi: membru al Societăților Balcanice și Române de Angeologie și Chirurgie Vasculară; membru fondator al Cardiovascular Society Euro-Asian Bridge, membru al Societății Chirurgilor din Moldova ș.a.

Pe lângă multiplele preocupări aflate în gestiunea managerului G. Tinică, este și construcția Institutului Regional de Medicină Cardiovasculară de la Iași, care ar urma să deservească o treime din populația României și care se preconizează a fi dat în exploatare în 2026.

Pe lângă multiplele preocupări aflate în gestiunea managerului G. Tinică, este și construcția Institutului Regional de Medicină Cardiovasculară de la Iași, care ar urma să deservească o treime din populația României și care se preconizează a fi dat în exploatare în 2026.

Manifestarea a fost completată de un respiro muzical, susținut de compozitorul și interpretul Savelie Cojocaru, care a interpretat melodiile *Din cuvinte-mi este casa* (versuri de M. Lescu) și *La Saharna*.

În încheierea evenimentului de suflet și de inimă, G. Tinică și T. Țopa au exprimat calde mulțumiri tuturor celor care au contribuit la apariția ambelor volume, vorbitorilor și celor prezenți, și nu în ultimul rând gazdelor, în persoana directorului general Mariana Harjevschi, care, la rândul-i, a mulțumit ambilor sărbătoriți că au ales ca dubla lansare să se desfășoare la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din capitală, specificând că a devenit deja o tradiție ca autorul Tudor Țopa să-și lanseze predilect cărțile anume aici, bibliotecarele pregătind o amplă expoziție de carte din colecția instituției cu genericul „Tudor Țopa – cronicar al contemporaneității”.

G. Tinică, pe lângă multe îndemnuri înțelepte, a oferit și cheia tuturor succeselor, care rezidă în faptul că fiecare om trebuie să muncească cu multă pasiune și dăruire oriunde ar fi și să-și găsească în mod obligatoriu rostul în viață, acesta fiind o menire de la Dumnezeu. Domnia Sa a mai spus că are un vis – să scrie, împreună cu scriitorul Tudor Țopa, o carte despre longevitate: cum poți ajunge să trăiești 100 de ani.

În mod tradițional, a urmat o ședință foto și o sesiune de autografe. Generos din fire, domnul T. Țopa, ca de obicei, a oferit cu plăcere cărțile sale aproape tuturor celor de față.

Ambele cărți au o ținută grafică impresionantă. Cartea *Grigore Tinică: cu inima în palmă* inserează pe prima copertă o fotografie

a domnului Grigore Tinică, iar pe ultima – o poză a domnului Tudor Țopa, însoțită de un breviar biografic. De altfel, lucrarea este ilustrată cu multe fotografii din arhiva personală a autorului, dar și a plasticianului Leonid Popescu, inclusiv un reușit portret al cardiocirurgului. Din aceeași carte aș menționa o serie de interviuri solicitate ilustrului medic de către Cristiana P. Bota, Gheorghe Budeanu, ziarul *Cuvântul* din Rezina.

Pe lângă materialele dedicate în mod special dr. G. Tinică, în carte mai sunt incluse o serie de repere din istoria Neamului. O deosebită curiozitate și încântare trezește *Rugăciunea unei Regine* – este vorba de Regina Maria a României care, între altele, în profunzimea sa *Rugăciune* către Dumnezeu, spune așa: „Dă-mi Doamne, o vitează inimă ca să suport toate durerile pe care le văd și le aud; o inimă vitează ca să nu pierd curajul la sfârșitul unei zile de zbu-cium; o inimă destul de mare ca să-i poată iubi și pe cei care ni-meni nu-i iubește, destul de dreaptă ca niciodată să nu osândească în grabă și destul de milostivă ca să poată ierta de 70 de ori câte 7”.

Nu-mi rămâne decât să îndemn cititorii să caute aceste cărți pentru lectură bună și să se pătrundă de crezul Reginei Maria pen-tru a-l urma în viața noastră de toate zilele.

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

CARTEA DIDACTICĂ ȘI VALOAREA EI

*Nina REȘETNIC,
bibliotecară, Biblioteca „Onisifor Ghibu”*

„Vlad Pâslaru explică complexa și complicata natură a terminologiilor științifice în general și a terminilor pedagogice în special.”

Nicolae MĂTCAȘ,
profesor universitar, doctor

La 11 februarie 2023, Biblioteca „Onisifor Ghibu”, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a găzduit un frumos eveniment – lansarea cărții *Epistemele educației moderne: reactualizare, redefinire*, semnată de dr. hab., prof. univ. Vlad Pâslaru. Acest eveniment a urmărit modul în care educația modernă poate fi restructurată și redefinită pentru a se potrivi cerințelor societății contemporane.

La eveniment au participat dr. conf. Marina Morari; dr. hab., prof. univ. Maria Cojocaru-Borozan, dr. conf. Teodora Hubencu; dr., conf. univ. Mariana Marin. Evenimentul a fost moderat de către Marin Postu – doctor în filologie, cercetător științific al Laboratorului de Cercetări Literare și Biobibliografie al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”.

Vitalie Răileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, i-a mulțumit domnului Vlad Pâslaru pentru că a ales anume Biblioteca „Onisifor Ghibu” pentru lansarea cărții. Volumul are un titlu sugestiv, care oferă tuturor celor antrenați în domeniul educației lingvistice exerciții hermeneutice de descifrare și aplicare a valorilor educației în cadrul disciplinelor predate.

Marina Morari a adus sincere felicitări pentru lucrarea scrisă, care lansează idei originale și mai puțin cunoscute, autorul optând pentru educația de frumos, bine, dreptate și libertate. Lectura este o activitate artistic-estetică care, datorită valorii universale și orientării individuale, poate aduce plăceri estetice incomparabile.

Mariana Marin a mai menționat că Vlad Pâslaru e unicul

savant reformator al sistemului și procesului educațional, care s-a implicat totalmente în proiectarea și realizarea pe nou a educației în învățământul nostru.

Comunitatea prezintă a salutat cu drag lansarea cărții. Cu un cuvânt de salut s-au mai adresat Marcela Mardari, scriitoare și director al Editurii „Pontos”; dr., conf. univ. Theodora Hubenco; mulți profesori, învățători și cei interesați de domeniul educației.

Volumul sintetizează viziunile profesorului și cercetătorului Vlad Pâslaru asupra educației și învățământului național românesc din Republica Moldova în contextul reformei generale a acestuia (anii 1988-2021), din perspectiva reactualizării/definirii/redefinirii terminologiei aferente.

Abordarea preponderent filosofică și teoretică motivează titlul și structura cărții. Ideile și conceptele, studiile practice sunt structurate tematic și epistemic: de la general la particular și singular, de la cele mai generale episteme ale cunoașterii educației – la epistemele pedagogiei naționale moderne, și de la ele – la ideile, conceptele, principiile, teoriile și paradigmele unor tipuri de educație (literar-artistică, lingvistică, artistic-estetică, teatrală, muzicală, interculturală, moral-spirituală).

Vlad Pâslaru este doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, cercetător științific principal la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM. Autor a peste 200 de lucrări teoretice și aplicative (printre care monografii, culegeri de studii, eseuri pedagogice, curricula și manuale școlare, ghiduri metodologice, studii de analiză și sinteză), care au ajuns să fie recunoscute în întregul spațiu educațional românesc. A introdus un concept nou al disciplinei Limba și Literatura română, a dezvoltat o nouă direcție de abordare a predării-învățării limbii și literaturii române în școală.

Selectiv, vom trece în revistă doar unele studii și monografiile semnate de autor: *Probleme actuale de studiere a literaturii în școală* (în colab.), Chișinău, Editura Lumina, 1983; *Valoarea educativă a interacțiunilor literare*, Chișinău, Editura Lumina, 1985; *Educația literar-artistică a elevilor*, Chișinău, Editura Lumina, 1991; *Curriculum de bază. Documente reglatoare* (în colab.), Chișinău, TipCim, 1996; *Tehnologii educaționale* (în colab.), Chișinău, Editura Cartier, 1998; *Introducere în teoria educației literar-artistice*, Chișinău, Editura Museum, 2001 (reeditare: București, Editura Sigma, 2013); *Principiul pozitiv al educației*, Chișinău, Editura Civitas, 2003; *Competențe ale pedagogilor: interpretări* (în colab.),

Chișinău, Continental Grup, 2014; *Educația artistică în preșcolari-tate* (în colab.), Chișinău, Editura Pontos, 2016; *Prolegomene pentru o didactică a artelor* (ediție bilingvă), Chișinău, Editura Prolibra, 2017; *Educație și identitate: termeni de referință*, Chișinău, Editura Știința, 2021.

Numele cercetătorului și profesorului Vlad Pâslaru s-a impus în conștiința opiniei pedagogice din Republica Moldova, mai ales în anii '90, în perioada de Renaștere culturală și națională. Dumnealui pune problema reconceptualizării educației și învățării în baza unor principii democratice, avansează conceptul de „școală națională”, în care limba, literatura și istoria românilor devin garantul formării identității naționale a educabililor. Vlad Pâslaru avansează ideea construirii unei pedagogii cu identitate națională și se încadrează în procesul de edificare a școlii naționale.

Domnia sa a participat la elaborarea unui șir de documente importante: Concepția generală a învățământului, Concepția educației lingvistice și literare (1995), Concepția formării profesionale a personalului din învățământul preuniversitar, Concepția evaluării școlare, Concepția moral-spirituală.

Înzestrat cu o cultură filosofică dezvoltată din lucrările lui Immanuel Kant, Constantin Noica și alții, Vlad Pâslaru și-a asumat responsabilitatea pentru delimitarea valorilor educaționale. A subliniat mereu că școala reprezintă locul de păstrare și de transmitere a valorilor identitare, culturale, naționale.

A ținut cursuri ca profesor invitat la UPS „Ion Creangă”, UPS „A. Russo” din Bălți, Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău). A întemeiat o școală științifică, formată din 19 doctori, 2 doctori habilitați, care au preluat și dezvoltă mai departe paradigma educației literar-artistice. Vlad Pâslaru a realizat o carieră academică exemplară, contribuind la edificarea unor noi generații de cercetători, cărora le-a oferit, cu dărnicie, tot sprijinul său.

Doctor habilitat în pedagogie Vlad Pâslaru este un cercetător care a creat teoria educației literar-artistice, unde textul și cititorul, educatorul și elevul, sensul și contextul, cunoașterea artistică și cea științifică se produc în unitate epistemică. Întreaga sa opera științifică poate fi considerată o metanarațiune pedagogică cu un puternic impact asupra matricei moderne a națiunii române și cu o valoare de destin pentru educația din Republica Moldova.

Foto: Biblioteca „O. Ghibu”

PLEDOARIE PENTRU ROMANUL „RĂZBOIUL SOLOMONARILOR” DE MONI STĂNILĂ

Victoria BARGAN

Cartea *Războiul Solomonarilor*, scrisă de Moni Stănilă, se încadrează în categoria romanului fantasy. Romanul, apărut la Editura Polirom, în Colecția „Junior”, s-a născut dintr-o simplă inițiativă a autoarei de a crea ceva interesant pentru nepoata sa, care îi tot cerea recomandări pentru lecturi și care totodată a inspirat-o. Interesant e faptul că scriitoarea a început să scrie romanul după sărbătorile de iarnă, aceasta fiind perioada în care încep aventurile din poveste. Deși Moni Stănilă a scris cartea doar în 3 săptămâni, *Războiul Solomonarilor* a fost publicat mult mai târziu, abia peste 4 ani, în 2018. Dintr-un interviu aflăm că autoarea a ținut roma-

mul în sertar mai mulți ani. Între timp, l-a citit pe Tolkien – părintele literaturii fantastice, iar dorința de a recupera mitologia românească și basmul românesc a îndemnat-o, într-un final, să-l publice.

Cartea reprezintă o istorie desăvârșită, complexă, plină de tragism, îmbinată cu multe elemente de basm. Ea ne spune povestea unei lumi fantastice, care se zbate între forțele binelui și cele ale răului. Această istorie se extinde pe 15 capitole lungi cu un epilog și constituie o narațiune fabuloasă, conținând, în același timp, multe descrieri amănunțite, având o structură inelară (începe cu o istorie despre războiul solomonarilor de acum 300 de ani și sfârșește cu o nouă luptă între aceleași forțe).

În această carte toate întâmplările se rotesc în jurul protagonistului Ionuț, un băiat inocent și mărinimos, de 17 ani, din Colonia Românească. Pe parcursul evenimentelor, observăm cum acesta este supus la diferite încercări anevoioase, pe care însă le trece datorită calităților sale. Chiar și numele lui, ce provine din ebraică, are o semnificație frumoasă: „Dumnezeu a avut milă”. Când situația expusă în carte se agravează și ajunge la începerea războiului legendar, care pare să se termine cu biruința ființei răului, de care toți se tem, Ionuț este înfățișat ca un erou, care contribuie la salvarea Luminii și la triumful Binelui asupra forțelor răului. El alungă Bezna și câștigă războiul solomonarilor. Romanul ne oferă o lecție de neuitat: că Binele, fiind atotputernic, mereu învinge răul, important e să credem în asta.

Cred că această carte poartă un mesaj mult mai profund decât pare la prima vedere. Călătoria lui Ionuț la care asistăm se identifică cu drumul parcurs de acesta spre autocunoaștere, căci într-adevăr protagonistul, pornind în acest periplu, își dă seama ce forță interioară are și știe cum să-și folosească bunătatea ca să le fie altora de folos.

Din punctul meu de vedere, romanul accentuează, mai ales, importanța valorilor umane, căci ele ne ghidează și ne ajută mult. Cartea ne înfățișează mentalitatea generală a populației din lumea aceasta magică. Așadar, cititorii pot constata cât de vicioasă și influențată negativ e societatea din Pădurea Întunecată din cauza forțelor răului ce domină acolo, aceasta fiind una dintre cauzele conflictului din roman. *Războiul Solomonarilor* relevă faptul că trebuie să iubim adevărul și credința și să fim altruști, mărinimoși, curajoși și empatici...

O altă caracteristică impresionantă a romanului este amestecul elementelor din mitologia românească cu simboluri. În text întâlnim multe personaje create de folclorul românesc: solomonari, sânziene, iele, balauri, vântoase, vrăjitori, pitici. Vedem că dintre aceste personaje fantastice îi întâlnim deseori în carte pe solomonari, niște magicieni care controlează mișcarea norilor, care pot aduce grindină și vindeca boli. Așadar, alături de Ionuț, un rol semnificativ în poveste îl are și Solomonarul Ilie, de zece ori străunchiul acestuia, care-i hrănește de mic imaginația cu povești, îi ghidează alegerile și îl ajută să supraviețuiască în Pădurea Întunecată. Unele dintre personajele menționate mai sus se regăsesc și în alte basme românești. Cititorii observă asemănarea dintre Ionuț și un

alt personaj din cultura noastră, Făt-Frumos, prin faptul că ambii salvează lumea de rău. Vrăjitoarea Malaverba, un personaj negativ în această carte, se identifică cu Muma Pădurii, care ne e cunoscută din basme.

Pot spune că, astfel, autoarea a reușit să evidențieze obiceiurile strămoșilor noștri și să reînsoflească creațiile românești, oferindu-le un loc remarcabil în cartea sa. Mi-a plăcut că povestea e bogată în simboluri. Putem observa că autoarea invocă simboluri din domeniul creștinismului (crucea, busuiocul, icoana). Simbolul ninsorii abundente, care este prezentată în primul capitol, semnifică schimbarea în lume, începutul greutăților, prevestirea unui război. Întâlnim în carte și întruchiparea luminii, care înseamnă cunoaștere, viață, fericire, iar întunericul reprezintă răul, nenorocirea, pedeapsa. În roman, aceste două forțe luptă de mult timp pentru stăpânirea lumii.

Observăm o legătură dintre acest roman cu alte câteva mituri fundamentale românești, cum ar fi *Miorița*, *Traian și Dochia*, *Meșterul Manole*, ce au servit drept sursă de inspirație pentru literatura cultă. Baciul moldovean din *Miorița* și Ionuț nu se tem de moarte și de durere; în *Traian și Dochia* este prezentă dragostea de baștină, la fel ca în romanul scris de Moni Stănilă. În *Meșterul Manole* și *Războiul Solomonarilor* elementul comun este altruismul, sacrificiul pentru lucrurile frumoase.

În concluzie, pot afirma că acest roman mi-a lăsat o amprentă adâncă în suflet, deoarece aici este prezentă confruntarea anevoioasă dintre două realități opuse: *binele și răul*. Este fascinant să urmărim cum se schimbă destinele personajelor pe parcursul derulării evenimentelor. M-a impresionat cum protagonistul a reușit să demonstreze că putem învinge un război fără a ucide și că trebuie să-i răspundem urii cu prietenie și bunătate.

Vă îndemn să lecturați *Războiul Solomonarilor*, căci fiecare dintre noi are ce învăța din poveștile spuse de Ionuț, datorită căroră „lumea poate deveni mai bună și mai frumoasă”.

Victoria Borgan este cititoarea Bibliotecii „Ovidius”, elevă în clasa a VII-a „C”, IPLT „Mihai Viteazul”, participantă la concursul „Bătălia cărților” (organizat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj), deținătoarea titlului de CITITOR EXEGET, etapa „Convinge-mă să citesc”, ediția a VIII-a.

„RĂZBOIUL SOLOMONARILOR” DE MONI STĂNILĂ – O INCURSIUNE ÎN BASMELE ȘI MITURILE FUNDAMENTALE ROMÂNEȘTI

Irina GARȘTEA

Cartea *Războiul Solomonarilor* de Moni Stănilă, apărută în anul 2018 la Editura Polirom, a avut un succes imediat în rândul tuturor categoriilor de cititori. Introdus în programul de studii, sugerat în lista de lecturi suplimentare, romanul înfățișează un basm modern care se înscrie cu succes în seria cărților *Harry Potter* de J.K. Rowling, *Poveste fără sfârșit* de Michael Ende și *Stăpânul inelelor* de J.R.R. Tolkien. Originalitatea romanului constă în valorificarea confruntării dintre Bine și Rău, a numelor personajelor biblice, având conotație distinct creștină prin sintetizarea basmelor românești ce privesc motive literare ca cel al obstacolelor, al drumului inițiativ, al moștenirii modelelor existențiale din moși-strămoși, în definitiv – a desăvârșirii sufletești.

Chiar din primele rânduri, autoarea provoacă cititorul să înțeleagă mentalitatea religioasă, tipologia omului care știe să citească semnele trimise de Dumnezeu prin manifestările naturii: Solomonarul Ilie înțelege că ninsoarea neobișnuită este un mesaj că se va întâmpla ceva rău, fenomen ce constituie intriga romanului. Pe parcursul desfășurării momentelor subiectului, indiciu al genului epic, presupunerea solomonarului se adevărește: situația inițială se dezechilibrează, Ionuț pleacă cu Amoralul Fotie

(începe, așadar, situația dificilă), o întâlnește pe Isidora și pe pitici, scapă din mâinile Vrăjitoarei, rezistă ispitei Sâzienelor, se reîntoarce la Malaverba, e răscumpărat de balaurul Zo Y, iar în ultimul capitol se descrie victoria Binelui (deci, depășirea situației dificile), în timp ce epilogul înfățișează o situație finală de echilibru.

În continuare, construirea personajelor dezvăluie o profundă cunoaștere a Sfințelor Scripturi (autoarea fiind absolventă a Facultății de Teologie). Totuși, înțelepciunea creștină condensată în basm nu este oferită dogmatic, didacticist, ci constituie esența viziunii asupra lumii a Solomonarului Ilie, a lui Ionuț, a balaurului Zo Y. Tema și conflictul sunt sugerate chiar de titlu, denumirea de „solomonar” putând fi un derivat de la Solomon, marele înțelept. Modurile de expunere sunt specifice genului epic, iar relatarea se face la persoana a treia, romanul având o structură inelară. Sunt introduse în mod subtil și cele patru mituri fundamentale: mitul etnogenezei, mitul morții și transhumanței, al Zburătorului și cel al Jertfei necesare Creației, lucru care contribuie, cu certitudine, la complexitatea romanului.

Conflictul dintre două inteligențe superioare este reprezentat în roman de Ilie și Sathanasie, primul purtând același nume ca prorocul Ilie, desăvârșindu-se spiritual prin dezvoltarea calităților divine, celălalt, Imoralul Athanasie, din cauza orgoliului, a egoismului, decăzând în imoralitate, în Rau, amintind chiar prin nume de îngerul decăzut la începuturile Lumii. Moni Stănilă conturează astfel dualitatea existenței în fiecare Om, un exemplu concret fiind slugile vrăjitorilor și ispita de a se lăsa pradă orgoliului. Se face referință, mai ales, la cei înzestrați cu o inteligență remarcabilă (ca Imoralul Sathanasie), la oamenii de succes din afaceri, politică, știință care devin captivi ai banului, coalizând cu Diavolul și mortificându-se din punct de vedere duhovnicesc, pentru că pierd din dimensiunea esențială a Omului: iubirea de aproapele.

În continuare, aș vrea să insist pe descifrarea simbolurilor din carte, prin care se relevă ideea „toate-s vechi și nouă toate”. Sunt de apreciat numele alese de autoare. De exemplu, numele Isidorei face aluzie la rolul acesteia pe parcursul drumului, căci are semnificația de „zeiță egipteană a naturii” (poate înțelege graiul pasărilor), dar și la faptul că este un mare ajutor pentru protagonist, un dar de la Amoralul Fotie (semnificând, din greacă,

„darul zeiței Isis”). Numele neobișnuit al cioroiului OnceAgain care se traduce prin „din nou”, ar putea simboliza faptul că Ionuț din nou și din nou este ajutat de pasăre: „Inima îi era bună și milostivă și tot limbajul oribil era felul lui de a-și ascunde bunătatea într-o lume rea”.

Ionuț, tânăr crescut în cheia valorilor creștine, reprezintă inocența a cărei sursă este iubirea de aproapele, calitatea ce marchează desăvârșirea sufletească, fiind ultima treaptă din scara virtuților a Sfântului Ioan Scărarul. Forța sa miraculoasă își are rădăcinile în calitatea menționată mai sus: Ionuț își asumă o responsabilitate uriașă: „E în firea lucrurilor să se facă o pierdere mai neînsemnată pentru un câștig mai mare. Eu pentru asta am venit la voi, ca voi să trăiți și eu să iau blestemul vostru asupra mea. Nu e vorba de voi sau de mine, e vorba de viața lumii, iar pentru viața lumii nici un sacrificiu nu e prea mare”. Ca și Iisus, băiatul promovează cele mai înalte valori, cuvântul său are putere întemeietoare de Frumos. „Nu mai vărsați sângele tinerilor, nici sângele slugilor, căci niciodată pacea nu se naște din război. Iar lumina nu se naște din întuneric, ci îl risipește. Ce altceva e întunericul, dacă nu lipsa luminii? Și ce altceva e răul dacă nu lipsa binelui? Iar dacă răul și întunericul nu au ființă, ci sunt doar o lipsă, cu cine ne batem? Să ne înveșmântăm cu lumina și să arătăm tuturor, chiar și celor înverșunați, că întunericul e lipsa luminii și răul e lipsa binelui”.

Pădurea Întunecată face referință la iad, cei 12 viteji i-ar putea simboliza pe cei 12 apostoli, Teodor – pe Iuda reîntors la Dumnezeu; focul, ca element pozitiv, ne trimite cu gândul la un foc purificator, ce regenerează, din care se nasc lucruri noi, iar ca simbol negativ face referință la flacăra demonică și distrugătoare. De asemenea, este introdusă și durata unei zile coloniale care poate varia, fenomen ce face aluzie la relativitatea timpului: „Și dacă mori la șaptesprezece ani, și dacă mori la cinci sute, când mori, exact atunci în clipa morții, dacă te uiți înapoi la viața ta, nu mai contează că ai trăit un an sau o mie, ei sunt trecuți și tu mori. Timpul trece și odată trecut, nimic nu îl întoarce. Azi mă doare, dar o să fie o zi în care n-o să mă mai doară. Când vine ziua aia, nu mai contează că undeva, în trecut, a durut tare. Trăiești bine sau rău, chinuit sau slujit, iubit sau urât, când mori, mori. Nu mai contează dacă a fost bine sau rău, mult sau puțin.”

Scrisă într-un mod original, cartea este un îndemn formidabil de a trăi după modelul lui Hristos, singura posibilitate de a ieși învingători în lupta cu Răul: cu invidia, zgârcenia, egoismul, dependența de un viciu, dar și cu setea de putere, războaiele, crimele. Apocalipsa, ce este înfățișată prin războiul propriu-zis de la sfârșit, depinde de noi când va veni (lucru sugerat pe tot parcursul romanului). E în puterea omului să îndepărteze ceasul cumplit prin stărpirea oricărui mic rău din sine și din cei care-l înconjoară, prin iubirea de semeni – principalul percept creștin.

Mai mult decât un captivant drum inițiativ, cartea constituie în același timp o sinteză a tuturor virtuților spirituale, a convingerilor despre viață, este o lecție elocventă despre sacrificiu, răbdare, dragoste de oameni, înțelepciune și curaj. Treptat, ideile profunde prezentate într-un mod încântător, atractiv mi s-au infiltrat în minte și în suflet, reușind să-mi influențeze considerabil propria viziune atât asupra lumii interioare, cât și a celei exterioare.

Irina Garștea este cititoare a Bibliotecii „Ovidius”, elevă în clasa a IX-a, IPLT „Mihai Viteazul”, participantă la concursul de lectură „Bătălia cărților”, etapa „Convinge-mă să citesc!”, ediția a VIII-a, categoria 11-14 ani, deținătoarea titlului de CITITOR EXEGET.

O PRIVIRE ÎN URMĂ: „MARGARETA NOASTRĂ” ȘI „SĂLBATICII COPII DINGO”

*Cristina DICUSAR,
Secția „Memoria Chișinăului”, BM*

Anul literar 2021 ne-a adus noi călătorii ficționale prin Chișinău. Două dintre aceste călătorii au avut loc cu prilejul a două cărți, în care firul narativ este depănat în capitala unde și-au petrecut câțiva ani de studenție/liceu Dumitru Crudu și Vasile Ernu, doi dintre cei mai cunoscuți scriitori români basarabeni, autorii cărților despre care voi vorbi mai jos.

Fiind, în același timp, cărți care funcționează foarte bine independent, *Margareta noastră* de Dumitru Crudu și *Sălbaticii copii*

dingo de Vasile Ernu se completează reciproc, întrucât ambele cărți au același subiect: Chișinăul din perioada anilor '80-'90. Cu ajutorul acestora veți (re)descoperi un Chișinău autentic și veți (re)cunoaște evenimentele, locurile și personajele-cheie ale capitalei acelor timpuri.

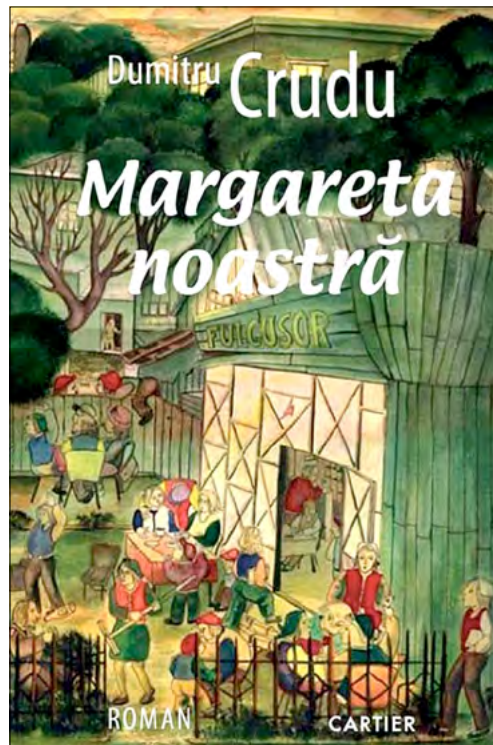
Margareta noastră de Dumitru Crudu

Margareta noastră (Cartier, 2021) este cel mai recent roman al lui Dumitru Crudu, un roman care are ca subiect Chișinăul contemporan, dar și cel al începutului anilor '90.

Ațiunea romanului se desfășoară într-un timp ambiguu: realitățile anilor '90 (Cafeneaua „Fulgușor”, „Guguța”, „Jaba”) se împletesc cu cele contemporane în așa fel încât Chișinăul devine un teren al amintirilor, un oraș interiorizat.

Chișinăul reprezentat în roman este un Chișinău văzut din mers, din troleu sau din taxi, un oraș care se perindă prin fața ochilor, rareori unul static, ci unul mereu în mișcare. De altfel, narațiunea se oprește doar în câteva locuri-cheie: sediul Uniunii Scriitorilor din Moldova; o curte anonimă, în care Colea și Marius Terebnea, personajele principale, își petrec o bună parte din noaptea; biblioteca; câteva apartamente și Viaduct-ul. În restul romanului, timpul și spațiul se perindă prin fața ochilor cu o viteză coplesitoare.

Vocea naratorului îi aparține lui Colea, un personaj care trece printr-o acută criză identitară, o criză care se răsfrânge și asupra vieții lui private, acesta simțindu-se tot mai însingurat, dar și, mai ales, criza aceasta îi determină o altă criză, cea a scrisului: „(...) mi se făcu o silă uriașă. O silă față de toată literatura mea și o silă uriașă față de mine” (p. 108). Un mare câștig al acestei cărți este însă că suferința eului narator nu este deloc una

centrală în roman, din contra: în inima acestui roman se află preocuparea față de alții și, mai ales, față de Marius Terebnea, scriitorul și prietenul cel mai bun al lui Colea, la care personajul narator se gândește insistent, rumegând fiecare amintire, înțelegând însă că orice ar face și oricât de mult ar vrea să-și ajute prietenul, nu mai există o punte de comunicare între ei doi: „mă întrebam nedumerit, oare cum de l-am putut venera pe vremuri, iar acum am ajuns să-l disprețuiesc sau să-mi fie milă de el?” (p. 74).

Tot reflectând asupra caracterului lui Terebnea, Colea înțelege că a devenit el însuși o oglindă a prietenului său cel mai bun, a devenit și el asemeni lui Terebnea, preluând de la el trăsături pe care ajunge să le disprețuiască, de care vrea să se desprindă.

Totuși, Colea decide să-i rămână alături lui Terebnea, încercând să-i dea o mână de ajutor. Această decizie a sa înseamnă că, atunci când Marius Terebnea dispăre de la Spitalul de Urgență de la Botanica, Colea se va aventura într-o căutare a prietenului său, căutare care nu cred că se termină vreodată, în pofida morții lui Marius.

Parcursul personajului principal, Terebnea, începe și se termină în același loc: clădirea Uniunii Scriitorilor din Moldova. De altfel, unele locuri și personaje din roman devin alegorice: romanul reflectă, ca-n sala cu oglinzi a Uniunii Scriitorilor, sfârșitul vieții unui poet; Margareta (clară referință la romanul bulgakovian), personaj care, spre deosebire de Margarita lui Bulgakov, nu reușește să-și salveze iubitul, nu-l poate urma, iar la sfârșitul romanului, devine „Margareta noastră”, a tuturor, o forță care ar putea aparține oricui „întinde mâna”.

Margareta noastră e și un roman al singurătății, un roman despre oamenii care ne înconjoară și care ne pot fi prilej atât pentru o și mai mare însingurare, cât și pentru o transformare imediată spre bine.

Sălbaticii copii dingo de Vasile Ernu

Autoficțiune, memorii, docu-ficțiune, eseu sau bildungsroman, *Sălbaticii copii dingo* (Polirom, 2021) este o carte greu de încadrat într-un gen, dar ușor de citit (cu condiția să ascuți/știi și sound-track-ul).

Vasile Ernu încearcă să re-creeze atmosfera de la sfârșitul anilor '80 din Chișinău, prezentând în cel mai mic detaliu viața și „personajele” pe care le puteai întâlni într-un Chișinău de tranziție, un

Chișinău care se despărțea de regiulul comunist.

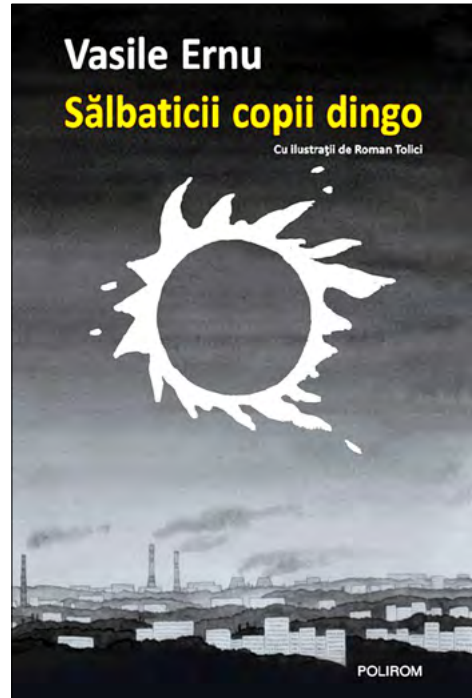
Autorul se concentrează pe felul în care a trăit el/„personajul” Vasile Ernu perioada adolescenței de dinainte de revoluție, felul în care vedea el oamenii, peisajul capitalei, diferitele sectoare, școli, tendințe și ritualuri ce țineau de viața la Chișinău. Pe de altă parte, nostalgia după adolescență este un pretext pentru a scrie și despre lucruri mai concrete, despre războiul din Afganistan, despre clădirile de tip *komunalka* și *hrușciiovka* în care trăiau oamenii sovietici, despre situația homosexualilor în URSS, despre viața lucrătorilor de fabrică, despre rolul femeilor în păstrarea limbii române în Basarabia, despre emergența unui nou grup de intelectuali, care țineau de revoluția din '89 și care au readus grafiatul în, pe atunci, RSSM, despre personajele principale ale Chișinăului acelor timpuri.

Unele pasaje sunt molipsite de o atmosferă pe care, chiar dacă nu ai trăit în Chișinăul anilor '87-'89, o poți simți cu ușurință datorită textului:

„Plictisiți după câteva ore de discuții continue, plecam să ne plimbăm la Lacul Comsomolist; aveam acolo un loc special unde ne strângeam și iar discutam ore în șir (...).”;

„Pentru noi, proletarii, un cabernet ieftin era sigilat cu un dop ieftin de plastic. Avantajul era că se desfăcea foarte repede. Și se consuma la fel de repede. Avea un gust acrișor. *Kislîi*, cum ziceam noi. Și nu știu cum făceam că mereu ne pătam hainele cu el. Lăsa niște pete vinete (...). Dar dacă la început ne rușinam și încercam să ascundem petele, să le spălăm repede, cu timpul ele au devenit ceva obișnuit. (...) Începuserăm chiar să bem neglijent: peste noi se așezau straturi-straturi de pete roșii, vinete, violete. Cu timpul, au ajuns să facă parte din hainele noastre, din corpul nostru. Din noi.” (p. 86).

Un alt aspect important al cărții este descrierea Chișinăului și, mai ales, a sectoarelor orașului, a elementelor considerate mai puțin „pitorești”, mai puțin de suprafață:

„Stăteam și priveam trist, melancolic acei monștri minunați de la Ciocana. Mă tulburau atât de tare, că îmi venea să plâng. Nimic nu se compară cu Чеканы ТЭЦ 2 – Ciocana ТĂТ 2, centrala electrică a orașului.// Erau trei furnale, dacă îmi amintesc bine. Imense, cilindrice, din care veșnic ieșea fum.” (p. 143);

„Ciocana era un cartier nou, uriaș, opus cartierului vecin Râșcani. Aici aveai un bulevard mare, „ca la ruși”, și blocuri optze-ciste mari, zdravene, înalte de opt etaje, cu spații largi între ele. Nu era prea multă verdeață. Asta avea să apară mult mai târziu” (p. 97);

„Poșta veche era cartierul nesupușilor. Cred că pe aici circula un singur autobuz, numărul 10, care pornea din centru, de lângă sinagoga veche și baia publică. Mai era și un microbuz de tip marșrutka, ce pleca de pe lângă Armenească. Eu mergeam mult pe jos prin acest cartier. Mă simțeam ca acasă. Totul era să știi ce să răspunzi când erai întrebat.” (p. 95).

Așadar, avem două elemente care mișcă povestea: nostalgia față de adolescența trăită la Chișinău și dorința de a documenta evenimentele și mentalitatea oamenilor din acel loc și timp. Astfel, cartea e un ghid într-o lume apusă, într-unul dintre straturile ascunse ale Chișinăului de azi.

EXPRESIA DEPLINĂ A POEZIEI ALINEI PURCARU

Vitalie RĂILEANU,
șeful Bibliotecii „Onisifor Ghibu”

Dacă nu e ușor a scrie versuri... și mai greu a devenit, în ultima vreme, a scrie despre versuri, deoarece unii poeți c-am au tăiat legătura cu cititorii.

Ei bine, poeta Alina Purcaru vine dintr-o altă perspectivă – ea se atașează lecturilor predilecte...

Dincolo de momente extatice ale cristalizării sentimentului erotic (puține, de altfel), de reverie și *minciună romantică*, în sfârșit, dincolo de teribilismul unui protocol cvasi-ironic în care este relegată suferința eșecului, profunzimea acestei poezii constă într-o dramă spirituală: „dar nu le voi numi/ expresia ta – o lespede cu care să tot lovești în amintire/ cum fac străinii când sparg ușa în coșmaruri/ și intră în casă ca prieteni/ ca tine/ relații dureroase și sângeroase/ s-au așezat pe oasele mele – o musculatură nelucrată/ sindromul picioarelor umflate/ degetele pe care inelele nu mai încap/ un creier din care uneori dispar/ momentele rușinii/ *like I*

*was spiked/ Mă trezesc uneori cocoșată de vină/ femeie încă tânără care în loc să se dedice,/ adoră viața/ dispar în golul dintre etaje/ în blocuri care se șterg constant din memorie/ scap frecvent obiecte din mână/ râd cu oameni nepotrivți/ și uit atât de mult/ apoi îmi cer iertare/ mai ales/ când nimeni nu vrea să se trezească/ relații dureroase și sângeroase/ am scris –/ expresia ta când nici măcar nu spui nu/ ca și cum/ chiar e nevoie să mă faci să spun?/ Nu mă face să spun./ Nu fi vulgară” (*Relații dureroase și sângerânde*, pp. 18-19).*

Poeta are, în mod acut, conștiința scindării ființei (spirit și materie). Întreg interesul liricii sale vine din interpretarea dramei spirituale ce e o experiență a corpului, iar, pe de

altă parte, din omologia dintre această dramă și cea a scrisului, expresia deplină a lor regăsindu-se în *Mozaic. Despre artă*: „Și mai e acest perete/ Pe care îl tot împing ca pe un paravan – o fațada lăcuită,/ o imagine/ din sute de mii de bucățele colorate/ făcută./ Îmi treceam degetele peste suprafața lor lucioasă/ gresie albastră lângă gresie albastră/ lângă gresie albastră/ un fel de cer pe verticală,/ asamblat cu foarte multă grijă/ netezit./ Foarte frumos mi se părea/ și nu reușeam decât foarte rar să văd/ imaginea întregă:/ un miner cu cearcăne de mozaic/ și o mare cască albă/ un chip înalt/ cât tot peretele/ liceului industrial Vulcan/ făcut din bucățele mici de gresie/ vizitat la fiecare plimbare/ de doua fetițe și mama lor/ care le cumpăra langoși/ și le explica/ ce e langos/ ce e miner/ ce e liceu/ ce e locul în care trăim acum/ ce sunt acele blocuri/ Ce e aia artă?/ Ce e arta aia?/ Ce e arta asta cât blocul nostru de mare?/ Și când a intrat cuvântul nou/ în viața noastră?” (*Mozaic. Despre artă*, pp. 37-38).

Poeta se situează mereu într-o ipostază a amintirii: „singurul film pe care vreau să-l văd/ e un film din anii '80,/ de la începuturi./ Se petrece într-un oraș minier,/ mic/ unde oamenii spun că nu se întâmplă niciodată nimic/ dar mereu lumea se crapă/ să iasă

mai mult/ și mai mult/ la suprafață,/ pentru muncitori foarte tineri și strămutați/ și pentru copiii lor întâmplători –/ acel loc unde se organizează nedei,/ vizionari de casete video/ nepotrivite pentru/ nicio vârstă/ picnicuri comune cu lăzi de bere rece/ și mingi lipicioase/ din floricele de porumb,/ unde în continuare apar afișe/ cu spectacole de muzica populară/ la clubul sindicatelor/ și numere de magie”.

Sigur că lirica acestei poete originale, am zice noi, nu se reduce la atât, deoarece stilului ei i se asociază drama precarității ființei, a uniformizării și înstrăinării omului în societatea contemporană: „Energia obiectelor îndelung folosite –/ asta mi-a plăcut/ o alăturare fără precedent/ și fără dubluri./ Foarfeca mea trece/ prin țesutul moale/ al jucăriilor vechi/ din ele fac figurine magice/ pocit e totul de acum,/ atât de intim./ Le așez în geam/ în loc de ceva sângeros./ Ne-am construit bărci/ din rămășițe reutilizabile/ învățăm pentru prima dată/ nume de păsări/ sub acest soare nou/ ne arătăm rar./ Mama îmi scrie: e bine ca omul/ sa trăiască intens și în armonie –/ într-un mesaj de noapte bună/ palpită/ paradoxul vieților noastre arse/ dar încă nu de tot” (*Adăpost*, p. 69).

Avem de a face și cu un lirism al violenței într-un limbaj prozaic, sau, dimpotrivă, cu un expresionism abstract, cvasi-grotesc.

Alina Purcaru se află cu acest volum în proximitatea adevăratei poezii vizionare, în care imaginarul se substituie integral realității, deși... uneori pare încă a cocheta cu textualismul.

Oricum, în viziunea noastră, poeta rămâne la universul de fosforescențe misterioase și imaginare, întrucâtva inițiatice din cadrul volumului dat, realizând această excepțională carte.

PURCARU, Alina. *Tot mai multă splendoare*. Chișinău: Cartier, 2022. 96 p. (Colecția „Rotonda”). ISBN 9789-975-866-279.

„PRIMĂVARA LECTURII LA ROMÂNII” DE TEODORA FÎNTÎNARU – UN EXTRAORDINAR PERIPLU PRIN VIAȚA ȘI ISTORIA CĂRȚII

Elena TARAGAN,
șef sector, Secția Studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”;

Elena UNGUREANU,
șef Secție Studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”

Teodora Fîntînaru a scris o carte pentru adevărații pasionați ai lecturii, pentru cei interesați a cunoaște diverse aspecte ce țin de carte, prezentând polisemia termenului *livresc* într-un „discurs pluridisciplinar, implicând recursul la filologie, etnologie și imagologie, la psihologie și sociologie”, în studiul căruia autoarea adoptă ipostazele filologului, criticului de artă și arheologului.

Îndemnul „Frați ai mei, cinstiți și respectați cartea” capătă tot mai multă putere în vremuri de recesiune culturală. După cum menționează autoarea, „în documentele studiate, de până la începutul secolului al XIX-lea, nu am înregistrat nicio dovadă a inutilității cărții și a lecturii” (p. 31). Cartea a fost și rămâne o forță în istorie, un obiect de temut (motiv pentru care, de-a lungul secolelor, aceasta a sfârșit, de multe ori, pe rug). E adevărat că, în multe cazuri, cartea a generat crize de conștiință, acea lectură senină fiind o raritate, „umbra pascaliană” sau „fiorul descartian” (p. 85) tulburând ființa umană în încercările sale de a descifra lumea.

Lucrării date (care este o altfel de istorie a cărții) nu-i lipsește componenta originalității. Acest lucru este susținut de faptul că aici perspectiva asupra rolului cărții în viața omului este una a spațiului și a vieții private, „viața cotidiană a ei, locul și rolul pe care, treptat, și le adjudecă, în spațiul privat, cartea” (p. 12).

Cărțile au participat și participă la emanciparea individului, invenția lui Johannes Gutenberg și Reforma provocând o serie de mutații sociale, culturale și economice.

Prin intermediul cărților, ies la lumină aspecte relevante ale vieții cotidiene, care zugrăvesc istoria trăită, viața de altădată, lucruri ce uneori scapă cărților de istorie: „Diferitele prezențe și ipostaze ale cărții, de la cele iconografice la cele ale însemnărilor marginale, ne pot conduce mai subtil, așa cum nu o fac alte

documente, în apropierea omului de altădată” (p. 260).

Mai mult decât atât, autoarea specifică că acest obiect, cartea, mereu prezentă în viața individului, este „purtătoare de semne ale istoriei, de reflexii ale societății, dar și ale interiorității ființei umane” (p. 262). Autoarea subliniază: „Am încercat să sugerăm celor interesați de modul în care cartea pune în mișcare cutume sau stabilește altele noi, că acest obiect printre altele dispune de atâta autoritate cât să statueze norme de civilitate privind cartea și nu numai, manifestate prin grija față de aceasta, dar și prin evidențierea unui cod nescris, cu privire la relațiile dintre oameni, determinate

de proprietatea ori folosirea cărții” (p. 262).

Căpătând, pe alocuri, note mult mai prozaice, pragmatice, utilitare, produsele culturale (sub forma cărților de bucate, rețetarelor, registrelor, calendarelor etc.) dezvăluie existența cotidiană, fiind necesare în studiul istoriei, iar această „istorie prin cei mici” (Nicolae Iorga) este importantă pentru a înțelege, mult mai pe larg și în detaliu, lumea.

Din start, autoarea ne anunță că lucrarea a presupus parcurgerea unei biografii vaste, odiseea bibliografică a acesteia bazându-se pe criterii de selecție precum: reprezentativitatea documentară, caracterul sintetic sau analitic al surselor, diversitatea, adaptarea sursei la temă. Aceasta conține numeroase referiri la cartea veche și la civilizația românească veche. Multe surse au necesitat o relectură, apoi autoarea a realizat o filtrare și ierarhizare a acestora și le-a sistematizat pe criteriul echilibrului informațional.

Însemnările pe cărți s-au dovedit a fi niște texte deloc „marginale”, mai ales pentru studiul mentalităților, după cum afirmă Teodora Fîntînaru.

Autoarea specifică de la bun început cât de vast poate fi conținutul termenului de *livresc*, „care poate trimite la totalitatea elementelor

care compun locurile de scriere și lectură, biblioteci sau alte locuri de păstrare a cărții și a înscrisurilor, mobilier și ambient specifice lumii cărților, atmosfera de lucru sau delectare lectorială, relația om și carte etc.” (pag. 21). Sunt scoase în evidență mai ales valențele pragmatice privind utilizarea cărții. Autoarea a „investit cu greutate epistemologică un concept nou, acela de praxiologie a livrescului, văzut ca totalitatea practicilor de creare, editare și utilizare a cărții și a succedaneelor sale, realizate de o persoană sau de un grup, în spațiul privat sau public, într-un context, ambient și timp anume și dedicate unui scop” (pp. 22-23). Teodora Fintinaru operează cu termenii de *livresc de rangul întâi*, „cel care presupune creația literară sau științifică propriu-zisă și pe creatorul ei, coordonatele ei tematice, adaptarea la epocă, influențele pe care le produce, colportajul de idei, circulația cărții și a ideilor în diferite arii culturale” și termenul de *livresc de rang secund*, „cu trimitere mai ales la aspectul mai practic al conceptului, ținând – pentru spațiul domestic, de creația de texte și microtexte utilitare, modalități de scriere, locuri, mobilier, unelte de scris, stereotipii și particularități, utilitatea imediată sau amânată, perenă, comună sau individuală, a diferitelor tipuri de texte” (p. 27).

După cum afirmă exegeții acestei lucrări de excepție, autoarea „ne arată cum cărțile au influențat durata lungă a istoriei evenimentiale, fiind argument existențial, instrument educațional, «o unealtă a minții și prelungire a sufletului»”. Cartea ca dar, cartea moștenită, cartea – instrument și risipă, cartea furată, cartea fără stăpân sau cărți date cu clauză – toate fac țesătura societății, denotându-i freământul și zbuciumul ei zilnic, conturându-i formulele ei originale și resorturile ei intime, astfel încât lumea ne apare, privită prin aceste dimensiuni ale livrescului, splendidă și inepuizabilă în descoperiri de comori.

Este de menționat, încă o dată, faptul că Teodora Fintinaru adoptă o perspectivă profund originală în abordarea subiectului privind rolul cărții în viața cotidiană de-a lungul istoriei. Autoarea scoate în evidență testamentele pe marginea cărților moștenite sau date de pomană, însemnările pe paginile acestora care reflectă viața individului, realizând în mod exemplar principiul enunțat de Nicolae Iorga, al studiului „istoriei prin cei mici”. Acesta presupune cercetarea vieții în toată complexitatea ei, viața privată relevând aspecte importante pentru înțelegerea vieții sociale per ansamblu, scoțându-se în relief nuanțări, varietăți, particularități. Cartea, în viziunea unui român simplu, devine obiect și mai de preț. Aceasta

capătă și mai mult o aură de sacralitate, întrucât rolul său în a făuri sau, poate, chiar a salva destine este și mai copleșitor.

Autoarea recunoaște, la final, că traseul cunoașterii și cercetării a fost unul labirintic, multidimensional, cu nenumărate intrări și ieșiri, cu o multitudine de autori și opinii, cu ochi înlăuntru și ochi în afară: „A fost un drum lung cu acest hipertext devenit, în sfârșit, carte. O călătorie aparte, inițiativă, intersectată cu evenimente de viață profunde, o epopee personală, transformată într-un fragment de destin” (p. 322).

Invităm cititorul să se familiarizeze cu lucrarea „Primăvara lecturii la români” de Teodora Fintînar. Multitudinea de date pe care le oferă despre rolul cărților în viața privată și modul în care acestea „ascund” și creează istorie vor oferi cititorului o reală revelație.

FÎNTÎNARU, Teodora. *Primăvara lecturii la români. Fragmente de cotidian în spațiul carpatin: sec. XVI – începutul sec. XIX*. București: Editura Academiei Române, 2020. 322 p. ISBN 978-973-27-3305-9.

„METAFORA ÎNTRE CUVÂNT ȘI DRAMĂ” – MONUMENTUL LITERAR AL LUI TUDOR PALLADI

Dr. Eugenia MANEA-CERNEI

Tudor Palladi – omul cu nume „amețitor de adânc”, poetul metaforei înaripate; poetul dorurilor încercate; poetul care, printr-un miracol dumnezeiesc, alege cu migală Cuvintele Graiului Străbun, zidind, astfel, *Nemurirea și Moștenirea-ntru vecie*; poetul cu inimă-albastră; poetul și înțeleptul filosof, aureolat de un lirism de factură metafizică inconfundabilă; poetul incantației și candorii vibrațional-spirituale; poetul, care tresare-ntr-o Clipă de Lumină, scufundându-se în Infinitul ei; poetul viscolit de vise sublime și misterioase; poetul-trubadur al Dragostei, care-i îmbibat cu *Singurătăți de Dor*; poetul, poezia căruia-i doldora de metafore, prin care-ți purifici sufletul până la sublim și-ți umpli cupa energetică a vieții cu miruiri celeste, cu esențe divine, cu roua tămâioasă a crinilor, nuferilor, lotușilor și trandafirilor, – acest poet se remarcă și prin eseistica-i scânteietoare.

Sunt posesoarea trilogiei eseistice (toata recunoștința mea pentru generozitatea și noblețea domnului Poet) *Metafora între*

Cuvânt și Dramă, apărută pe parcursul mai multor ani (Vol. I – 2012; Vol. II – 2017; Vol. III – 2020), a cărei valoare incomparabilă mă face să-mi vibreze sufletul de parcă aş deține niște comori inestimabile.

În toamna gândurilor sale, Tudor Palladi a adunat în jurul Mesei Arturiene 105 scriitori, poeți ai acestei așchii de pământ românesc, înveșnicindu-i prin această Trilogie, grandoarea căreia te încântă. Domnul Tudor Palladi a efectuat o muncă enormă, o muncă de salahor, coborât în minele Literaturii basarabene, acumulată pe acest mult pățimit pământ românesc... și, de acolo, din adâncuri, din labirinturi întunecate, a scos la lumina zilei roca auriferă caracteristică fiecărui scriitor în parte.

El, poetul, asemenea unui pescuitor de perle, a găsit, a descoperit scoica în care-i ascuns mărgăritarul strălucitor.

Eseurile lui Tudor Palladi sunt cele de esențe tari, cu o analiză profundă a operei fiecărui autor; ele mustesc de metafore, în lumina cărora ți se scaldă sufletul, dar și întreaga ființă. Stilul acestor eseuri este coplesitor – un stil inconfundabilul, care aparține doar lui Tudor Palladi. Când le citești, ai senzația c-au fost scrise cu pana muiată în raza de soare strălucitor sau, uneori, în acele raze mirifice, poleite de Selena (această planetă enigmatică și mirifică).

Volumul I al *Metaforei între Cuvânt și Dramă*, cu un subtitlu *Condiția poeziei*, începe cu eseu *Imaginea creației și creația imaginii*, în care autorul ni se destăinuie că „este o încercare directă de a privi din interior unele aspecte esențiale și de vârf ale literaturii române contemporane din peisajul literaturii moldovene”. Dumnealui consideră că aceste critici constituie o „imagine cristalogenică” a creației analizate. Cu adevărat, citind eseurile lui Tudor Palladi, te convingi că, în fond, „Creația este o metaforă, o transformare a cuvântului în dramă” și că „fără întâmplarea metaforei arta literară este zerovalentă”.

Eseistica acestor volume este sclipitoare, plină de lumină și noblețe, frumusețe și adevăr, generozitate și profundă cunoaștere a operei analizate. Toate acestea confirmă afirmația lui E. Lovinescu: „Critica nu e o știință, ci o artă”, dar și cea a lui G. Călinescu:

„În plan înalt, critica e alături de poezie...”

Tudor Palladi s-a condus în scrierea acestor eseuri de sfatul regretatului acad. Eugen Simion: „Criticul nu trebuie să umble pe ponoarele literaturii cu un satâr în mână. Laserul spiritului este mult mai eficient”. Și, într-adevăr, laserul spiritual al lui Tudor Palladi a luminat cu raze benefice și a pătruns în tenebrele literaturii din acest peisaj basarabean, scoțând la suprafață firul aurifer din fiecare rocă literară.

În volumul I al acestei Opere mărețe și-au dat întâlnire cinci Constelații – cea a „întâizeciștilor”, „douăzeciștilor”, „treizeciștilor”, „patruzeciștilor” și „cincizeciștilor”. E de la sine înțeles că primul care strălucește-n această galerie de personalități este Alexie Mateevici – „misionarul Logosului”, „poetul-proroc prin eterna-i *Limba noastră*”, continuând cu încă 20 de scriitori, printre care enumerăm câteva nume: Liviu Deleanu, cel cu „necuprinderea Dorului”; Alexandru Robot – „îmblânzitorul de cuvinte”; Andrei Ciurunga – martirul (Robert Cahuleanu – pseudonim), cel care-n *Nesomnul căutării* află „echivalențe lirice și metafizice”; Teodor Nencev cu profundul „glas al conștiinței”; Magda Isanos cu „Cântecu-i de stea”; Alexandru Lungu – „extraordinarul argonaut al pretutindenei metafizice”; Anatol Gugel cu întregă-i *Oră a Dorului*; Valentin Roșca – alchimistul patosului potrivirii; Vasile Levițchi – cel cu „inimă” de vise etc.

Sensibilitatea, generozitatea și lirismul descoperit în eseurile acestui mare critic literar – Tudor Palladi – sunt uimitoare și-ți redă armonia spirituală, citindu-le.

În volumul II, la masa rotundă a cavalerilor-scriitori, Tudor Palladi i-a adunat pe „șaizeciști” – Constelația Generației de Aur, care prin magia și miracolul său constituie „Conștiința și Demnitatea națională” a acestui Neam Românesc. Volumul începe cu analiza „imaginii creației și a creației imaginii”, continuare din vol. I, autorul fiind convins, ca și A. de Saint-Exupéry, că „orice operă este un drum spre eternitate” și că „lumea se răsfrânge în

mod deosebit în sufletul fiecărui popor” (A.D. Xenopol), urmând sfatul marelui poet francez Ch. Baudelaire: „Fii mereu poet, chiar și în proză”.

Prima stea din această Constelație a șaizeciștilor este poeta Agnesa Roșca – cea, care a sesizat „armonia mării”, fiind permanent aureolată de „cascade de lumini”. Într-un șirag de nestemate se întrunesc în acest volum încă 26 de scriitori, printre care: Mihail Garaz cu „cântecu-i de septembrie”; Victor Teleucă, cel care, prin opera sa, a făcut o „încercare” spirituală „de a nu muri”; Gheorghe Vodă – vălenașul, cel care, prin *Ploaie fierbinte*, prin *Focuri de toamnă*, *Alergând cu inimă*, *De dorul vieții*, *de dorul pământului* și-a creat *Aripi...* pentru înălțare; Grigore Vieru – scumpul nenea Grig al copiilor, – cel, care avea o sacră *Duminică a cuvintelor*, în care-și îngâna *Rugăciuni pentru mamă*. Acest „rapsod și scutier al Neamului” implora Creatorul să ne adune la *Rădăcina de foc* a României Mari; Liviu Damian – cel care, *Altoit pe o tulpină vorbitoare* de către *Ursitoare*, care i-a mai pus și *Un spic în inimă*, a avut apoi revelația de a-l descoperi pe *Eminescu* drept „foc gânditor”, care l-a ajutat, ulterior, să facă „saltul din efemer”, asigurându-și *Nemoartea*; Emil Loteanu – poetul *Chemat de stele*, cel care-n sufletul său, plin de *Zbucium*, purta și *Ritmuri de Vioară albă*, chiar și *Sufletul ciocârlilor*, care l-au ridicat pe *Verticală*; Ion Vatamanu – cel, care-n *Monologurile sale*, *În liniștea cuvintelor*, *La ora păsării*, *La mijlocul ierbii*, anume de *Ziua frunzei*, a ridicat, frunză cu frunză, un Codru secular – el fiind principalul stejar viguros; Anatol Ciocanu – galantul și rafinatul poet, născut în Zodia Cireșarului, rudă de pur-sânge cu crinul (poate, cu trandafirul) etc.

Volumul III cuprinde Constelația „șaptezeciștilor”, considerată cea de-a doua „Generație de Aur” a literaturii basarabene – „Generația Intuiției și concepției”, „Generația devoțiunii și viziunii”.

Și-n acest volum, autorul continuă să-și expună gândurile sale înălțătoare referitor la „Imaginea creației și creația imaginii”. El subliniază: „Constelația șaptezeciștilor, prin condiție și vocație, se înscrie în linia continuității creatoare național-seculare prin poezia timpului și prin timpul ei interior conturat dinspre inspirație și revelație în totul ei tot de acasă...”

Sub acest candelabru luminos, închegat din 57 de lămpi aprinse, unele sclipitoare, altele – mai moderate, cu poleiri de lună, stau adunați cei care alcătuiesc *Generația Demnității și Verticalității*.

Dintre cei 57 de scriitori, o scripore revelatoare, întremătoare, o au, bineînțeles, poeții Neamului: Nicolae Dabija – cel care-a vrut „să măsoare c-o iubire veșnică”; Leonida Lari – cea care-a „purtat coroana destinului orfic”, „refugiată” în spațiul metafizic; Vasile Tărășteanu – regretatul poet de pe Plaiul Fagilor, cel care-a întreținut flacăra românismului, luptând permanent cu *Teama de înstrăinare*; Serafim Belicov – seraficul poet, sufletul căruia era aidoma frăgezimii luminii matinale, dar care a suferit profund din cauza durerilor acestui popor; Leonard Tuchilatu – regretatul poet-vizionar, care nu și-a expus până la capăt „ritmul său etic”; Ion Hadârcă – poetul, sufletul căruia respiră în „ritm de vers” și care, lucrând intens *Zilele*, ca un *Ambasador al Atlantidei*, a dăruit acestui popor multă lumină; Arcadie Suceveanu – scânteietorul poet, care planează ca un albatros, adulmecând cântecul de inimă albastră, fiind mereu în *Așteptarea ninsorilor*; Galina Furdui – „ceasta poetă”, cea cu „inimă de vioară”, Regina Romanței (și a Rondelului) – imnul, care o ține permanent în lumină; Marcela Benea, miracolul poeziei căreia e asemenea pașilor săi pe pământ – „cu băgare de seamă,/ Fără zgomot,/ să nu-i risipească armonia”; Vasile Romanciuc – poetul Nemuritorului și sublimului nostru busuioc; Mihai Morăraș – înstrăinatul bucovinean, care știe bine că *Rădăcinile rămân acasă* și că prin *Lacrima dezvoltată* putem vedea și înțelege Adevărul adevărat; Alexe Rău – Omul, poetul, filosoful, bibliofilul și „managerul luminat de Dumnezeu”.

Am selectat numai aceste 12 nume de referință din acest volum, însă și despre ceilalți 45 de scriitori se pot așterne aprecieri valoroase, precum o și face poetul și eseistul, criticul literar și publicistul Tudor Palladi.

Prin nopțile sale de nesomn și zăbucium interior, căutându-și calea spre sine, el a descoperit o mulțime de căi, ce duc spre inimile celor care și-au expus frământul gândurilor profunde în creație.

Această Trilogie este o carte de Zile mari, este o adevărată sărbătoare pentru întreg Neamul Românesc. Așteptăm, cu nerăbdare, și apariția celui de al IV-lea volum, cel al „Constelației optzeciștilor”.

Prin aceste lucrări eterne, domnul Tudor Palladi și-a durat un monument triumfal.

Sincere felicitări.

17.02.2023

Nota redacției. Prezenta rubrică, susținută de dr. hab. prof. univ. Nelly ȚURCAN, șef Campusul Competențelor din cadrul BM „B.P. Hasdeu”, are ca obiectiv trecerea în revistă a unor publicații periodice de specialitate din țară și de peste hotare. Sperăm să facilităm prin aceasta lectura profesională, atenționând asupra problemelor actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice.

Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук = Ukrainian Journal on Library and Information Science („Revista Ucraineană de Biblioteconomie și Știința Informării”) este o revistă științifică bianuală, peer review, cu acces deschis, care publică articole din domeniul biblioteconomiei și științei informării.

Revista a fost lansată în 2018 și se adresează oamenilor de știință, profesorilor din învățământul superior, studenților, tuturor celor care studiază aspectele teoretice și aplicative privind biblioteconomia, bibliologia, studiile arhivistice, documentologia, tehnologiile informaționale, practica informațională, biblioteconomică și arhivistică (acces: <http://librinfoscience.knukim.edu.ua/>).

Numărul 9, 2022. Numărul respectiv al revistei prezintă 14 articole incluse în secțiunile: „Tehnologii informaționale: practici și perspective”, „Biblioteca în mediul digital”, „Practica biblioteconomică: aspecte informaționale și socio-culturale”, „Formarea

în domeniul biblioteconomiei și științei informării”, „Aspecte aplicative ale activității biblioteconomice, informaționale și arhivistice”, „Aspecte teoretice și aplicative ale funcționării spațiului informațional”.

Acest număr al revistei sistematizează și generalizează cunoștințele privind analiza operațională, dezvăluie experiența din străinătate în asigurarea protecției informațiilor confidențiale, sunt abordate probleme de actualitate referitoare la tutoratul digital ca activitate socială și educațională a bibliotecarilor, este determinată imaginea bibliotecilor publice în Ucraina în spațiul media etc.

Articolului lui Stanislav DENBNOVETSKYI – *Locul bibliotecilor publice din Ucraina în spațiul informațional modern* (*Представництво публічних бібліотек України у медійному просторі = Place of Public Libraries of Ukraine in the Modern Information Space*, pp. 47-56) – dezvăluie tendințele actuale în reprezentarea bibliotecilor publice din Ucraina pe Internet, precum și în rețelele sociale în condițiile digitizării. Noutatea științifică a articolului constă în faptul că este fundamentată necesitatea consolidării reprezentării bibliotecilor publice din Ucraina pe Internet și rețelele sociale, ceea ce contribuie la complexitatea structurii lor organizaționale, la o varietate de metode și forme netraditionale de activitate. Direcțiile actuale de reprezentare pe Internet sunt arătate pe exemplul Bibliotecii Științifice Universale Regionale din Vinnița „K.A. Timiryazev” și Bibliotecii Științifice Universale Regionale „D.I. Chizhevsky”, pe paginile electronice ale cărora dezvoltatorul oferă posibilitatea de a partaja informații pe rețelele sociale Facebook, Twitter, Instagram și Google+. Acest lucru contribuie la o diseminare mai eficientă a mesajelor, la popularizarea colecției de cărți, atragerea unui număr mai mare de utilizatori, formarea imaginii pozitive a bibliotecii și, în cele din urmă, la acumularea de capital reputațional.

În concluzii, autorul susține că, în prezent, bibliotecile publice din Ucraina sunt implicate activ în procesul de digitizare a colecțiilor sale, prezintă copii digitale pe site-urile lor web și promovează aceste resurse pe rețelele sociale, adaptându-le la dispozitivele mobile. Bibliotecile publice din Ucraina au digitizat cantități mari din colecțiile lor, această muncă s-a desfășurat conform propriilor programe, indiferent de planurile altor biblioteci. Autorul a constatat că, în prezent, bibliotecile publice de top din Ucraina sunt instituții cu autoritate, centre de informare puternice care creează

și mențin resurse informaționale multiple și de înaltă calitate. Prin intermediul Internetului, utilizatorul modern are acces la cele mai importante biblioteci din lume, precum și la resursele informaționale proprii ale bibliotecilor, care fac parte din spațiul informațional global.

Autoarea Maryna TOLMACH, în articolul *Competența digitală a bibliotecarilor ca factor al activității bibliotecii în contextul transformării digitale* (Цифрова компетентність бібліотечних фахівців як чинник діяльності бібліотек в умовах цифрової трансформації = *Digital Competence of Librarians as a Factor of Library Activity in the Context of Digital Transformation*, pp. 57-69), relatează despre rolul competenței digitale ca factor al activității bibliotecii în contextul transformării digitale, precum și despre necesitatea asigurării dezvoltării competenței digitale în timp ce se modernizează conținutul programelor educaționale.

Studiul și-a propus să identifice noi funcții și activități ale profesioniștilor din biblioteci, care apar ca răspuns la provocările transformării digitale. Importanța tot mai mare a spațiului virtual al bibliotecilor și transformarea acestora în hub-uri digitale conduc la apariția unor noi profesii „digitale” axate pe susținerea proceselor de transformare digitală, managementul conținutului web și comunităților web, care necesită un nivel ridicat de competență digitală. Sunt propuse abordări de analiză a conținutului programelor educaționale, fiind folosit Cadrul de competență digitală pentru cetățeni DigCompUA și Testul național de alfabetizare digitală a programelor digitale, care vor îmbunătăți conținutul programelor educaționale și vor dezvolta, în continuare, un Cadru de competență digitală specializat pentru bibliotecari.

Autoarea menționează că una dintre provocările pentru educația formală a bibliotecarilor este formarea competențelor digitale, care ar trebui luate în considerare în programele educaționale și programele de dezvoltare profesională. Folosind exemplul unor noi tipuri de activitate profesională, sunt descrise posibilele roluri ale bibliotecarilor, care necesită competențe digitale pentru a îndeplini anumite sarcini. Totodată, se face o analogie cu cercetările privind competențele digitale ale bibliotecarilor din țările Uniunii Europene. Autoarea a remarcat necesitatea studierii nivelului de competență digitală a specialiștilor din bibliotecile din Ucraina pentru a evalua starea actuală și a moderniza, în continuare, conținutul programelor de formare profesională.

În articolul *Spațiul media inovator al bibliotecii moderne: orientări axiologice de funcționare* (Інноваційний медіапростір сучасної бібліотеки: аксіологічні орієнтири функціонування = *Innovative Media Space of the Modern Library: Axiological Guidelines of Functioning*, pp. 70-78), semnat de Svitlana KHRUSHCH, este fundamentată abordarea valorică privind crearea și funcționarea spațiului media inovator al unei biblioteci moderne. Potrivit definiției autoarei cu privire la conceptul de „spațiu media inovator al unei biblioteci moderne”, acesta este un ansamblu de instrumente tehnice, tehnologice și software ale activităților bibliotecii, dezvoltate în procesul transformărilor digitale ale bibliotecii și menite să răspundă necesităților informaționale, sociale și comunicaționale ale cetățenilor, determinate de activitățile lor profesionale, sociale, educaționale, de agrement, viața de zi cu zi, sarcinile de dezvoltare personală și de comunicare.

În finalul articolului, se subliniază că, în contextul transformărilor digitale ale bibliotecilor, problemele evitării determinismului tehnologic și nevoia de adaptare a funcției umaniste a bibliotecii la schimbări inovatoare rămân relevante. Tehnologia și componentele social-comunicative ale spațiului media inovator al bibliotecilor moderne ar trebui luate în considerare în relația și influența reciprocă în conformitate cu liniile directoare axiologice de funcționare a bibliotecii, inclusiv implementarea funcțiilor sociale, educative, valorice, morale, etice, memoriale, creative și ecologice. Teoria și metodologia cercetării asupra problemelor tehnologiei digitale în biblioteci este o abordare valorică, care constă în studiul comun al problemelor umanitare (scopul bibliotecii) și al problemelor tehnologice (modalități de implementare a scopului bibliotecii).

Victor PARZHNYTSKY și Oleksandr SAVENKO, în articolul *Activitatea bibliotecilor instituțiilor de învățământ profesional (profesional și tehnic) în spațiul informațional și comunicațional* (Діяльність бібліотек закладів професійної (професійно-технічної) освіти в інформаційно-комунікативному просторі = *Activity of Libraries of Vocational Education Institutions in Information and Communicative Space*, pp. 104-114), sistematizează și generalizează noile cunoștințe privind activitățile bibliotecilor instituțiilor de învățământ profesional în spațiul informațional și comunicațional, luând în considerare activitățile specifice din punct de vedere al modernității și al perspectivelor de dezvoltare a acestora. Condițiile moderne de transformare a

procesului de învățare axat pe învățământul la distanță și dezvoltarea tehnologiilor digitale scot în evidență noi provocări pentru bibliotecile instituțiilor de învățământ profesional. Restricțiile de carantină, cu care s-au confruntat bibliotecile în perioada 2020-2021, au demonstrat nevoia de a reformata rapid diferite tipuri de servicii de bibliotecă într-un format online. Cel mai promițător canal de promovare a oricărei informații sau resurse astăzi este Internetul. Utilizarea tehnologiilor Internet în biblioteci este o necesitate pentru fiecare bibliotecar. Bibliotecarii nu ar trebui să fie orientați doar pe resursele și tehnologiile de informare și comunicare, inclusiv pe Internet, ci și să aplice aceste cunoștințe în practică. Astfel, introducerea instrumentelor Internetului în activitățile bibliotecilor instituțiilor de învățământ profesional este o nevoie stringentă. Bibliotecarii pot folosi în mod eficient o mare varietate de servicii de Internet în activitatea lor cotidiană, pot aduce serviciile de informare, precum și bibliotecile instituțiilor de învățământ profesional la un nivel calitativ nou.

Numărul 10, 2022. Cele 15 articole din acest număr abordează probleme referitoare la rolul bibliotecii în mediul digital, aspectele informaționale și socio-culturale ale practicii biblioteconomice și arhivistice, formarea profesională în domeniul biblioteconomiei și științei informării, aspectele teoretice și aplicative de funcționare a spațiului informațional, precum și contribuția profesională, biografia specialiștilor din domeniul infodocumentar.

Argumentarea actualizării utilizării rețelei sociale TikTok de către bibliotecile din Ucraina, ca mijloc eficient de marketing pe Internet, precum și de identificare a specificului acesteia pe platformă este subiectul articolului *Rețeaua de socializare TikTok ca mijloc de marketing online al bibliotecilor ucrainene* (Соціальна мережа TikTok як засіб інтернет-маркетингу бібліотек України = *TikTok Social Network as a Means of Internet Marketing of Libraries in Ukraine*, pp. 22-35). În acest studiu, autoarea Nadiya MARANCHAK determină starea actuală privind prezența bibliotecilor ucrainene în rețeaua socială TikTok, argumentează necesitatea și eficacitatea bibliotecilor care folosesc această platformă ca mijloc de marketing pe Internet, precum și determină metodele pentru implementarea cu succes a acesteia. De asemenea, se menționează că, astăzi, utilizarea rețelei sociale TikTok de către bibliotecile publice din Ucraina ca mijloc de marketing pe Internet este actualizată datorită oportunităților promițătoare oferite de această

platformă și anume: acoperirea publicului-țintă (91% din publicul TikTok); stabilirea unei comunicări eficiente cu utilizatorii print-un format de trend al conținutului TikTok; formarea imaginii unei instituții digitizate și bine-cunoscute în rândul tinerilor; oferirea unei game largi de instrumente pentru crearea independentă a conținutului de înaltă calitate; promovarea fără investiții bugetare în promovare datorită algoritmilor și credibilității platformei, precum și șanselor egale de a intra în „Recomandat” atât pe paginile milionarilor, cât și pe conturile noi. Metodele specifice de implementare cu succes a conținutului video din biblioteci în rețeaua socială TikTok, ca bază pentru un marketing eficient pe Internet pe această platformă, s-au dovedit a fi: definirea preliminară a conținutului pentru pagina bibliotecii, pe care utilizatorii ar copia-o; adaptarea tendințelor TikTok la tematica bibliotecii; respectarea regulii de angajare a publicului din primele trei secunde ale videoclipului; folosirea rezultatelor celor mai recente cercetări privind tendințele actuale ale TikTok-ului în crearea de conținut; elaborarea regulată de conținut (3-5 videoclipuri pe săptămână) și analiza celor mai de succes formate de publicare.

Merită atenție articolul *Transformarea resurselor informaționale ale bibliotecilor publice din Ucraina în condiții moderne* (Трансформація інформаційних ресурсів публічних бібліотек України в сучасних умовах = *Informational Resources Transformation of Ukrainian Public Libraries Current Conditions*, pp. 36-48). Combinarea organică a analizei structural-funcționale, a sintezei și a metodei cognitive au făcut posibilă realizarea cu succes a obiectivului stabilit de **Yevhenii CHUMAK**, autorul acestui articol. Noutatea științifică a studiului constă în argumentarea clasificării resurselor informaționale ale bibliotecilor, în funcție de etapele de introducere a celor mai noi tehnologii în procesele de bibliotecă, cum ar fi: tradiționale, inovatoare și de ultimă generație. Autorul analizează resursele informaționale existente, precum și propune termenul de „resurse informaționale electronice ale bibliotecilor”, argumentând necesitatea utilizării resurselor informatice electronice (catalog electronic, bibliotecă electronică, colecții de publicații digitizate) de către bibliotecile publice ca elemente importante ale infosferei societății.

Autorul scoate în evidență faptul că digitalizarea stimulează tendința generală de transformare a bibliotecilor publice din Ucraina în hub-uri pentru procesarea cuprinzătoare a tuturor

tipurilor de informații pe toate mediile. Utilizarea noilor medii în practica bibliotecilor contribuie la crearea resurselor informaționale electronice relevante, ceea ce marchează a treia etapă a utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații în activitatea bibliotecilor. În prezent, bibliotecile publice din Ucraina dispun de următoarele tipuri de resurse informaționale electronice: a) cataloage electronice; b) baze de date full-text; c) colecții electronice de texte analogice ale publicațiilor tipărite; d) colecții de publicații digitizate; e) documente electronice care nu au analogii tipărite; f) publicații electronice de informații audio și video; g) produse multimedia. Resursele informatice electronice îmbogățesc sortimentul și includ următoarele produse audiovizuale: înregistrări audio, filme, videoclipuri, diapozitive, prezentări etc., inclusiv expoziții și tururi ale bibliotecii, publicitatea achizițiilor noi, întâlniri online cu persoane celebre sau soluționarea problemelor actuale ale comunității etc. Conturile proprii în rețelele de socializare (Facebook, Twitter, Pinterest, Instagram), mesageria (WhatsApp, Telegram, Viber), găzduirea video (YouTube), pe de o parte, au un potențial semnificativ de popularizare a bibliotecii; pe de altă parte, sunt o platformă de testare a cererii pentru resurse informaționale create de biblioteci.

Un alt subiect privind activitatea bibliotecilor publice din Ucraina a fost abordat de Ivan YAREMA în articolul *Comunicațiile digitale ca instrument de activitate inovatoare a bibliotecilor publice din Ucraina* (*Цифрові комунікації як інструмент інноваційної діяльності публічних бібліотек України = Digital Communications as Means of Innovative Activity of Public Libraries in Ukraine*, pp. 49-59), fiind subliniată importanța dezvoltării comunicării digitale în condiții de criză.

Autorul argumentează abordarea valorică privind individualizarea serviciilor bibliotecilor publice, când scopul principal constă în asigurarea unui mediu de comunicare prietenos, confortabil pentru utilizatori în contextul digitalizării proceselor sociale. Sunt evidențiate inovațiile bibliotecii, care se bazează pe tehnologii informaționale inovatoare, având însă diferite justificări sociale și tehnologice, în special: organizaționale, de servicii, de produs, tehnice, de afaceri. În prezent, activitățile bibliotecilor publice se dezvoltă în direcții inovatoare, folosind diverse canale de comunicare cu utilizatorii: în special, propriile site-uri web, bloguri, rețele sociale, mesagerie instantanee, platforme online, formate media,

canale Tik-Tok și YouTube. Bibliotecile din Ucraina acoperă spațiul informațional cu propriile produse (baze de date, cataloage electronice, colecții de publicații digitalizate etc.), oferă servicii virtuale, organizează accesul la resurse externe etc. Implementarea tehnologiilor informaționale moderne în procesele bibliotecii a contribuit la dezvoltarea unui nou nivel de servicii informaționale pentru utilizatori. Modelul digital al bibliotecii moderne face posibilă desfășurarea unui dialog deplin cu utilizatorii aflați la distanță și le permite să acceseze serviciile bibliotecii la același nivel cu acei utilizatori care lucrează cu informații direct în colecțiile de cărți.

Două articole din acest număr al revistei examinează particularitățile activității, precum și consecințele distrugerii bibliotecilor publice din Ucraina, ținând cont de condițiile de stare marțială după invazia pe scară largă a trupelor ruse în Ucraina.

Astfel, **Liudmyla KUZNETSOVA**, în articolul *Bibliotecile publice din Ucraina sub legea marțială: pierderi și provocări* (Публічні бібліотеки України в умовах воєнного стану: втрати і виклики = *Public Libraries of Ukraine in Terms of the Martial State: Losses and Challenges*, pp. 105-113), sistematizează o gamă largă de materiale actuale despre starea bibliotecilor ucrainene în timpul agresiunii militare ruse; pentru prima dată, sunt introduse în circulația științifică date statistice și materiale informaționale privind pierderea și distrugerea bibliotecilor publice în timpul ofensivei la scară largă a Federației Ruse din februarie 2022; sunt determinate principalele tendințe:

- se constată o reducere a rețelei de biblioteci publice în toate regiunile Ucrainei, în special în zonele de război;
- există procese de distrugere și deteriorare (totală sau parțială) a clădirilor bibliotecilor, pierderi de mijloace materiale și tehnice (calculatoare, echipamente multimedia, mobilier etc.);
- continuă pierderea totală sau parțială a colecțiilor bibliotecilor, în special în Harkov, Zaporizhia, Mykolaiv, Donețk și alte regiuni de primă linie;
- deși pierderile din timpul războiului sunt deja înregistrate, valoarea concretă a pagubelor aduse bibliotecilor publice este destul de aproximativă și va crește odată cu continuarea războiului;
- indiferent de situația dificilă în condițiile legii marțiale și de continuarea agresiunii armate, bibliotecile publice încearcă să desfășoare activități de voluntariat, educaționale și informaționale.

Având în vedere că bibliotecile joacă un rol important în păstrarea intereselor naționale, problema protejării colecțiilor bibliotecilor pe timp de război este o componentă importantă a politicii culturale a statului ucrainean. Ministerul Culturii și Politicii Informaționale al Ucrainei trebuie acum, fără să aștepte sfârșitul războiului, să elaboreze, împreună cu alte structuri ale statului, propuneri de restaurare a clădirilor bibliotecilor deteriorate, de conservare a colecțiilor existente, precum și de creare de noi fonduri. Sarcinile principale ale bibliotecarilor ar trebui să fie, de asemenea, păstrarea pentru generațiile viitoare a memoriei luptei eroice a ucrainenilor pentru statul lor în timpul agresiunii armate rusești, sistematizarea dovezilor documentare privind lupta Forțelor Armate ale Ucrainei, batalioane de voluntari, activități de apărare teritorială, voluntariatul, atrocitățile comise de agresorii ruși în timpul ocupării temporare a anumitor regiuni ale Ucrainei.

Celălalt articol, *Bibliotecile publice ale Comunităților Teritoriale Unite din Odessa în condițiile legii marțiale: trăsături ale activității* (Публічні бібліотеки об'єднаних територіальних громад одещини в умовах воєнного стану: особливості діяльності = *Public Libraries of the United Territorial Communities of Odesa Region in Conditions of Martial State: Activity Peculiarities*, pp. 70-78), aparține autoarei Iryna BURMIS care scoate în evidență date generalizate și sistematizate cu privire la activitatea bibliotecilor publice din regiunea Odessa în condițiile legii marțiale.

În lucrare se confirmă faptul că, în condițiile unei invazii pe scară largă și a unui de război cu Federația Rusă, bibliotecile publice din regiunea Odessa, cu sprijinul comunităților și al altor colegi, s-au transformat, de fapt, în centre importante pentru viața Comunităților Teritoriale Unite, centre culturale și de media, spații de creație, înțelegere reciprocă, a confortului psihologic și al securității.

Autoarea pune accentul pe modul în care bibliotecile publice sunt solidare cu comunitățile în timpul războiului, folosesc toate formele și metodele eficiente de cooperare pentru a ajuta comunitatea, bazându-se pe propria experiență și bune practici. Se remarcă faptul că, în cadrul cooperării cu autoritățile locale, bibliotecile publice din regiunea Odessa contribuie activ la educația formală și non-formală, autoeducația și dezvoltarea comunitară, popularizează lectura și oferă acces la fonduri de carte, își îndeplinesc funcțiile în calitate de centre culturale (organizează lecții publice,

discuții cu diverși specialiști, expoziții de carte, master-class-uri, întâlniri de creație etc.), organizează evenimente și lecții de educație național-patriotică, sprijină Forțele Armate ale Ucrainei, oferă sprijin de informare și consiliere, ajută refugiații și persoane strămutate din interiorul țării cu adaptarea rapidă la un loc nou și integrarea în comunitatea locală.

Un subiect important și pentru Republica Moldova, în condițiile unui război hibrid, a fost abordat de **Zoriana SVERDLYK** în articolul *Securitatea cibernetică și protecția cibernetică: subiecte pe agenda societății ucrainene* (*Кибербезпека та кіберзахист: питання порядку денного в українському суспільстві = Cyber Security and Cyber Protection: Topics on the Agenda in Ukrainian Society*, pp. 175-188). Autoarea analizează conceptele de „igienă cibernetică”, „securitate cibernetică”, „protecție cibernetică”, explică rolul proceselor din viața umană modernă, care sunt interpretate prin acești termeni, identifică principalele realizări în sistemul de drept ucrainean în ceea ce privește reglementarea sferei cibernetice juridice, precum și evidențiază regulile-cheie pentru respectarea igienei cibernetice. De asemenea, este subliniată importanța și necesitatea cooperării organizațiilor ucrainene cu parteneri străini în domeniul protecției informațiilor din spațiul cibernetic, identificarea și urmărirea tendințelor de îmbunătățire a securității cibernetice în contextul științei, educației și administrației publice.

Articolul concluzionează cu ideea potrivit căreia examinarea problemei privind asigurarea protecției cibernetice a informațiilor, precum și a securității cibernetice când se utilizează Internetul și igiena cibernetică în Ucraina, a arătat că specialiștii ucraineni au făcut un pas semnificativ înainte la acest capitol. Acest lucru este confirmat și de datele statistice internaționale. Analiza actelor legislative, normative și a documentelor de reglementare recent adoptate la nivel național a confirmat teza că legislația ucraineană în problemele de securitate cibernetică se reorientează treptat către tendințele globale și împrumută experiență străină pozitivă. Cu toate acestea, există încă probleme urgente nerezolvate, printre care ajustarea aparatului conceptual privind securitatea cibernetică la interpretări fixe la nivel legislativ. De asemenea, sunt necesare intensificarea cooperării internaționale în materie de protecție cibernetică și securitate cibernetică; în plus, crearea platformelor interstatale comune pentru schimbul de informații.

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 88 (2023) Nr. 1

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BiblioPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

ISSN 1811-900X

E-ISSN 2587-3113

9 771811 900001 >

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>